

LJUDSKI TEDNIK

Leto II. - Lir 12. - Jugolir 8. - Din 6. -

Poština plačana

Trst 24. julija 1947

Speditions in abbon.
postale I. o gruppo

Stev. 77

VSEBINA:

BREZNO NEPOŠTENOSTI
NAUK ŠTIRIH LET
NE BOMO VEČ TLAČANILI
SLOVENSKA ŠOLA - TARČA FAŠT
STOV
NOVA LADJA
IZ PIRANSKIH LADJEDELNIC
SLOVENSKI KRČMARJI V TRSTU
PRED PET STO LETI

BREZNO NEPOŠTENOSTI ali vrana vrani oči ne izkljuje

Za nepokvarjenega človeka, je odkritost, resnicoljubnost, poštenost nekaj, o čemer niti posebej ne razmišlja. In če potem človek govori ali piše, tedaj vemo, da so njegove besede resnične. Da bi pa bili vsi ljudje pošteni, se pa nikjer in nikoli ni zgodilo. Vendar se najzvestejše tovarišice nepoštenosti svobodne, tam je resnica zapostavljena, vedno odpravljena in preganjana.

Najmogočnejše srajstvo za razpiranje besede je dandanes časopisje. Naivno bi bilo misliti - in tega nihče ne misli - da bi tisti, ki časopisje izdajajo, vedno posteni ljudje, ali pa, da so pri vsakem časopisu tisti, ki ga pišejo pošteni in končno, da so cilji, katerim list služi, vedno pošteni. V državah, kjer vlada »svoboda«, smeš izdajati kakršenkoli list in smeš navidezno pisati kar hočeš. Čim bolj računš na nizkotele strasti pri ljudeh, čimbolj pretvarjaš resnico, odkrito ali pa prikrito, bolj boš uspeval. Znanost se namreč tako na »svobodo«, ki je svoboda lazi, svoboda zločina. Ako si pa bil tako »nespametna«, da si hotel pisati resnico, da si hotel ljudem odpreti oči in jim pokazati, kje je teglo njih bede in nesreče, tedaj boš kar na lepem opazil, kako je začelo tvoje podjetje hirati, tvoj časopis bo umiral. Ugotovil boš lahko, da mu je zavadala magnet vsekogačnega časopisnega trasta, ki mogočena časopisne konkurence, ki poteg sebe ne trpi konkurence, ki bi si zastavila za svoj cilj resnico. Tako je n. pr. v deželi vseh »svoboda«, v deželi najbolj idealne »demokracije«, v Ameriki.

V Evropi marsikje ni mnogo bolje. Tudi tu je dovoljeno v imenu »svobode« lagati, obrekovati, žaliti, zavajati v zločine, zločine odpraviti. Tudi v Trstu je tako.

V tem članku se ne mislimo ukvarjati s kakim ponedeljskim revolverskim lističem, ne s kakim »glasnikom« iz Vidma, ki se mu zdi potrebno mnogo pisati o tržaških zadevah, o con B in celo o Jugoslaviji, tudi ne mislimo izgubljati besed s popoldanskim listom, čigar »svobodna beseda« je v podli lazi. Ustaviti smo že hoteli oblistu, ki ga je rodila smrt zavezniškega »Giornale Alleato«, to je »Giornale di Trieste«. Poznali smo mrzno njegovega prednika do vsega, kar je v Trstu v resnici demokratičnega in do slovenstva še posebej, mrzno, ki jo je prevleka nekakega uradnega glasila okupacijske oblasti komaj zadrževala, da ni udarila na dan z vso silovitostjo. Njegov naslednik »Giornale di Trieste« je odrgel prisilni jopič uradnosti in kar takoj pokazal, kaj je. Pokazal je takoj, da bo zvesto služil anglo-ameriškemu imperializmu na eni strani in neofašizmu in sovinizmu na drugi

v anevin, ko ves demokratiški svet spremlja s simpatijami borbo grškega ljudstva proti fašističnemu nasilju, piše ta list o teh borbah, kakor so pisali fašistični in nacistični listi o borbah proti partizanom. List, ki se na široko razpiše o argentinski fašistični agitatorji, ženi tamkajšnega diktatorja, ki je prišla v Evropo metat svoje mreže, ki pa v Anglijo ni mogla zaradi odločnega odpora in grožnje delavstva, da bodo prekinili z delom, ta list nima v svoji

kroniki niti besedice o zborovanju v Trstu, ki so se ga udeležili tisoči, da pokažejo svojo solidarnost s španskim ljudstvom. Kakor poroča ta list o razpravah v rimskem parlamentu in kako smeši predstavnike delavskih, ljudskih strank, o tem niti ne govorimo. In kljub temu so nekateri ljudje uvažljivi, če jim rečeš, kot zaslužijo: da so namreč fašisti. —

V najlepši luči se pa »Giornale di Trieste« pokaže takrat, kadar se mu nauč primerna prilika, da udari po slovenskem ljudstvu ali pa kar po Jugoslaviji. Tedaj izginje se zadnja sled morale. Ta prilika se je temu podlemu listu »ponudila« ob zloglasnem škandalu v uradu za javna dela. Na dan so prišle grozne stvari in milijoni denarja za javna dela so ubrali drugo pot, kot so pač to hoteli neki zavezniški oficirji, njih »tajnice«, razni »inženirji«, podjetniki in še ta in oni. Tako smo dobili »imenitno« cesto na Kontoveh, tako so pogozdili goličave okrog Trsta, tako so nove hiše na Krasu že sedaj na pol uničene in tako je končno razumljivo, zakaj je tako težko delavce bolje plačati. Ta škandal pa

je zanimiv še z drugega vidika. Pokazal je silno lepo, kdo je lahko gladko uspel pri Z.V.U. Ena tajnica obeh aretiranih oficirjev je bila nacisčka, aruga pa belogardistka. In verjetno je prav ta belogardistka vse lepo in prav napeljala, da je dobil ogromno naročil za zidanje hiš na Krasu begunec iz Jugoslavije, okupatorski hlapec Salehar, ki je imel okrog sebe štab sebi podobnih. Tudi njega so »pridržali«. Ob tej priliki ni imel »Giornale di Trieste« poguma povedati svojim čitateljem, kdo so ti ljudje. Samo nekaj jadikuje nad »Slavia«, ki so prišli začasno sem in uspeli odszeti zaslužek drugim. Mi smo vedno opozarjali na navzočnost domobrancev, ustašev in podobnih v Trstu. Razkrinkavali smo njih zločinsko preteklost.

Toda ne le da so uživali in še uživajo vso podporo Z.V.U., tudi se nikdar ni zgodilo, da bi tukajšnje časopisje razen častnih izjem - o njih napisalo žal besede, medtem ko je polnilo svoje stolpce o »titinih«. In sedaj piše »Giornale di Trieste« o teh ljudeh tako, kot bi zdaj zdaj hotel reči, da so tudi Salehar in njego-

va banda s »tajnico« Strukljevo vred - »titini«. Zakaj gospodje, nimate poguma, da bi o tej zadevi pisali odkrito, kot je to storil »Corriere di Trieste«, ki tudi ni mnaš, a je sposoben pisati pošteno. Ali se mar nočete zameriti prijateljem ali pa hočete javno napisati, kakšne vrste tiči so pobegnili iz Jugoslavije. To bi bil nazadnje prikrit kompliment Jugoslaviji - tega pa Bog nas varuj!

Naj se čuti udarec proti Jugoslaviji tudi takrat, kadar gre za nepoštenost izdajalcev in sovražnikov Jugoslavije, torej vaših idejnih zaveznikov. Treba je sejati v Trstu razdor, treba je govoriti o »Slavihi« tudi, ko gre za belogardiste, pri tem pa zamolčati, da so bili ti »Slavia« prijatelji italijanskih fašistov in nemških nacistov. Ni kaj reči, Tudi to je posebne vrste spretnost.

Svojo fašistično naravo pa je »Giornale di Trieste« še posebno takrat ko je z obnovo kraških vasi v con A, ki bodo prišle pod Jugoslavijo, napisal: »L'Italia pagava, e la Jugoslavia godeva«. (Italija je plačevala, Jugoslavija pa uživala). Mislimo, da je vsako omiljevanje, podlega pomena teh besed odveč. Ne moremo se pregrešiti zoper nobeno lepo pravico, ce napisemo naravnost, da je takih besed zmožen samo še ničvrednej, moralna propatica.

(Nadaljevanje na 5. strani)

NAUK ZADNJIH ŠTIRIH LET

25. julija 1943. je po velikih porazih na vzhodni fronti in v Jugoslaviji bil prisiljen odstopiti italijanski fašistični diktator Mussolini. Italijanske demokratične množice so s sproščenim navdušenjem pozdravile to notranjo spremembo v državi, ker so v tem videle zlom fašistične krutovlade in bližnji odcep Italije od nalomljene osi Rim - Berlin - Tokio. Praktičen pomen tega pa naj bi po željah italijanskega demokratičnega ljudstva bil v končnem prenehanju dolgotrajnega krvavenja za interese italijanskega imperializma po vseh številnih frontah Abesinije, Jugoslavije, Grčije, Albanije, Rusiji itd. Z razumljivim zadovoljstvom je padec italijanskega fašizma vzela na znanje slovanska večina Italiji krivično dodeljene Primorske, torej onj ne-italijanski del italijanske državne tvorbe, ki bi po računih italijanskih imperialistov moral popolnoma izgubiti svoj slovanski značaj in svoje jugoslovansko orientiranost. Z istim zadovoljstvom so zlom italijanskega fašizma sprejele sosedne države, predvsem balkanske, ki so pač najbolj izkusile živalsko brezobzirnost italijanskega imperializma in ekspanzije na vzhod. Po njihovih računih bi moral pomeniti konec fašizma v Italiji novo dobo dobre in celo prijateljske sosesčine z demokratično Italijo.

V koliko pa so se uresničile želje demokratičnega sveta v dobrih letih štirih let od zloma fašizma?

Treba je reči, da se daleč ne v zadovoljivi meri. Padcu fašizma je sicer sledil odcep Italije od osi, kar je nudilo pogoje za začetek protifašističnega odporiškega gibanja italijanskih delavcev v severni Italiji, ki so tudi po končani vojni prevzeli nase časno in skrajno nujno borbo za resnično (in ne samo navidezno) demokracijo Italije. Po zaslugi njihove odločne borbe in njihovega demokratičnega programa se je to demokratično gibanje močno okrepi- lo in predstavlja danes, kakor so pokazale zadnje volitve, najmočnejši blok v državi. To je sicer mnogo in pomeni lep uspeh italijanskih naprednih sil, katerih težko borbo spremlja s simpatijami ves svobodoljubni demokratični svet.

Toda kako to, da more biti po pad-

cu italijanskega fašističnega režima borba italijanskih demokratičnih sil tako težka?

Na vodilna državniška mesta so spet prišli stari italijanski politiki, to je oni, iz katerih rok je prešla demokratična Italija v roke fašista

Mussolinija. Danes pravijo vsi ti gospodje, da so demokratični predstavniki Italije, ker jih pač fašizem ni vpregel na vidnih položajih v svoj voz in so pač vso dobo fašizma ostali nekje v ozadju.

(Nadaljevanje na 6. strani.)

Solidarnost s španskim ljudstvom

»Danes se v vseh državah sveta zbirajo moške in žene, ki verujejo v resnično demokracijo, da izrazijo svojo solidarnost z junaškim španskim ljudstvom, ki se že 11 let bori proti fašizmu.

Tudi tržaško demokratično ljudstvo se je zbralo, da pove španskemu ljudstvu, da mu bo vedno stalo zvesto ob strani. Le nekatere stranke se niso odzvale in jih še enkrat pozivamo, da se zdru-

žijo z nami v protestu proti španskemu fašističnemu režimu in izrazijo solidarnost z onimi svobodoljubnimi silami, ki se bore za najvišje človečanske vrednote. Naj se združijo z nami tu, kjer bi tuji imperialisti radi ustvarili nova žarišča nemirov, ter naj se z nami bore, da bo tu vladalo blagostanje in se omogoči mirno sožitje.

(Vidali)

PRAKSA Trumanove doktrine

Zapor, zaslivanje z mučenjem, konfin, lager - vse to so stvari, ki jih Slovenci poznamo - lahko bi dejali - odkar se vsak posamezni izmed nas zaveda. Mogoče, da smo bili nekoliko naivni, ko smo v zadnji vojni - ta v ječi, oni v lagerju - verovali, da bo poraz nacifašizma pomenil konec mučenja, konec zapiranja, da bo zares nastopila za dosledne demokratske borce svoboda, tista svoboda, ki so jo ti borci leta in leta pripravljali in se zanjo z orožjem v rokah borili. Toda ta svoboda ni zavladala povsod, koder so borci zanjo prelivali svojo kri. Zapadni imperialisti so to svobodo sprevrli v svobodo za tiste, ki so nas do včeraj tlačili. Demokratiški svobodoljubni borci so pa nenaodoma postali nevredni svobode. Tisti, ki so vse svoje življenje dali za borbo proti fašizmu, so kmalu po vojni začeli polniti ječe. Korroščje, preganjane od nacistov in gestapovcev, povratnike iz Dachaua, so kmalu začeli zapirati.

V Trstu, kjer se nemoteno sprehajajo vojni zločinci in zavzema celo visoke položaje pri Z.V.U., so začeli pred kratkim kar načrtno zapirati vidnejše osebe iz vrst bivših partizanskih borcev, ne da bi kakorkoli objasnili vzroke za tako postopanje. Ni več Mussolinijevih fašistov, ni več gestapa, pa so drugi - kaj vemo, kako bi jih imenovali? V dejanjih je malo razlike, oziroma postaja čedalje manjša. Mi sodimo po tem, kar vidimo, sodimo po dejanjih, pa naj se kdo še tako zgraža nad našo sodbo.

Toda naše ljudstvo teh metod, ki so metode gestapa, ne more trpeti. Od vsel strani prihajajo ogorčeni protesti. »Nikoli ne bomo dopustili obnove fašizma«, zatrjujejo delavci, ki so v znak protesta tudi stopili v polurno stavko. Tisti pa, ki mislijo, da bodo uspeli s take vrste nasiljem, naj se zavedajo, da je tukajšnje ljudstvo preživelo fašizem in nacizem, da bo torej preživelo tudi to, kar je sedaj in kar smo rekli, da ne vemo, kako se imenuje.

Vse to se godi prav v času velikih kriminalnih škandalov, ki prihajajo na dan. Mar upa Z.V.U., da bo z aretacijami nekaterih naših tovarišev odvrnila pogled in pozornost od umazanih afer?

Nadalje se to dogaja v času, ko se smejo snovati skupine in objavljati s plakati, da se ustanavlja nova nacionalistična stranka »modrih srajc«, ki ne bo izbirala sredstev, proti »boljševiški komunistični nesnagi« (lahko torej pričakujemo še mnogo bomb, požigov in umorov!).

Rekvizicije prostorov naših političnih in kulturnih organizacij, oviranje dela našega narodnega gledališča, zapiranje antifašističnih borcev, izročanje uprave našega šolstva v roke belogardistov in vojnih zločincev in še prej ukinitve ljudske oblasti - to je red pod Z.V.U. Civilna policija, ki se ukvarja s tatvino in tihotapstvom na veliko, črna borza, prostitucija, kriminal, korupcija v javnih uradih - to je pa svoboda pod Z.V.U.

PO ŠIROKEM SVETU

Nedokončana naloga

Pod naslovom »Nedokončana naloga« piše revija »Noveje Vremja«: Več ko dve leti sta minili po vojni. V tem razdobju je bilo sprejetih mnogo mednarodnih sklepov in odločitev in mnogo svečanih izjav, ki so izražale nujnost, da se popolnoma izkoreninijo vsi sledovi fašizma, ki je bilo izrečenih. Kljub temu smo še daleč od dokončne rešitve tega problema in izkoreninjenje fašizma je ostalo tako v Nemčiji, kakor v raznih drugih deželah ena najnujnejših nalog. Izjave najbolj vplivnih ameriških in britanskih političnih voditeljev služijo kot izjave izvedencev pri tako imenovanih organiziranih denacifikacijah. S svojo prisotnostjo pa oni samo spreminjajo denacifikacijo v cinično farso. Direktni rezultat te politike pa je ojačanje protidržavne aktivnosti tajnega hitlerjanskega gibanja v Nemčiji. Podobno sliko moremo opaziti v Italiji, kjer niso fašisti in neofašisti samo zaposleni s propagando, ampak širijo celo teror. Teroristične grupe fašistov v Italiji in še posebno qualunquisti posedujejo orožje z vednostjo anglo-ameriških oblasti. Ker nadaljujejo Anglosasi politiko sožitja in prepogosto in javno podpirajo fašizem, ovirajo s tem njega popolno uničenje. Ta politika je vidna v počasnem obračunavanju z vojnimi zločinci Japonske, dalje v odnosu proti Francovemu režimu v Španiji in v povzdigovanju terorističnih fašističnih in filofašističnih režimov, ne samo v deželah latinske Amerike, ampak celo v nekaterih deželah Evrope. Tako imenovani problem »razseljenih oseb« je zadobil tako obliko, ker mednarodna reakcija te osebe izrablja, in sicer vzdržuje oborožene čete plačancev, ustašev, četnikov in fašistov vseh vrst.

Fašistične sile so sedaj zelo aktivne v Franciji in nedavno je bila odkrita zarota proti republikli. V to afero so zapleteni agenti iz Vichya in agenti hitlerjanske Nemčije v zvezi s člani desničarskih strank. Značilno je, da se glavna taktika fašističnih voditeljev odkriva v načrtih, da bi vodili operacije pod krinko protikomunistične kampanje. Protikomunističnih gesel se ne poslužuje samo tajna organizacija francoskih fašistov, da prikrije protidemokratske načrte reakcionarnih sil, ampak celo anglosaške doktrine protikomunističnega bloka spominjajo na zvezo antikominterne, ki je zakrivala načrte osi. Kakor v letih pred hitlerjanskim napadom krepil internacionalna reakcija, ki jo vodijo anglo-ameriški monopolisti, fašizem z izgovorom, da brani svobodo misli in oblasti podpirajo aktivnost fašističnih tolč.

Gonja proti demokraciji in vzpodbujanje fašističnih sil tvori dva vidika iste politike.

Kljub temu pa stopajo naraščajoče demokratske sile v neko politično fazo, ki je pomembna za borbo proti reakciji. Medtem ko so reakcionarne sile s slabo prikritimi fašističnimi gesli v raznih

evropskih državah v ofenzivi, moramo ugotoviti, da se na polju demokracije in progresivnosti uvrščajo nove sile. Narodi, ki ljubijo svobodo so se odločili, da ne dovolijo preroda fašizma. Krvave izkušnje med vojno so pokazale, kam more privedi kriminalna politika, ki dopušča fašizem. Načrt za uničenje fašizma, ki je bil svečano proglašen v Teheranu, Yalti in Potsdamu, še daleč ni izpolnjen. To nalogo je treba izvesti in človeštvo mora zagurati mir in varnost bodočim generacijam.

Vse sledove fašizma je treba izkoreniniti in tako za vedno onemogočiti njegov prerod. To je najbolj živa želja vseh narodov.

V ANGLIJI — DEŽELI, KJER JE VSE V REDU, MORA PREPROSTO LJUDSTVO ŠE DANES PO CELE URE ČAKATI V VRSTAH PRED PRODAJALNAMI ZA KILOGRAM KROMPIRJA

WALLACE o odnosih med ZDA in Jugoslavijo

Tanjgov dopisnik v New Yorku je stavil bivšemu ameriškega podpredsedniku Wallaceju nekatera vprašanja.

Wallace je izjavil, da označuje ameriško povojno gospodarstvo visoka proizvodnja. Proizvodnja mironobskih predmetov zaposluje visoko število delavcev. Življenje stane sedaj za eno tretjino več nego v preteklem letu. Za prihodnje leto je pričakovati veliko nezadovoljstvo proti predragemu življenjskemu standardu.

Glede Marshallovega načrta je Wallace izjavil, da se je spočelka z njim strinjal, sedaj pa mu ni nikakor naklonjen, ker grozi, da razdeli svet na dva dela. Če je bil prvotni namen načrta, omogočiti obnovo Nemčije z namenom, da se pripravi borba proti Sovjetski zvezi, je nadaljeval Wallace, temu načrtu absolutno nasprotujem. Ni pa mogoče reči, v čem prav za prav ta načrt obstaja, dokler ne bo dokončan načrt predložen kongresu. V vidiku velikih kreditov na podlagi tega načrta se je po mojem mnenju za sedaj nekoliko oddaljila gospodarska kriza. Če ne bo kongres odobril kreditov, bi znašlo priti do krize, kakor sem dejal, v letu 1948, drugače pa bo morda izbruhnila leta 1951.

Wallace je nato dejal, da je bil namen njegovega potovanja po 14 evropskih državah, boriti se proti tistim, ki imajo vojno za nezbežno. Ob raznih priložnostih je izjavil, da ima tiste, ki širijo idejo o »nezbežni vojni«, za kriminalce, ki delujejo proti splošni blaginji v svetu.

Dopisnik Tanjuga je nato omenil odnose med ZDA in jugoslovanskim ljudstvom med vojno in o vlogi, ki jo je Jugoslavija takrat igrala. Vprašal je Wallaceja, kaj je po njegovem vzrok sedanjega zadržanja ZDA do Jugoslavije. Wallace je dejal, da v ZDA ne gledajo morda na nobeno državo s tako zgrešenega vidika kakor na Jugoslavijo. Omenil je nato knjigo dopisnika londonskega »Time-

sa« Davidsona, »Slike iz življenja partizanov«. Slika, ki jo ta knjiga daje o Jugoslaviji, je povsem drugačna, kakor je tukajšnje mnenje o vaši državi, je dejal. To knjigo bi morali razširiti tudi v ZDA. Do sedaj nisem mogel nič napraviti da bi jo tu objavil. Knjiga nudi točno poročilo o vtisih objektivnega opa-

zovalca o junaštvu jugoslovanskega ljudstva med vojno, prikazuje pa tudi, na kako čudovit način rešujejo Jugoslavlani vsa svoja vprašanja. Neizmerno mi je žal, da ne vlada med ZDA in Jugoslavijo največje in najbolj logično prijateljstvo. Čutilim, da bi to prijateljstvo mnogo pripomoglo k ohranitvi miru v svetu.

Imperialisti med seboj

Izvršni odbor, ki je bil ustanovljen na konferenci ameriške pomoči v Parizu, je v preteklem tednu nadaljeval s svojim razpravljanjem o sestavi seznama potrebnih 16 držav, ki so pripravljene sprejemati ameriško pomoč po Marshallovem načrtu. Ta razpravljanja so pokazala močno različna stališča raznih skupin držav, v katerih se tudi vedno bolj oglašajo nezaupanje v pozitivne koristi ameriškega načrta za njih same.

Do vse večjih nasprotij pa prihaja vedno bolj med aranžerji ameriške pomoči samimi. V ospredje je v preteklih dneh stopilo vprašanje Porurja, t. j. nemškega premoega. Dopisnik Daily Workerja pravi, da Marshallove direktive poveljniku ameriških okupacijskih čet v Nemčiji prozorno razkrivajo Marshallov program, ki je: obnova Evrope z naslonitvijo na kapitalistično Nemčijo.

Vse drznejše nastopanje ameriškega gospodarskega imperializma v Evropi povzroča velike skrbi tako Angliji kot Franciji. Francoski minister Bonnet je celo izjavil, da vladi ZDA in Anglije ne smeta podzveti ničesar na škodo varnosti-sosedov Nemčije in nekako zagrozil, da bodo uspehi pariške konference v nevarnosti, če bo Francija postavljena pred odločitve, ki jih ne bo mogla odobriti.

Bevin je na nekem zborovanju dejal, da Francija motri s strahom

vprašanje Porurja in pravi: »Hočete ga obnoviti zato, da nas bo Nemčija zopet napadla. Tudi mi Angleži se moramo bati za svojo varnost, da se ne bomo znašli zopet iz lica v lice z napadalno Nemčijo.

Pariški list »L'Aube« pa še globlje posega v borbo med Anglijo ZDA o porurkem vprašanju ko piše, da ZDA ne dopustijo socializacije nemških rudnikov, ki jo predlaga Anglija. ZDA hočejo preprečiti to vsaj za prihodnjih pet let in želijo izročiti upravo rudnikov Nemcem. Angleži bi radi še nadalje gospodarili v svoji coni, istočasno pa so za povišanje nemške proizvodnje same, da bi tako prišli do reparacij. ZDA nasledujejo nadalje cilj, da bi se vse nemško gospodarstvo orientiralo proti ameriški zasledbeni coni.

Naprednejše francosko in angleško časopisje pravi, da bi bil finančni kapital pohlevnejši, če bi bili Anglija in Francija glede porurkega vprašanja sporazumni. Ker bo gotovo prišlo do sporazuma med tremi silami, bo spravlja moralni dobiček iz tega spora Amerika.

Zadnja poročila govore o pogostem sestajanju angleških in francoskih politikov in gospodarstvenikov, iz česar bi se dalo sklepati, da se stališča Anglije in Francije bližajo, kar je vsekakor posledica prejasno izražene ameriškega načrta. V takem položaju so bile ZDA prisiljene odgoditi veljavnost novega industrijskega načrta za Nemčijo.

ZDA v boju za svetovno oblast

(Nadaljevanje s prejšnje številke)

S spremembo osebja so bili predstavljeni tudi mejniki. Značilno za Rooseveltovo politiko je bilo: podpora principov mednarodnega sodelovanja in OZN kot njenega organa, stremenje po prijateljskem sodelovanju s Sovjetsko zvezo, težnja zagotoviti ekonomske interese Amerike z drugimi deželami po pogodbah, ki bi javno ne kršile neodvisnosti in narodne suverenosti teh dežel. Za novo ameriško politiko je značilno, da je principe internacionalnega sodelovanja na osnovi enakih pravic strank nadomestila s politiko sile, diktata, enostranskih dejanj; s tako imenovanim »strogim kurzom«

napram Sovjetski zvezi, ki ne predstavlja nič drugega kot poskus, izolirati internacionalno Sovjetsko zvezo in jo obdati s protikomunističnim kordonom ter ekonomsko zaslužniti po vojni oslabele države, se nečlenirano vmešavati v njihove notranje zadeve ter vzpostaviti svetovno diktaturo dolarja.

Take spremembe si ne moremo razlagati samo s smrtjo Roosevelta, čeprav ni nobenega dvoma, da je Amerika z njim izgubila dalekovidnega politika velikega formata. Nepričakovana Rooseveltova smrt je bila pravi božji dar za najbolj reakcionarne in agresivne kroge ameriških monopolistov. Ta dogodek je dal glasnikom

neovirane ekspanzije, pridigarjem brezobzirne politike sile, nosilec ekstremne reakcije v zunanjih in notranjih zadevah vidno moč. Toda vzrok takih sprememb leže mnogo globlje, in sicer v ekonomskem življenju dežele.

Vidno je tudi, da daje sedanja orientacija ameriškega zunanje politike velikemu številu bistvenih vprašanj, ki se nanašajo deloma na internacionalne odnose, deloma na notranji položaj, novo obliko. Kajti metode, ki so jih prej izvajali nad srednjeameriški republikami, so sedaj prenesli na evropske dežele, kakor n. pr. na Grčijo. Cilje, ki so jih prej zasledovali v Venezueli ali Paragvaju, zesledimo sedaj v Franciji in Italiji. S temi novotarijami se je izpolnil prejšnji arzenal ameriškega ekspanzionizma, kakor tudi svetovni sistem oporišč za vojno morna-

ričo in letalstvo, kakor politika standardizacije oboroževanja, neprimerna porast vpliva militaristične klike, »diplomacija atomske bombe«, ki si je pridobila precej slab glas, kakor protikomunistična histerija, ki nima drugega namena, kot prikrivati politiko, ki se obča na temelje državnih suverenitet tujih narodov in dežel.

Istočasno pa ni dvoma, da ima sedanja ameriška ekspanzija opravletjih doživel niti najmanjše izpremembe. Sedanja Evropa ni več Evropa iz časov Monakovega, sedanja Azija ni več ista kot ob začetku japonsko-kitajske vojne. V zadnjem desetletju ni steklo samo mnogo vojakov Wilhelma II? In v resnici jih je ponovil in še v mnogo slabši obliki. Tako se dotika sedanji ameriški ekspanzionizem zelo zapletenega problema. Vse to so sicer vprašanja, ki zahtevajo posebno razpravo.

Stvari o je vredno

ZDA

(Tass) V administrativnih uradih Združenih držav se jača tendenca postaviti na važna vladna mesta najmočnejše finančnike. 16. junija je predsednik Truman naznanil imenovanje Davida Buma za pomočnika sekretarja za trgovino. Bum je zet izredno bogatega Malonna, bivšega zakladnega tajnika, tajnika monopola aluminjskih družb za Ameriko in delničar mnogih finančnih podjetij. Spisek na visoka vladna mesta imenovanih finančnikov vsebuje še: tajnika za trgovino Harrimana, delničarja železničarskih, rudarskih in letalskih podjetij, tajnika mornarice in šefa velike banke v Wall Streetu; državnega podtajnika Lovetta, bančnega sodruga tvrde Braun Brothaus Harriman & Comp.; državnega podtajnika Claytona, ki že dolgo časa vodi največja podjetja bombaža na svetu.

(Nova doba — Cleveland). V teh časih, ko ima dolar vsak dan manj nakupne vrednosti, nas je mnogo, ki se vpisujemo v bratovščino odlaševalcev. Nakup novega avtomobila? O, tisti časi so že za gorami! Nakup nove obleke? Ne, stara se pošlje v čistilnico! Poletni izlet v Yellowstone ali kak drug narodni park? Počakajmo! In tako dalje. Skoro vse se da odložiti, samo jed ne. Jesti je treba vsak dan in še po večkrat. In tukaj je, kjer nas inflacija dobesedno drži za vrat in za žep.

(Nova doba — Cleveland). Henry Wallace je na nekem sestanku v Los Angelesu dejal, da se bo ločil od demokratske stranke, če se bo ta ločila od principov pokojnega predsednika Roosevelta. Kratka izjava, ki mnogo pove.

ALBANIJA

Glede na izmišljeno vest o sodelovanju mednarodne brigade in albanskih čet ori napadu na Konitso, je albanski zunanji minister izjavil: Fašistična grška vlada in vladi Anglije in ZDA skušaj spraveniti Grčijo v žarišče vojne in napadov proti sosednim ljudskim republikam. To gonjo proti miroljubni Albaniji pripravljajo monarhofašisti in njih angleški in ameriški vodje z jasnim namenom varati javno mnenje in Varnostni svet ZN. V izjavi albanskega ministra je dodano, da se s to kampanjo pripravljata terena večjim prvokacijam.

ČESKOSLOVASKA PRAŠKI FESTIVAL

Brazilijska — Brazilska vlada je prenovedala svoji mladini udeležbo na festivalu v Pragi. Vlada je razpustila mladinske organizacije in grozi z aretacijo vseh organizatorjev manifestacij.

Danska — CTK — V Prahu je prispelo po dolgem potovanju 103 danskih mladincev, katere angleške okupacijske oblasti v Avstriji niso pustile v Jugoslavijo, češ da je tam teror.

katerih razmišljati!

BRAZILJA

(Tass) List »Diretrizes« je objavil oglas, v katerem imenoma navaja nemške, japonske, avstrijske, madžarske, češkoslovaške, romunske in druge fašiste, ki so našli zatočišče v Braziliji. Med njimi so tudi mnogi vojni zločinci, vohuni in kolaboracionisti. List piše: medtem ko vohun Christian Nielsens, obsojen na 30 let zapora, mirno dela v neki tovarni strojev, in bivši nemški radijski napovedovalec Girshau, obsojen na 20 let zapora, služi kot uradnik na nekem sodišču, hodijo naši vojni povratniki po ulicah Rio de Janeiro z napisanimi gesli: Pomagajte nam v boju proti tuberkulozi! Hočemo delati!

BRAZILJA

(Tass) List »Demokracija« objavlja članek, v katerem protestira proti ameriški nadoblasti v Braziliji. Brazilijski tisk, pravi list, napolnjujejo ogromni oglasi za ameriške produkte, pohvale, Trumanove doktrine, kakor tudi načrti panameriške konference, ki so jih izdelale ZDA. Čez 5 do 10 let, nadaljuje list, bomo prisiljeni govoriti v mešanem angloportugalskem jeziku. Jesti in oblačiti bomo morali samo ameriške izdelke in jasno, v istem času bomo morali na vsa usta govoriti o naši neodvisnosti. V začetku smo imeli ameriške filme, potem je sledila ameriška literatura in vse ostalo. Zdi se, da nimamo več lastne industrije in trgovine, da smo dežela sužnjev, ki morajo sprejeti vsako stvar, čeprav neradi. Taka amerikanizacija je postala neznosna.

MADŽARSKA

(Tanjug) Francoska vlada je zavrnila madžarsko zahtevo po izročitvi terorista Karola Vertesy-a, bivšega poslanca stranke malih posestnikov. Francoska vlada je svoj odklon motivirala z izgovorom, da je preteklo že preveč časa od dejanj, katerih ga dolže. Merodajni madžarski krogi smatrajo da je ta bedasti odgovor brez podlage, kajti zakoni ljudskih sodišč ne dovoljujejo, da bi zločinci ostali nekažnovani.

KITAJSKA

Vladni svet se je odločil prepovedati udeležbo komunistov na bližnjih volitvah in ukiniti poslanske mandate komunistov v državnem svetu. S tem je bila komunistična stranka praktično postavljena izven zakona.

GRČIJA

Tanjug. — Časopis »Eleftheria« poroča, da je nemški general Lanz, ki je bil pred kratkim sojen v Nürnbergu, izjavil, da se je sedanji grški minister za javno varnost Zervas boril v času nemške okupacije proti narodno-osvobodilni vojski EAM. Zervasova vojska je v glavnem napadala grško narodno-osvobodilno vojsko, dočim so Lanzone nemške čete služile samo kot zaščitnica Zervasovih kolaboracionističnih čet.

Na te obdolžitve je Zervas izjavil, da je to delal v sporazumu z angleško vrhovno komando.

PO DOMAČI ZEMLJI

Utrujmo enotnost naših ljudi!

V nedeljo je bil v Trstu sestanek aktivistov OF. Glavni referat je imel tov. dr. Frfolja, ki je po kratkem zgodovinskem prikazu vloge Slovencev na tržaškem ozemlju vse do ustanovitve OF in do poraza nacistične Nemčije, med drugim dejal:

Zmaga OF, žal, ni bila popolna. Zaradi nasprotovanja zapadnih zaveznikov, ne bo ves narod združen z Jugoslavijo. Izsiljen kompromis daje del primorskih Slovencev Italiji, drugi pa smo vključeni v Svobodno tržaško ozemlje, kjer bomo morali skupaj živeti s prijatelji in neprijatelji.

V okviru tega ozemlja se bomo morali še nadalje boriti za uresničitev programa OF, t. j. za odstranitev zatiranja naroda po narodu, človeka po človeku in za narodno in socialno svobodo.

Narodna svoboda nam je sicer na papirju tržaškega Statuta zagotovljena, toda v praksi se bomo morali boriti za vsako postojanko, kajti naši nasprotniki imajo v svojih rokah vse pozicije, katerim se ne bodo zlepa odrekli. K temu jim moramo prisiliti z našo borbo, z našim enotnim

nastopom; VSAKO CEPLJENJE JE V DANIH RAZMERAH IZDAJSTVO NASIH NARODNIH INTERESOV!

Ne moremo se zanašati na guvernerja, da nam bo delil pravico, samj s; jo moramo priboriti.

V tej borbi imamo k sreči na naši strani italijanske delovne množice in italijanske progresivne elemente, ki sprejemajo program SIAU-ja, v katero je vključena tudi naša slovenska OF. Te italijanske množice sprejemajo naš narodnostni program za svojega kot sestavni del socialne pravičnosti, socialne svobode, ki se zanjo bore in ki je prav tako bistveni del naše borbe in našega programa.

V tej socialni svobodi je bistvo demokracije, ker je vsebinska in realna; formalna demokracija, kjer lahko dela vsak kar hoče, kar konkretno pomenja izkoriščanje gospodarsko šibkejšega, je laždemokracija.

Smer naše politike mora biti torej obrnjena proti vsebinsko realni demokraciji ne pa proti formalni; ali laždemokraciji.

Z realno demokracijo si lahko kujemo svojo usodo po lastni volji in

smo v svoji hiši sami gospodarji. Sredstvo za doseg tega cilja je pa oblast v rokah najširših ljudskih množic.

Iz navedenih razlogov odklanjamo nasprotne tendence, posebno one, ki jih zastopa tednik »Demokracija«, ki greši proti načelom in pogledom, kakor smo jih povedali in katere smatramo za pravilne.

List piše naravnost sovražno proti Jugoslaviji, samo zato, ker je Titova. Mi pa pravimo, da Jugoslavije sploh ne bi bilo več, če bi ne bila Titova. Razbita bi bila na življenja nezmožne delce in razne interesne sfere tužev.

Ne moremo se zanašati ali naslanjati na Anglosaksonce kot na politične prijatelje. Naša zaslomba je v zaledju, bližnjem in daljnem.

Anglosaksonci; so že kot vojaška začasna in zaupniška uprav na tem ozemlju pokazali svojo sovražno razpoloženje proti nam in so protežirali italijansko reakcijo na našo škodo. Oni hočejo povezati Trst z De Gasperi-jevo Italijo in oboje podrediti svojemu kolonialnemu sistemu. Kdor tega ne vidi ali noče videti, je udarjen

s slepoto ali služi zavestno tujim, neslovenskim interesom.

Z vstopom v novo življenje na terenu STO-ja čakajo nas Slovence ogromne naloge, na katere nismo niti dobro pripravljeni. Naloge in težave bodo sedaj za nas hujše kakor so bile pred 50. leti. Takrat smo imeli proti sebi samo italijanske meščanske reakcionarne kroge v Trstu, danes se istim pridružujejo reakcionarni krogi Italije in anglosaksonskih imperijev.

Naš plus je danes koncepcija SIAU-je ter opora v zaledju. Treba pa je vsekakor strniti vse naše sile v enotno fronto brez vsakega cepljenja. Nastopiti moramo pod imenom OF kot etniška slovenska enota v okviru SIAU-je v Trstu. To je naša politična potreba, to je politični imperativ za vse Slovence, ki pridejo v sklop STO-ja.

Ko je dr. Frfolja zaključil svoj referat, se je oglasilo k besedi še več tovarišev, ki so prikazovali položaj na terenu. Izkazalo se je, da so taksi sestanki zelo koristni in se bodo v bodoče vršili pogosteje.

Slovenska šola - tarča fašistov

Novi manipulacije imperialistov...

V sobotni številki preteklega tedna je reakcionarni list »Voce Libera« objavil nov napad na slovensko šolstvo in tako znova pokazal, kakšna je demokracija onih, ki jo najbolj vneto zagovarjajo in se še vneteje sklicujejo nanjo vselej takrat, kadar jim kdo slučajno stopi na rep. Po vsej pravi bi članek zaradi svoje nerensnosti in kulturnega komedijantstva zaslužil, da ga sploh ne upoštevamo, kajti dejstva so v njem tako jalovo po tvorjena, da jih mora pregledati vsak resen in dostojen človek. Statistike, ki jih pri svojih izvajanjih navaja zgoraj omenjeni list, so popolnoma netočne in ne odgovarjajo niti italijanskim uradnim statistikam, ki bi vendar morale biti listu, ki brani najčistejše italijanstvo Trsta, naravnost svete in verodostojne, kakor kako novo Sveto pismo. Z dfuge strani pa smo že navajeni takih žolčnih izpadov zastopnikov dvatisočletne kulture in poleg tega ni to prvi in tudi ne zadnji podoben napad na slovenstvo v Trstu. Članek torej sam kot tak v resnici ni vreden, da bi se z njim podrobneje bavili, ako ne bi bilo v njem nekaj, kar meče zelo slabo luč na tako imenovano »italijansko« demokracijo v Trstu.

Če človek namreč bere gornji članek, ima nehote vtis, da je ta članek izvleček one daljše razprave, ki jo je v letu 1933. objavil v mesečniku »La Porta Orientale« zaslužni italijanski raznarodovatelj in vrhovni direktor vseh šol v Julijski krajini Mario Todeschini. Ta človek, malo pre zgodaj gotov večne zmage fašizma v Italiji, je namreč v tej razpravi z neko brezprimerno drznostjo tako naravnost razkrival cilje in raznarodovalne napore italijanskih šolskih oblasti, da človek res ne ve, ali bere izjave obtoženca ali pa obtožnico samo. Najnovejši članek v »Voce Libera« in pa Todeschinijeva razprava sta si v resnici tako zelo podobna, da bi celo oni, ki mu niso poznane razmere tržaškega novofašizma moral priznati, da gre pri obeh člankarjih za eno in isto. To pa je kaj slaba legitimacija za »Voce Libera« & Co.

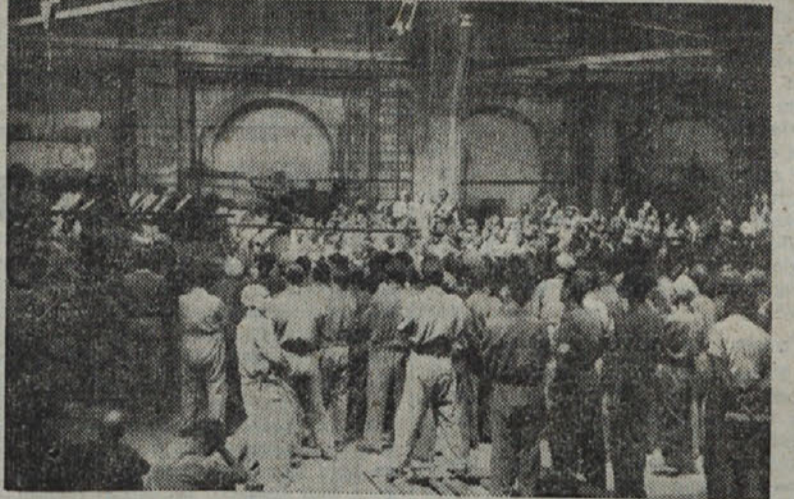
Zato si bomo ta članek, za katerega bi se po vsej pravici — ako jo je še kaj v Trstu — moral gospod Todeschini zagovarjati pred sodiščem, nekoliko podrobneje ogledali. Proglas, katerega so takoj po zasedbi naših krajev širile italijanske oblasti, zagotavljajoče, da bomo imeli še več šol kot pod Avstrijo, je dobil svojo dokumentarčno razlago ravno v omenjenem Todeschinijevem spisu. Takole je po zmagi fašizma priznal najvišji šolski funkcionar, kateremu so bile znane vse smernice italijanske vlade, takrat še ne fašiztirane, kot pravi »Voce Libera«:

»...Občina (goriška, op. avt.) ni imela namena, da bi popuščala. Zato so se Slovenci obrnili na centralne oblasti: da se izognejo neprilikam, ki bi utegnile vplivati na sklepanje mirovne pogodbe, so te odredile občini, da ustanovi šole v njih jeziku.

Ta ukaz pa so izvršili le deloma in to tako, da Slovenci niso imeli možnosti, da bi ustvarili čeprav omejeno in nadzirano središče kulture in protinarodne agitacije. Tako sta bila v šolskem letu 1920-21 ustanovljena prvi in drugi razred s slovenskim učnim jezikom, ki pa nista

teorijo o slovenskih šolskih pravicah in prakso, ki je izrabljala te pravice za mednarodne politične spekulacije, pozneje pa za svoje raznarodovalne cilje.

Sicer pa so gornje navedbe značilne za sistem italijanskega vladanja, ki nas je osrečevalo pet in dvajset let. Zato sedaj tudi za »Voce Libera« ni važno, ako trdi, da je bilo pod Italijo še več slovenskih učiteljev kot pod Avstrijo, ko je vendar iz italijanskih uradnih statistik razvidno, da je bilo ravno obratno; preko šest sto slovenskih učencev v slo-

PRED ODHODOM NA MLADINSKI FESTIVAL V PRAGO, SO MLADI HARMONIKARJI SV. ROKA PRIREDILI KONCERT ZA DELAVCE

bila razporejena enotno in so jo smatrali samo kot paralelki italijanskih razredov.

V tedenskem šolskem urniku je bilo odmerjenih precej ur (pet v prvih in šest v drugih razredih) za pouk italijanščine, ki so jo poučevali ne samo učitelji italijanskega jezika, temveč, kar je še več vredno, učitelji italijanskih čustev. Poleg posebnih italijanskih ur je bilo obvezno, da se poučujejo samo italijanske himne in pesmi.

Ti razredi so bili torej slovenski bolj imenoma kot pa v resnici in njih vpliv je bil zaradi že zgoraj omenjenih ukrepov in pa zaradi kratkega trajanja šole, kot že rečeno, sta bila samo dva razreda — omejena ničilo...

Taka je torej dejansko bila slovenska šola, za katero so italijanski oblastniki kričali v svet, da je v duhu spoštovanja pravic in kulture narodnih manjšin v zmagoviti Italiji, ki zna velikodušno deliti pravico vsem, ki so jo potrebni. Taka je bila torej razlika med teorijo in prakso:

venskih občinskih šolah manj v nasprotju z italijanskimi uradnimi podatki itd. zanjo ne pomeni ničesar, važno je le to, da se zadeva spravi na dnevni red in tedaj bodo že pomagali oni, ki so najvišjim glavam najbolj blizu.

Oba članka sta si poleg tega enaka tudi v tem, da imata za Slovence isto nekulturno legitimacijo. Toda ne samo to. Očitno je, da so nekatere navedbe v članku »Voce Libera« naravnost povzete iz Todeschinijeve razprave. Kot trdi on uvodoma, da je Slovence pred popolno germanizacijo rešil samo polom Avstrije, tako se tudi člankar v »Voce Libera« — mogoče ravno isti? — oprjemlje te trditve, ki si jo je mogel izmisliti le človek, kateremu je popolnoma nepoznana naša narodna zgodovina, naši narodnostni boji za ohranitev slovenstva in velika odpornost, ki smo jo pri tem pokazali. Kaj takega si je mogel izmisliti le človek, ki si domišlja, da se svetovna zgodovina pričinja z ustanovitvijo Rima in nadaljuje s prerodom fašizma po

Mussolinijevi smrti. Todeschini piše o tem namreč takole:

»...ta močna italiska občina (Trst, op. avt.) je pod tujo oblastjo poskrbela za obrambo in ohranitev svojega najčistejšega italijanstva, ki ga ni ogrožala samo avstrijska vlada, temveč tudi kozmopolitizem njenega trgovskega življenja in je bila poleg tega ogrožena tudi po tujem ljudstvu, ki je pridrla od onstran Alp, podžgano s termnimi zavojevalnimi nameni in nahuškanih v teh podlostih po sami vladi, ki v bistvu ni imela drugega cilja, kot da ga zaslužni za svoje namene in ga je zato podžgala, nudeč mu utvaro, da se je smatralo za nekaj, kar ni bilo. Brez neiskrene pomoči Avstrije bi bili ti ljudje, roboti in nezobraženi, prav lahko absorbirani ter popolnoma izginili iz žive kulture in jadranske civilizacije...»

In »Voce Libera«? ...V avstrijskih časih je bila navada, da so čim bolj pospeševali slovensko emigracijo v Trst, da se ta narod stavi nasproti italijanskemu narodu in dobro je znano, kako je večina slovenskega naroda slepo sprejela to pretitalijansko direktivo, ki je bila samo pesek v oči in je služila zato, da se pospeši pojemčevanje, katerega je zaustavil samo propad habsburške monarhije...

Torej eno in isto, samo z nekoliko bolj olikanimi besedami povedano. Zato pa tudi nič čudnega, da je slovensko šolstvo, ki ga Avstrija ni nikdar pospeševala, temveč prav tako kot vsem drugim narodom, ki jih je držala v slepi pokorščini ali pa suženjstvu — zavirala dokler je mogla — tako kasno zacvetelo ravno pod Italijo. Slovensko šolstvo, tarča imperialistične politike, je v resnici šlo od leta do leta navzdol in zato se tudi »Voce Libera« zaman sklicuje na neke netočne in celo potrjene podatke iz leta 1924, kajti že dve leti pozneje ni bilo nobene slovenske šole več. Zato pa se je lahko pobahal gospod Todeschini:

»...Deset let po zmagi je v Trstu ena sama šola, narodna šola, ki se mora razviti v vsej prerojeni zavesti z onim čudovitim ognjem, s katerim je že tolikokrat zažarela pred obličjem naroda...»

Ali je mogoče takrat gospod Todeschini v duhu gledal zublje plamenov, ki požirajo naše slovenske šole in narodne domove? Kaj čudno se namreč gornje ujema z ognjem narodnega navdušenja, ki ga je toliko propagiral gospod šolski ratnatelj in v katerega bi sedaj »Voce Libera« zmetala vso Julijsko krajino.

(Nadaljevanje na 7. strani)

Te dni so potekla tri leta od tragične smrti borca za svobodo, tov. JOSIPA PAHORJA iz Tomaja, ki je umrl v koncentracijskem taborišču Dachau. Slava njegovemu spominu!

Od Triglava do Kajmakčalana

Vsa zdravilišča in letovišča v Jugoslaviji so polno zasedena. Delovni ljudje uživajo dneve svojih dopustov v objemu svežega planinskega zraka ali pa prijetnih morskimi valov. Pa tudi velike skupine tujcev prihajajo v Jugoslavijo. Tako je pred kratkim prispelo v Split kar tisoč češkoslovaških turistov, ki so se potem napotili v južno Dalmacijo.

Dvajset arheoloških strokovnjakov in študentov iz vseh federalnih republik dela pri izkopavanju staroslovenskih grobišč pri Ptujju. Ta izkopavanja so važna, ker postavljajo na laž fabriciranje nemških tudenjakov, ki so hoteli ta najdišča pripisovati raznim narodom, samo Slovanom ne.

Pri vladi FLRJ se je ustanovila direkcija za informacije, ki ima nalogo, da daje državi in inozemstvu informacije o vseh važnejših dogodkih in pojavih v političnem, gospodarskem in kulturnem življenju FLRJ ali pa o dogodkih, ki so v zvezi z FLRJ; da se bavi z vsemi zadevami pravičnega obveščanja naše javnosti o dogodkih v državi in inozemstvu; da izdaja informativne publikacije.

S sklepom vlade FLRJ je bil na predlog predsednika vlade imenovan za direktorja, za informacije Vladimir Dedijer, novinar iz Beograda.

Dr. Mladen Iveković, pooblaščen minister FLRJ v Italiji, je z osebjem odpotoval v Rim. Malo prej pa je nastopil svoje mesto Enrico Martino, pooblaščen minister Italije v Beogradu.

Na obisku v Jugoslaviji se mu di mehiški pisatelj Jose Mansidor. Po vrnitvi v Mehiko namerava ustanoviti inštitut, ki bo seznanjal javnost Mehike s kulturo narodov Jugoslavije. Obiskal bo še druge slovanske države.

Skupina jugoslavanskih delavcev je odpotovala na počitnice v najlepše kraje na Češkoslovaškem in Poljskem. Češkoslovaški in poljski delavci bodo pa prišli v jugoslovska letovišča.

Računajo, da bo pridelek sladkorne pese v Jugoslaviji približno za tretjino večji od lanskega; to bo najboljši pridelek v zadnjih 10 letih.

Na mednarodnem vzorčnem veselju v Smirni avgusta meseca bo zastopana tudi Jugoslavija.

V Ljubljani se je pričel proces proti Ferdinandu Sernezu, bivšemu gestapovskemu agentu in njegovim 11 tovarišem, ki so po kapitulaciji Nemčije organizirali v Avstriji teroristične skupine za povzročanje obmejnih incidentov.

V nedeljo je proslavila petletnico svojega obstoja prva udarna brigada »Toneta Tomšiča«.

V Hrvatskem Primorju uživa poletje okrog 2000 otrok, ki so namješeni po raznih kolonijah.

Niški polje, ki je najrodovitejša ravnina v Crni gori, je često poplavljen. Sedaj se izvaja obsežna melioracijska dela, tako da se bo odtokala preobilna voda. Vendar pa bodo tudi naprave, ki bodo omogočale namakanje ob suši.

»Triglav film« je razpisal natečaj za scenarij umetniškega filma, ki se bo snemal v letu 1948. Za najboljši scenarij so razpisane tri nagrade po 15.000 din, 10.000 din in 5.000 din.

V Makedoniji so začeli s snemanjem dokumentarnega filma, ki bo pokazal zgodovinsko pot borbenega svobodoljubnega makedonskega naroda.

Na predlog vlade FLRJ je predsedstvo Prezidijske ljudske skupščine odločilo, da se posli elektrifikacije izločijo iz ministrstva za industrijo in da se ustanovi ministstvo za elektrogospodarstvo. Novo ministstvo je prevzel dosednji minister za zunanjo trgovino inž. Niko'a Petrovič, na njegovo mesto je prišel inž. Milentije Popović, dosednji predsednik planske komisije vlade LR Srbije.

TABORNI OGNJI NA BOSNI

Vzdolž reke Bosne, ki jo dan za dnem kalijo nevihte in ob njenih pritokih se vrste neskončne vrste belih lesenjač in nepleskanih lop. To so spalnice mladinskih brigad, orodarne, delavnice, sekcijske pisarne... V zelenih ravninah ob vodi rasejo nasipi, na poljih, kjer kopljejo zemljo za nasipanje, pa izravnavajo prostore za športne prireditve. V muslimanskih vaseh so zgradili mnogo z gramozom posutih potov, na strmih brdih nenadoma uzreš embleme iz belega in rdečega kamna, na škarpah nad predori in useki pa se blestijo gesla močnega in plemenitega rodu: naloge, obveze in roki. Izginila je mrtva tšina nad Bosno, danes grme ob njeni strugi kompresorji in mine in kraji dobivajo iz dneva v dan lepšo podobo.

Iznad dolin, kjer se oglašajo troblje, kjer vihrajo zastave in se orijo pesmi, kjer drdirajo stroji in hreščijo vozila, na zasenčenih stazah hribovitih potov pa čisto naliči človek na slikarja. Odkod je prišel? Iz Zagreba, Ljubljane ali Skoplja. Prišel je, da bi ujel na platno to, kar nastaja v potu človekovega obraza in z naporu mišic. In medtem ko slikarji nanašajo barvo na platno, se v zraku spreletavajo metulji, po rokah jim lezejo mravlje, kar pa jih ne ovira v njihovem delu. Slikar vrta v tistih svoj živček in slika naprej. Časih dela s takšno vnemo, da po zabi na kosilo in se vrne domov šele zvečer, ko zatone sonce in se pogrezne na hribe in doline črna noč.

Pesem za novo življenje

Toda ne samo podnevi, tudi ponoči je dolina Bosne živa, glasna in šumna. Nočne ptice so se preplašene od električnih žarnic in obločnic umaknile v gozdove. Pregnala jih je tudi pesem mladine, kajti poti Vranduku, Nemili in Bistričaku se svetilo nova naselja, opasana z gozdovi. Tod se razlega samo glas trobent, ki ponoči označuje izmeno brigade, okrog tabornih ognjev pa odmeva pesem in se vrta kolo.

Komaj se je izkrcala iz vagona, trudna od vožnje, postajanja na postajah, je subotička mladinska brigada našla ogenj in zaplesala kolo. Nemirno, valovito gorsko brdo se trese od udarcev mladih nog ob tla. Nad vodami in gorami grmi pesem o slovanskih zastavah svobode in srečne bodočnosti.

Ob razvitih zastavah, poleg plamenitih stebrov svetlobe uplame občutek utrujenosti. Jutri pridejo na vrsto nove naloge: konference, obveznosti, zemeljska dela, vrtnje predorov in podobne stvari. Mladina pojde zopet na delo s pesmijo na ustih. Prepevala bo o novem življenju, o srečnejši bodočnosti.

Pri grški brigadi

Nad vhodom h grški brigadi »Georgi Slandos« visi slika Akropole, ki spominja na hrepenenje izgnancev po domovini. Pod okni spalnice stoji maketa belega Pent-

ZIVILSKI TRG V PTUJU. OKOLIŠKE KMETICE PRODAJAJO LOKALNE IZDELKE PO CENI, KI ZADOVOLJUJE PRODAJALCE IN NAKUPOVALCE

heona, znamenje stare slave helenskih graditeljev in močnega hrepenenja, da iz tega vznikne boljša prihodnost.

Pred sedanjo brigado je tukaj taborila grška udarna in trikrat pohvaljena brigada »Epona«, ki je stalno povečevala normo in dovršila svoj rok z največjo storilnostjo v izmeni. Nova brigada »Slandos« je prekosila postavljeno normo že takoj ob prihodu na progno in je v desetih dnevih dela dosegla dvakratno pohvalo. Na mizi poveljnika brigade, kovinarskega delavca Georgija Galazule stoji darovi naših mladinskih organizacij — skrinjica, okrašena z intarzijami, šah in drugi ročni izdelki. »Stalno nam prinašajo darove«, pravi poveljnik. »Vidite, pravkar so nas obiskali mladinci iz Zagreba ter nam prinesli cele kupe sladkarij...«

Po delu so Grki pozvali britansko mladino v svoj tabor na ples in k petju. Peli in razgovarjali so se v mednarodnem jeziku, ki sestoji iz ruskih, francoskih, angleških in nemških besed. Zvečer so se tem gostom pridružili novi: švedski mladinci in mladinke, naši rudarski naraščajniki in pred-

stavniki tržaške mladinske skupine...

Ob svetlobi tabornega ognja, ob spremstvu godbe in plesa se mladi obrazi razgrevali in iz vseh teh mladih ljudi, ki se tarejo o krog ognjev, je čutili eno in isto težnjo: edinstva napredne mladine, ki stopa na pot srečnejše bodočnosti. To težnjo izražajo pesmi, gesla in vzkliki, nasmehi, govori in zdravice brez alkohola.

V imenu britanske mladine je izrekla zdravico tov. Helena, ki je poudarila, da se mora grško ljudstvo otresti angleških in ameriških jerobov. Na koncu so zagrmeli vzkliki: »Anglo-ameriški imperialisti — iz Grške ven!« Po govoru grškega mladince se je razlegel trikratni »hura«

Ob ustju Graščanice

Pri naselju ob reki Graščanici stoji barake treh brigad. Tu je madžarska brigada »Sandor Peto« z imenom pesnika, ki je leta 1848. padel v boju za svobodo svojega ljudstva, romunska brigada Stefana Plavca, delavca-junaka iz okolice Rešice, ki je leta 1943. padel v borbi proti fašističnim tolpam ter brigada Srbov iz Rumu-

nije, ki nosi ime Zarka Despotoviča-Jakobinskega, organizatorja partizanskega gibanja v Banatski Klisuri, ubitega od četnikov leta 1944. V imenih brigad v dušah in delu brigadirjev žive misli in dejanja junakov, ki so položili svoja življenja na oltar žrtve za svobodo. Ta življenja svetijo kakor plameni tabornih ognjev nad šumečo reko Bosno.

Dve romunski udarni brigadi, prva iz Rumunov, druga iz Srbov, sta dovršili svoj rok in odhajata domov. Nocoj je poslovilni večer z mitingom bratstva in edinstva. Citajo se imena udarnikov in pohvale in več sto grl pozdravlja z vzkliki vsakega odlikovanca. Odlikovancem delijo priznanja in diplome. Dve dekleti iz brigade »Petofia« krasita romunske brigadirje z bosanskim cvetjem in zelenjem. »Unitate sin frater« kličejo Romuni, naši pa odgovarjajo:

»Bratstvo in edinstvo!
Solze veselja se iskrijo v očeh mladine, ki se bori proti pomanjkanju in zaostalosti za boljše življenje narodov.

Po polnoči, ko se vozimo s čolnom čez Bosno, vidimo na vseh bregovih reke taborne ognje. Povsod odmevajo pesmi, povsod polje življenje.

Navdušeni Švedi

Od Doboja so se pripeljali z avtomobili in Nemilo Danci in Norvežani. Takoj je bil organiziran miting. Prišli so Tržačani s svojimi krasnimi pesmimi, ognjeviti Grki, Hercegovci, Angleži, naši montanisti.

Danci so bili šest dni na potu, Norvežani še več. Trudni so in miting mora biti kratak, da pojdejo čimprej k počitku. Ljudje se razhajajo, tržaške popevke in pesmi postajajo bolj in bolj tihe in vsi so prepričani, da je prireditelj končana.

Tedajci nastopijo Švedi — kolon izpod Kozare planine. Švedi so močni, krepki, visoke rasti, iz njih, hovihi grl vro glasovi:

»Bratstvo! Edinstvo! Živela mladina Danske! Živela mladina Jugoslavije! Živela Titolo«

Vzkliki, pesem, ples — vse to se meša v bosanski noči. Vse je prevzeto od nepopisnega navdušenja. Gesla bratstva in edinstva se ponavljajo brez konca in kraja.

Angleži odhajajo, Tržačani prihajajo, v razsvetljenem krogu se iznova začenja kozarčko kolo...

Po reportaži Mihajla Laliča

Kaznovano zločinstvo

Vse primorsko ljudstvo je nestrpno sledilo procesu proti nacističnim zločincem, Rainerju in njegovim tolpam. Ljudstvo Trsta je bilo prepričano, da sodišče v Ljubljani ne bo žalilo spomina mučencev iz ulice Ghega, Opčin, Rižarne, Proseka; in tisti, ki so bili trpinčeni v ulici Bellosguardo, S. Michele in na trgu Oberdan, so vedeli, da tam, kjer sodi ljudstvo po svojih resničnih sodnikih, obsodba ne bo v zasmeh njihovega trpljenja kot so sodbe in obsodbe v Trstu in Italiji, kjer se oproščajo tudi največji fašistični lopovi, ki bi že davno morali končati tek svojega zločinskega življenja. Tako je pač lahko tam, kjer ljudstvo nima besede, kjer je še vedno velik vpliv tistih, ki so bili večeraj Rainerjevi prijatelji (danes so spet prijatelji koga drugega) in ki so z njim sodelovali proti ljudstvu. Tukaj padajo težke obsodbe na račun partizanskih borec, tukaj se z naslado išče zločin v izvrševanju dolžnosti ljudske zaščite, medtem pa člani civilne policije more, kradejo, tihotapijo in zapirajo antifašistične borec. Takšen je red, takšna je pravica, kjer so ljudstvu odvzeli njegovo oblast.

Rainerja in enajst njegovih je sodišče v Ljubljani obsodilo na smrt. Zločinskemu življenju mučiteljev in uničevalcev slovenskega naroda in tržaškega ljudstva je določen konec. Smrt Rainerja in njegove tolpe ne more izbrisati prestanega trpljenja ne vrniti življenja neštetim žrtvam. Toda smrtna obsodba teh nekdanjih močtev je resen opomin, da se zlo-

čin nad ljudstvom kaznuje. Plačali bodo svoj račun tudi tisti, ki so se kako izvili in izmotali, plačali ga bodo tudi tisti, ki se niso prišli na vrsto, ker uživajo zaščito tistih, proti katerim so delali do večeraj. In prišel bo čas, ko bodo še mnogi na lastni koži spoznali, da se ne more nekaznovano izvajati preganjanje demokratskega ljud-

ZNANSTVENO RAZISKOVANJE SKADERSKEGA JEZERA

Skupina učenjakov Prirodoslovnega muzeja v Beogradu se že dalj časa zadržuje v okolišju Skaderskega jezera, kjer proučujejo strokovnjaki jezero zaradi zaščite njegovih naravnih bogastev s posebnim oziranjem na izsuševanje. Znanstveniki si zaradi tega prizadevajo, da bi čim bolj izpopolnili zbirko sesalcev, ki žive na področju Skaderskega jezera. Vršijo se biološka raziskovanja, posebni oddelki pa proučujejo vse ptičje vrste, ki žive v tem okolju. Glede na to, da bodo pridobili z izsušitvijo Skaderskega jezera velika področja plodne zemlje, proučuje poseben oddelek biologov tudi škodljivce, ki se pojavljajo ob izsuševalni akciji. Pri tem sodelujejo tudi agronomski veščaki.

Z izsušitvijo Skaderskega jezera bodo izginile nekatere vrste zooloških in botaničnih vrst, zato zbirajo zoologi z veliko vnemo posebno ribe, in fito-plankton, vodne žuželke in drugo, v okviru botaničnih raziskovanj pa zbirajo rastlinstvo vseh letnih časov.

stva. Ljudstvo ničesar ne pozabi in odgovor pred ljudstvom ni lahak. Dajali so odgovor — in ga bodo še dajali — fašisti, dajali so ga esesovci in gestapovci, dajali ga bodo tudi tisti, ki mislijo, da je njih naloga nadaljevati z gestapovskimi metodami.

Ob ljubljanski obsodbi stopa ljudstvu STO-ja tem bolj jasno pred oči dejstvo, da bodo v Trstu mogoče pravične sodbe šele takrat, ko bodo tu sodili res ljudski sodniki. Pravična obsodba v Ljubljani, v Trstu pa oprostitev fašistov in obsodbe partizanov — vse to je resen opomin: ljudstvo se mora z vsemi silami boriti, da si zopet pribori tisto oblast, ki si jo je izbojevalo v osvobodilni vojni, a so mu jo nedemokratski ukrepi odvzeli. Kjer ne vlada ljudstvo, je tudi sodišče proti ljudstvu!

Mladinska proga

Velik praznik so proslavili prejšnji teden na Mladinski prog. Sestnajst dni pred predvidenim rokom je stekel prvi vlak na delu proge od Samca do Doboja. Končani del proge je dolg čez 65 km. To je bil praznik ne samo za mladinske delovne brigade, temveč tudi za vse ljudstvo, ki je radostno pozdravilo prvi vlak v svoji pokrajini.

Nova proga se pričinja z novim mostom čez Savo, ki je dobil ime »Most ljudske mladine Jugoslavije« in ki je dolg 600 m. Progo je predal prometu pomočnik zveznega ministra za promet tov. Jože Borštnar.

NE BOMO VEČ TLAČANILI

Tik nad Sočo, ki se pomika, odkar so jo zajezili, le počasi po svoji strugi, in se s svojo modro barvo čudovito ujema z jasno neba in s pokrajino, po kateri teče, se vleče na drugi strani glavne ceste, ob stari poti, tik zelenih travnikov kot velika, bela lisa anhovska tovarna. Most pri Anhovem je še vedno podrt in njegovo ogrodje, ki štrli nad strugo, spominja na partizanske čase, ko je peljala preko Soče pot s Kanalskega v Brda. Partizani so jo morali najčvršče bresti na mestu, kjer je najbolj plitva. Ko je narasla so se pogrezali vanjo do vratu in se borili z njenimi pretečimi valovi.

Anhovska cementarna je zrastle iz potreb, ki so jih rodile ruševine prve svetovne vojne, se postopoma širila in dobila vse večji obseg. Pred vojno je zaposlovala tisoč dvesto delavcev, a danes, ko ni premoga in azbesta, jih zaposluje polovico manj. »Hoteli so jih odpustiti še sto trideset,« mi je pripovedoval delavec, ki je zaposlen v njej že mnogo let, »a mi sami smo prepredili; to s tem, da smo skrčili delo od osemindeset na štirideset ur na teden. Tako smo rešili svoje tovariše brezposelnosti in obvarovali njihove družine lakote, ki jim je pretela.«

da bi govorile nepoučenim ljudem o našem ugodju, češ tako dobro se godi delavcem v Anhovu. Resnica je imela drugo lice, ker je ostalo je pri tem edinem modelu. Prav tako je bila zaradi lepšega tudi ambulanta, od katere ni imel nihče prave koristi. Vse te razmere se vlečejo dalje že dve leti po dobijeni vojni, odkar čakamo na priključitev. Sedanjí gospodarji se dobro zavedajo, da se jim bodo s priključitvijo izmuznili iz rok mastni dobički in večkrat so skušali oškodovati tovarno s tem, da bi odpeljali stran najrazličnejše stroje. Prvič je bilo po dvanajstdnevni stavki. Prišli so s kamionj in naložili nekaj spremenjega materiala. Nato se je še nekajkrat ponovilo, a mi delavci smo se temu odločno uprli in nismo pustili odpeljati ničesar. Naše delo se drži vseh teh zgradb in vsega, kar je v njih. Če bi našega dela ne bilo, bi se tudi tovarna ne večala. To je tista stvar, za katero danes vemo, kako je z njo. Ogromne dobičke, s katerimi so gospodarji zvišali obrat, so izfinsili iz naše krvi. Mi smo stradali v naših tesnih bajtah, hodili smo oblečeni v cunje, zato da se je tovarna razširila in da so oni razkošno živeli. Poglej moje hlače, vse visi od njih, ker za dvanajst, štirinajst tisoč lir ni mogoče kupiti no-

vih. Rad bi vedel, kaj hasnejo nam delavcem polne izložbe v Gorici, če si ne moremo kupiti ničesar, kar je v njih razstavljeno. Za nas je tisto blago tam predrago in ker je predrago, je ravno tako, kot bi ga ne bilo. Mi smo kljub temu strgani, lačni in ječični.

Utihnil je nekoliko, da se je poleg lo ogorčenje, potem je pričel znova: »Na Tolminkem, kj je pod jugoslovansko vojno upravo, je to drugače. Zaslužek je tak, da se lahko živi, vsakdo se lahko do siteda naje in ni se mu ni treba izčrpavati in gristi samega sebe. Tam delavec ve, za koga dela, ve, da dela zase, ker so odpravili vse pijavke in je delavni človek vzel v roke oblast. Ker delavec ve da, dela zase in ker ve, da bo tem več imel, čim več bo delal, dela z veseljem in z ljubeznijo. Mi nismo mogli do sedaj nikoli delati z ljubeznijo. Za nas je bilo delo vedno težko kot je bil težak kruh, ki so nam ga merili. Po priključitvi, se bo izvršil v tovarni in v nas samih velik preobrat. Uredili bomo tako, da ne bomo nihče zastavljeni, da bodo dobile tudi žene v resnici toliko, kolikor jim gre in ne bo niti ena plača zapisana le na papirju, ker im bomo omogočili, da bodo zvišale delovno sposobnost. Iskali bomo novih

delavnih načinov; da bo naša tovarna čim več prispevala k obnovi in k moči Jugoslavije in da bo nam samim tem boljše v njej. Za enkrat mislimo pomagati pri izgradnji nove Gorice in pri izgradnji nove železnice Ajdovščine — Logatec, ki je že projektirana.

Ozrla sem se na pročelje bližnje tovarniške zgradbe, na katero so delavci napisali, da ne bodo več tlačani na svoji zemlji. Velike, lepo oblikovane črke so se bleščale v soncu kot znanilke novih dni.

Mara Samsa

GLOBUS

Velikanska nemška tovarna Leuna v sovjetski coni je začela ponovno proizvajati sintetični bencin, in sicer, po 10.000 ton mesečno.

Avtobus s 40 danskimi študenti je na poti k neki tekmi zadel v miono in zletel v zrak. Dvanajst študentov je zadobilo lažje rane, neki ženski pa je zlomilo nogo.

Pred tednom se je pripetil južno od Bombaya najhujši brodomol, kar jih pomnijo v Indiji. Nek parnik, ki ga je zajela huda nevihta, se je potopil s skoraj vso posadko. Od 700 oseb se jih je rešilo nekaj več kot deset.

Neka ladja s 82 milanskimi otroki od desetega do dvanajstega leta, ki so bili na početniški koloniji blizu Genova, je zadel na nek železen drog, ki jo je močno poškodoval. Dasi se je nesreča pripetila le 150 m od obale in so kopalci takoj alarmirali reševalce, je utonilo 47 otrok. Druge so pa večinoma odpeljali v bolnico.

Pristali so na udeležbo na filmskem festivalu v Cannesu filmski proizvozniki iz ZDA, Argentine, Mehike, Švedske, Avstrije, Ogrske, Poljske in Luksemburga. Nista še odgovorili SZ in Velika Britanija. Gotova pa je še udeležba Italije, Brazilije, Kanade, Egipta, in Indije.

V načrtu je ustanovitev zrakoplovne proge iz Sofije v Varšavo.

Zasedbene oblasti v Nemčiji iščejo uran v gozdnih pokrajinah Nemčije, zlasti v Saškem rudogorju, v mainški kotlini, v Bad Stelenu v Lužici in končno pri Baden Badenu.

Po statistiki od 1. julija 1947 je imela Češkoslovaška republika 12.087.000 prebivalcev. Letni prirastek se more na podlagi prirastka v zadnjih petih letih računati na 194.000 ali 1,6%. Gostota prebivalstva znaša 95 prebivalcev na 1 km², medtem ko je znašala 1. 1938 144 prebivalcev. Največ prebivalcev ima Češka: 45% vsega prebivalstva z gostoto 116 na km², Šlezija in Moravska jih imata 25%, gostota 114; na Slovaškem pa prebiva 28% prebivalstva, ki je razmeroma redko naseljeno: 71 na km².

V Veliko Britanijo je že prispel tovor šest tisoč ton poljskega premoga.

Ustanovljena je bila nova mednarodna letalska proga Moskva-Kabul, ki gre preko Taškenta. Dolžina proge znaša 3900 km, od teh 350 po afganistanskem ozemlju.

Letalo «York» je strmoglavilo na tla v sirijski puščavi blizu Basre. Pet oseb se je ubilo, dvanajst pa je ranjenih.

V Pragi bo mednarodna konferenca za zrakoplovni prevoz. Udeležilo se je bodo delegati iz 50 držav, ki bodo razpravljali o zrakoplovnem prevozu in njegovem zavarovanju.

stremeli, da se vsi pošteti, demokratsko čuteči ljudje strnejo v enoten blok, toda pri tem ne bomo iskali demokratsva tam, kjer računajo na sodelovanje takih ljudi kot so iz Jugoslavije pobegle »žrtve komunizma«. In list, ki za te izvrške nima nobene besede ob sodbe, ne more nikoli govoriti iskreno o demokraciji, še manj pa bi mogel zastopati kako demokratsko gibanje. List, ki je namenoma tako nesramen, da piše o »Slavihu« v zvezi z umazanimi aferami, ne da bi pri tem navedel jasno opredelitev, za kakšne »Slave« gre, da gre namreč za pobegle pritepenice, ki v Trstu nimajo kaj iskati, tak list ni ne pošten zagovornik mirnega sožitja na tem ozemlju in ne odkrit protivnik fašističnega šovinizma.

Pravi demokrati bodo šli svojjo premo pot s prezirno do agentov tujega imperializma, ki se poslužujejo takih listov in takih besed, kot smo o njih govorili.

R. R.

JUCA PEPI

DRAGA PEPA!

Draga moja, veš da skoraj bi ta teden pozabila ti oddati tole pismo. No, to bi se ti jezila! Kaj je novega po svetu, to si menda sama brala, pa vseeno tudi jaz bom še o teh stvareh pisala. Nekaj narodov se zbralo je te dneve sred' Pariza, pa zato ne bo po svetu prav nič popustila kriza. Veš, v Ameriki veliko o pomoči govorijo, istočasno pa z atomi nepokornežem grozijo.

In ker pametnim so glavam vsa ta dejstva dobro znana, redko kdo kaj pričakuje od Marshallovega plana. Prav te dneve pa imeli velik so proces v Ljubljani. Rainer in še drugi taki bodo v hladni grob dejani. Vidiš, Pepa, preje, sleje zgrabi vsakega Pravica, pa četudi se zatekel v varstvo kakšnega je strica.

Tukaj v Trstu pa še vedno se afera komentira, kar naprej iz dneva v dan se nove lopove zapira. No, saj rečem, že tako je: kamor ZVU se vmeša, tam gre ali vse narobe, ali pa vsaj strašno peša.

Bowman se sicer izjavlja, da so krivi civilisti, jaz pa mislim, da le bodo vsekakor majorji tisti, ki so prvi v tej aferi: saj so dali čedne vsote v svoje nenasitne žepe in še tainice dobrote vsakovrstne so imele. Zdaj iz vil so ven zletele. Sicer je sploh vse narobe, nič se stanje ni ublažilo, kakor veš celo pri peku se je spet vse podražilo. Tam na Grškem pa se bere, ksitosi zelo bežijo

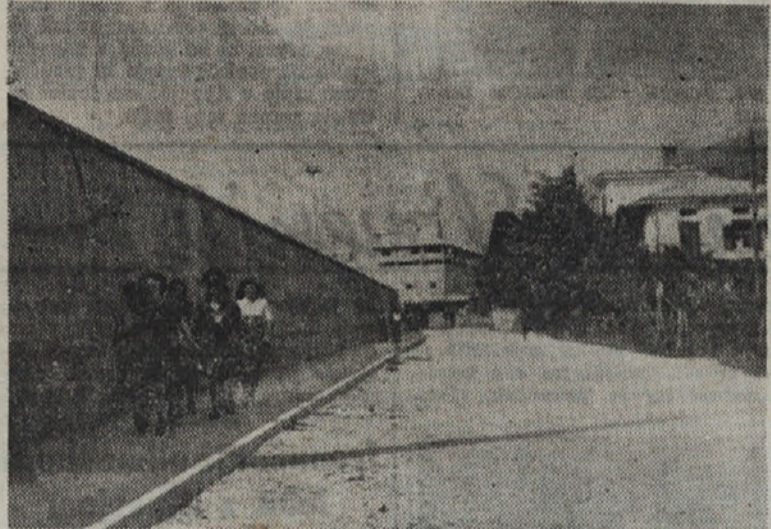
in le komaj na nogah s tujo pomočjo držijo. Grška vlada pa očita vsem sosedom incidente, a zato, seve, deležna je amerikanske rente. Sicer je pa tukaj v Trstu, tale mesec silno vroče, še celo zvečer zaspati skora da že ni mogoče. Pa bi človek še potrpel, če bi drugo v redu bilo. Le kedaj se naše ljudstvo bo teh tujcev iznebil? Kadar vse, kar se priteplo, spet čez morje se pobere, videla boš, draga moja, Trst ostal bo brez afere! V Jugoslaviji pa, slišim, spet bo stekla nova proga, in še marsikaka druga izvršena bo naloga.

Tam mladina se zaveda, da nov duh je zdaj zavladal, na vseh poljih pridno dela. Tam nihče ne bo več stradal. In tako bo ta dežela, ki si sama srečo kuje, kmalu blagostanje imela in to brez pomoči tuje. Nam pa danes tukaj v Trstu piha veter vse drugačen: vse izložbe so prepolne, delavec je pa le lačen. Draga Pepa, to ti rečem, če ne pride kaj drugače, revež bo primoran dati s sebe svoje zadnje hlače.

Tvoja Juca.

žaškega ljudstva želi: enoten nastop političnih strank. Nekateri so že začeli računati s pogajanjmi, ki bi se vodila z »neko drugo slovensko skupino«. Imeli smo priliko — pa ne mi, mi smo to že davno vedeli — temveč drugi so imeli priliko zvedeti, kake vrste cvetke tvorijo to »drugo skupino«.

Mi ne bomo nič manj kot doslej

OB TOVARNIŠKEM ZIDU V ANHOVEM

BREZNO NEPOŠTENOSTI

(Nadaljevanje s 1. strani)

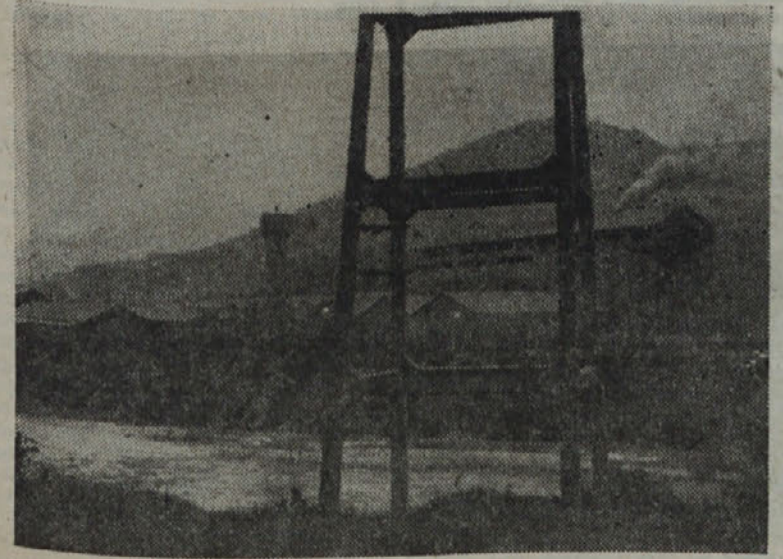
Kdo pa je užival takrat, ko so gorele slovenske vasi na Krasu? Kdo je užival, ko so ginili slovenski ljudje s Primorja v ječah in konfinacijah, kdo je užival, ko so na Primorskem in sredi samega Trsta goreli slovenski kulturni domovi, ko je bila slovenska beseda zatirana in kdo je končno užival, ko je mislil, da se lahko govori o »italijanskih tleh« vse do Triglavja, Postojnske jame in Snežnika. Užival je brez dvoma tisti, ki lahko danes piše omenjene besede.

»L'Italia pagava...« Mar bo Italija povrnila vsa ugrabljena življenja? Mar bo odvzela vse prestano gorje, mar bo Italija popravila ogromno škodo, ki jo je povzročila v naši kulturi na Primorskem in povrnila v okrilje materinega jezika vsa potujčeno mladino? So stvari, gospod ali gospodje pri more rpivesti kriminalna politika, »Giornale di Trieste«, ki se ne da-

jo nikoli plačati. In tisti milijoni, ki jih je Italija plačala — ne prostovoljno seveda — z obnovo slovenskih vasi, so kapljica v morju. Grozot in gorja, ki jih je slovensko ljudstvo prestalo pod Italijo, ne bo mogoče nikoli plačati. Tega se tudi vsak pošten Italijan zaveda, ne more se pa tudi v svoji zastepteni zagrizenosti, v svojem sovraštvu do Slovencev in do Jugoslavije zavedati človek, ki je napisal »L'Italia pagava e la Jugoslavia godeva«. Duh tega stavka je duh kakega »L'ultimo avviso« iz maja ali junija 1942, ko so skvadristi zadnjikrat opominjali, da se ne sme več slišati slovenska beseda in so ob večerih črne sence prstuškovale pod okni, ali bodo zastilaše slovensko govorico. Iz tega stavka govori fašist, ki obzrluje, da so se slovenske vasi kakorkoli obnovile, in ki mu je težko, da ne more več teh vasi uničevati in požigati. Ta stavek govori o onemoglem besu ob dejstvu, da niti preganjanja niti požigi niso mogli iz slovenske zemlje narediti Italije.

Razumemo to žalost, razumemo ta bes. Vendar pa mislimo, da taki ljudje ne le kvarijo sožitje obeh narodov v Trstu, temveč so to škodljivci za mir sploh. Dokler bodo v Trstu taki ljudje lahko govorili in pisali, vse dotlej bo imel imperializem lahko delo. Od sedanjih oblasti, ki so pričele zapirati vidnejše ljudi iz demokratskih vrst, ni pričakovati, da bi nastopile proti podobnim izlivom fašističnega šovinizma. Zato pa mora biti ljudstvo samo toliko bolj čuječe, da se ta rak na telesu našega javnega življenja ne razširi. Vsak razrast fašizma namreč pomeni konec miru.

Najjačje oviro širjenja novega fašizma vidimo mi v združitvi vseh zdravih demokratskih sil. V Trstu so na delu agenti, ki se trudijo, da prepredijo to, kar si večina tr-

POGLED NA VELIKO TOVARNO ZA CEMENT V ANHOVEM OB SOCI

NOVA LADJA

IZ PIRANSKIH LADJEDELNIC

Ob številni udeležbi občinstva in vojske ter zastopnikov oblasti, raznih domačih ustanov in prisotnosti otrok, ki so v Portorožu na letovišču po zaslugi tržaškega Rdečega križa, je bila svečana sploštev 720 tonske ladje, ki jo je »Slobodna jadranska plova iz Reke« naročila v Piranu. S posebnim zadovoljenjem so prisostvovali svečanosti vsi člani delovnega kolektiva ladjedelnice Sv. Justa in med njimi jugoslovanski delegat tov. Drvis Karmelo.

Ob vhodu v ladjedelnice so se vile jugoslovanska, italijanska in delavska zastava, ladja sama pa je bila okrašena s številnimi signalnimi zastavicami, kot je pač to navada.

Enaka ladja, vsa iz lesa, razen potrebnih vezi, ki so iz kovine, je bila dokončana za isto družbo v februarju. Bila je to ladja Vladimir Gortan. Sedanja nima še imena, vendar je verjetno, da se bo imenovala Karmelo, v znak hvaležnosti jugoslovanskemu delegatu, ki je mnogo doprinesel k njeni izgraditvi. Začasno pa nosi ime »Alcione«, kot ji ga je namenila rimska družba, ki jo je naročila že leta 1942., ki pa jo je od nje odkupila »Slobodna jugoslovanska plova«. Ladja je zelo elegantne konstrukcije ter čvrsto in skrbno izdelana, tako da bo ena najlepših ladij te vrste, kar jih je sploh bilo izdelanih v Sredozemlju. Njena nosilnost je kot smo že omenili 720 ton, dolga je 50 m, široka 8 in pol in visoka 5,20 m. Motor, ki bo montiran na Reki, bo močan 400 KS, njena posadka pa bo štela 15 moških. Razvijala bo bizo 8-9 milj na uro.

Za čimprejšnjo zgraditev ladje so dali delavci vse iz sebe in grejim posebna pohvala, saj so kljub pažnji za kvaliteto dela presegli delovno normo za 200%.

Izkoristili smo priljubljenost za kratak razgovor z lastnikom ladjedelnice gospodom Pertotom. Izjavil nam je, da so v zaključni fazi pogajanja z jugoslovanskimi delegati za zgraditev večjega števila novih ladij. Tako je že zagotovljeno delo številnim delavcem, ko se bodo ti vrnili z dopustov. Ladjedelnica, katero je gospod Pertot kupil l. 1941. od prejšnjega lastnika Dapetta, je dobro urejena po najmodernejših kriterijih lesne gradnje. Ima veliko delavnico za obdelavo lesa, z mogočno žago za rezanje debel in drugimi potrebnimi stroji za obdelavo. Dalje ima dvorano za projekte, ki je dolga 36 in široka 14 metrov. Ta dvorana ni prav nič manjša od podobnih za gradnjo parnikov do 2000 ton nosilnosti. Na mestu, kjer je danes, je bilo nekoč skladišče za sol. Za upravnimi in raznimi drugimi pomožnimi zgradbami, ki se vlečejo ob obali, so manjša splovišča in delavnice za kovače, mehanike, električarje itd. Tukaj je tudi delavnica za športne čolne in jadrnice. Skupno razpolaga s 6 splovišči za manjše in večje ladje. Dve splovišči sta sposobni za ladje do 2000 ton.

Ladjedelnica je torej popolnoma sposobna dograditi ladjo, tako da

lahko z lastnimi sredstvi odplujejo čim so spuščene v morje. Današnja ladja je deseta večja ladja, ki so jo spustili v morje od 1941. leta.

O izgledih za bodočnost pravi g. Pertot: Glavna uprava iz Reke se zanima za večje število novih lesenih obalnih ladij. Predvsem se zanima za 6 motornih ribiških ladij in 6 ladij s hladilnimi napravami s tonažo po 250 ton. Za te vrste ladij se zanima tudi neka

tržaška tvrdka.

Delo te ladjedelnice je torej odvisno predvsem od zaleđa. Ves potreben les mora nabavljati v Bosni in Slavoniji. Jugoslavija, ki je v vojni izgubila veliko število svojih plovnih objektov in ki s petletnim načrtom postavlja tuat temelje razvoju svojega pomorskega gospodarstva, je obenem tudi skoro izključni klient.

Zabrilc Albin

DELOVNI KOLEKTIV LADJEDELNICE SV. JUSTA POD BOKOM DOKLADNE LADJE

Turizem v Sloveniji

Slovenija je slovela že pred zadnjo vojno zaradi svojih svetovno znanih letovišč. Tuji praviijo, da je Slovenija, posebno Gorenjska, jugoslovanska Svica. Res krasen je ta del naše domovine, krasijo jo mogočne planine, temni gozdovi, jezera, še pod zemljo razodeva svojo tajno čarobno lepoto.

Toda pod bivšo Jugoslavijo so uživali te krasote le tuji in domači mogotci, ki so si v najlepših krajih gradili vile in hotele. Ljudstvo je imelo od vsega tega le drobtinice, ki so padale od razkošnih miz bogatinov, delavec si pa sploh ni mogel misliti na letovišče ali oddih.

Sedaj stavi delovno ljudstvo Jugoslavije vse svoje sile za izvedbo petletnega načrta, za uresničenje načrta, ki bo spremenil lice Jugoslavije. Povsod obnavljajo in gradijo. Toda ljudska oblast skrbi za vsestranske koristi svojega ljudstva. Ni dovolj, da imamo samo tovarne in stroje ter zvišano produkcijo, hočemo, da bodo ljudje zdravi, veseli, zadovoljni življenja. Saj je ravno to namen petletke, da dviga gospodarski, socialni in kulturni raven vsega prebivalstva nove republike.

Zato posvečajo v Jugoslaviji veliko pozornost tudi turizmu. Posebno v Slovenijo bodo prihajali, kot prej, inozemci iz vseh držav in delavci ter nameščenci iz vse Jugoslavije. Slovenija bo postala največji turistični center za vso Jugoslavijo. Sedaj so vsa letovišča zasedena, povsod najdeš člane sindikatov, delavce in uradnike, ki uživajo svoj dopust v najlepših krajih naše domovine, tam, kjer so

nekadaj imeli dostop le privilegirani mogotci. Kot člani sindikatov imajo poseben popust, in letih se jim stroški znižajo za eno četrtino, vožnja pa je polovična. (Pen-

V TEM HOTELU NA BLEDU DANES UŽIVAJO SVOJ ODDIH JUGOSLOVANSKI DELAVCI

sion (stanovanje in hrana) za ves dan v hotelu na Bledu stane toliko, kot eno kosilce v Trstu.) V več krajih so razni bogatini pod bivšo Jugoslavijo hoteli imeli neomejen monopol tudi nad naravnimi krasotami, tako so zidali razne objekte, kjer jim je najbolj prijalo. Sedaj je tudi temu konec. Na Bledu so podrli že nekaj vil in kavarn, ki so tik ob obali zastirale pogled in dostop do jezera.

Ob obali so začeli graditi lepo asfaltirano cesto in sprehajalno pot, Bled bo dobil lepšo podobo in se bo še razširil. Kmalu bodo začeli graditi hotel za udarnike, ki bodo uživali za nagrado brezplačno letovanje, čez nekaj tednov pa bodo končana dela za masovno prenočišče, kjer bo lahko prenočevalo skoraj 400 izletnikov, ki pridejo v soboto na svoj nedeljski izlet na Bled.

Zgradili bodo tudi poslopja za počitniške kolonije najmlajših in srednješolsko mladino, ki je sedaj nastanjena po raznih vilah in hotelih. Sindikati imajo na raznih krajih Gorenjske že domove za svoje člane, ponekod jih pa še urejajo.

Tako skrbi Jugoslavija, da rastejo v novi državi zdravi in veseli ljudje, da imajo po delu zaslužen dopust, ki ga preživijo v najlepših krajih. Poleg fizikulture, planinstva

Koliko kg. tehta 1 liter kmetijskih pridelkov in umetnih gnojil

Naši kmetje se večkrat znajdejo v težkem položaju, ker nimajo pri rokah tehtnice, ko je potrebno določiti količino semena za setev, količino umetnih gnojil ali ko je treba oceniti

ti količino pridelkov. V tem primeru si lahko pomagamo le, če imamo kako posodo, za katero vemo, koliko litrov vsebuje. Litre pa lahko s pomočjo priložene tabele pretvorimo v kilograme.

1 liter pšenice	tehta 2.2	kg
1 liter rži	tehta 0.7	— 0.8 kg
1 liter ječmena	tehta 0.66	— 0.78 kg
1 liter ovsa	tehta 0.58	— 0.64 kg
1 liter fižola	tehta 0.40	— 0.50 kg
1 liter graha	tehta 0.84	— 0.88 kg
1 liter koruze	tehta 0.78	— 0.82 kg
1 liter krompirja	tehta 0.70	— 0.80 kg
1 liter krmske pese	tehta 0.625	— 0.675 kg
1 liter repe	tehta 0.625	— 0.675 kg
1 liter hlevskega gnoja	tehta 0.55	— 0.66 kg
1 liter apnenega dušika	tehta 0.72	— 0.84 kg
1 liter Thomasove žlindre	tehta 0.90	— 1.00 kg
1 liter Kajnita	tehta 1	kg

ČESKOSLOVASKÉ BOROVNICE V ANGLIJO Z LETALI

V minulih dneh je z gruzinskega letališča pri Pragi odletelo troje tovornih letal, naloženih z 9 tonami boje še pred tem letelo v Češke Boroavnice v Anglijo. Prvo izmed letal djevojice po boroavnice, nabrane na južnem Češkem, ostali letali sta bili natovorjeni v Pragi. Vsa letala so se isti večer vrnila v Prago in z njimi je začela obratovati redna letalska zveza, ki bo vozila v tovornih letalih boroavnice, jagode in različno drugo sadje v Anglijo, vse dokler bo trajala sezona tega sadja.

Nauk zadnjih štirih let

(Nadaljevanje s 1. strani)

V dveh po zadnji vojni nastalih političnih frontah, t. j. fronta demokracije in fronta imperialistične reakcije, so se ti »vprežni predstavniki« Italije pustili razumljivo vpreči v voz imperializma, saj so prav v zadnjem letu mirovnih pogajanj pokazali, da niso kljub vsemu zlu, ki ga je Italiji in njenemu ljudstvu nakopal fašistični imperializem, pozabili na svoje imperialistično bistvo.

Preko teh agentov je prišla povojna Italija v sfero Trumanove doktrine, katere prva poteza je bila izločitev resničnih demokratičnih sil Italije, oziroma njihovih predstavnikov iz vlade, to se pravi iz uprave italijanske države; druga pa odkrito podpiranje raznih monarhistično-kvalunkviskično-fašističnih skupin na škodo italijanskega demokratičnega gibanja.

V takem položaju se mora torej danes boriti italijanska demokracija proti povratku starega, proti povratku fašizma na oblast. Vsem demokratičnim silam na svetu je stvar italijanske demokracije močno pri sru, kajti zavedajo se njenega pomena za Italijo samo in ves svet. Sosedam Italije, že ponovnim žrtvam njenega fašizma še toliko bolj in na prvem mestu Jugoslaviji in onemu njenemu slovenskemu delu prebivalstva, ki bo po zadnjih mirovnih sklepih prišlo spet pod Italijo.

Dobilj smo že neka zagotovila o spoštovanju manjšinskih svobodčin Slovencev pod Italijo. Toda odkler po drugi strani celo od uradne italijanske strani ne slišimo nikakih obsojnih fašističnih zločinov nad slovenskim in hrvaškim ljudstvom, dokler od same italijanske uradne strani slišimo papagajsko ponavljanje, jorkanje in stokanje za izgubljenimi »italianissimi« vzhodnimi ozemlji, dokler pri sedanjih italijanski vladj tar ko izrazito izstopajo njene imperialistične tendence, vse do takrat se ne moremo zanesti na neke obljube, katerih vrednost je že po tradiciji italijanskih obljub enaka ničli. Demokracija Jugoslavija in slovensko prebivalstvo, ki bo ostalo pod Italijo, lahko sicer zaupa v uspešno borbo italijanskih demokratičnih sil in v njegovem lastnem interesu je, da se tudi nanje nasloni, toda budno mora biti na straži svojih interesov, ki so končno interes; demokracije in miru.

en2e

720 TONSKA „ALCIONE“ JE PPETEKLI TEDEN STOPILA V SLUŽBO JUGOSLOVANSKE MORNARICE

NOVA ASFALTIRANA CESTA BOKMALU TEKLA OKROG BLEJSKEGA JEZERA

Ustvarimo si domačo

Kaj predstavljajo knjige za vsakega človeka, je bilo že dosti pisane. Dobre knjige so predvsem neizčrpen vir, iz katerega zajemamo znanje o vseh mogočih stvareh in problemih, predstavljajo pa obenem sredstvo, ki plemeniti našo notranjost. Sprostitve potrebnemu človeku nudijo najlepše in najcenejše razvedrilo, trudnemu pa prijeten odmor. Skratka: vsakemu človeku, ki jih z ljubeznijo vzame v roke, nudijo knjige najlepšo uteho in največji užitek. Časi, v katerih je veljalo prepričanje, da so knjige samo za študirane ljudi ali zgolj za meščane, ne pa tudi za delavce in kmete, so minuli. Minula vojna je pometla še z zadnjimi ostanki te miselnosti in tak, so knjige, ki danes izhajajo, namenjene prav vsem slojem prebivalstva. Vsak naš inteligent, zlasti pa naš delavec in kmet morata postati prijatelja dobre knjige. Potrebno je, da prav vsak naš človek, stremeč k napredku in izobrazbi spozna vrednost knjig, se z njimi seznanja in jih vzljubi. Človek, ki ne bere, danes ne more biti več človek novega časa, kajti manjka mu znanja in duševnega obzorja. Na drugi strani pa nam knjige zlasti danes pomagajo odkrivati resnico, kažejo nam pot k napredku in nam razlagajo zamotane probleme današnjega časa.

Vsak, kdor bi rad čital kako knjigo, si jo dandanes lahko izposodi v javni ali sindikalni knjižnici ali pri prijatelju. Toda popolnoma nekaj drugega je, če imate svojo lastno knjižnico, ki si jo sam kupil z lastnimi prihranki, ki jo kot svojo last še z večjo ljubeznijo vzamete v roke, lepo nanjo pazite in jo potem, ko si jo prebrali, deneš k drugim knjigam. Gotovo ste že večkrat opazili, da je prijetno videti vrsto lepih knjig na polici ali v knjižni omari pri kakem prijatelju. Videli ste, če ste se za knjige zanimali, kako vam je lastnik knjig z ljubeznijo v oči in z veseljem razkazal svoje knjige in vam dal razne pripombe k svojih knjižnicah. Če imate le malo smisla za knjige, vas je tedaj gotovo zamislilo, da bi tudi sami imeli podobno zbirko knjig, katere bi po svoji volji razporejali po policah, jih prebrali, kadar bi vas bila volja in jih s ponosom pokazali prijateljem. Poskusite to! Vsak mesec namenite majhen znesek svojih prihrankov za knjige in si od časa do časa kupite kako knjigo, ki vas zanima, bodisi leposlovno politično ali poljudno-znanstveno. Počasi si boste skoro neopazno nabrali večje število knjig, ki bodo samo vaše in jih boste prebrali, kadar boste sami hoteli. In ko boste imeli več lepih knjig na svoji polici, vas bo v notranjosti nekaj zagrabilo in občutili boste ljubezen do njih. Ni treba, da trošite veliko za knjige; dandanes je težnja naših knjižnih založb, da se čim širši krogi seznanijo z dobro knjigo in si jo lahko za majhen denar tudi nabavijo; zato si boste lahko s sorazmerno majhnimi izdatki počasi zbrali kar lepo število knjig. Z zbiranjem boste dobili veselje in zanimanje za knjige in postali boste ljubitelji svoje domače knjižnice.

Najvažnejše pa je vprašanje, kako si ustvarimo knjižnico in katere knjige naj uvrstimo vanjo. Važno je zlasti to, da naj bodo knjige v naši knjižnici predvsem slovenske. Slovenci smo in zato je naša dolžnost, da v naši domači knjižnici prevladuje domača pisana beseda. Imamo sicer nekatere knjigoljube, ki imajo po svojih policah lepe zbirke v tujih jezikih pisanih knjig; toda na splošno mora po naših knjižnicah vedno prevladovati slovenska knjiga. Zato naj izginijo iz naših stanovanj one stare, v tujih jezikih pisane knjige in žurnali, ki so jih spravljali morda že naši starši in ki vsebujejo osladne romane iz „boljših krogov“; prav tako ne spadajo v našo knjižnico ničvredni romani tujih pisnov. Katere domače knjige nabavljamo in zbiramo, pa zavisi od nas samih, t. j. od našega veselja in zanimanja. Kdor se zanima za domačo klasično književnost in kdor ima rad romantične povesti in romane, si bo zbral dela naših glavnih klasikov. Sploh bi bilo pravilno, da bi vsak naš dom imel knjige naših klasičnih pisateljev, Jurčiča, Tavčarja, Levstika, Kersnika, Cankarja in drugih. Kompletno

knjižnico

zbirke slovenskih klasikov bo postopoma izdala Državna založba v Ljubljani in knjige že izhajajo. Tako je sedaj dana možnost, da si jih počasi nabavljamo in si zberemo lepo zbirko knjig domačih pisateljev. V vsako slovensko hišo spadajo tudi pesniške zbirke vsaj naših glavnih pesnikov, Prešerna, Župančiča, Murina, Ketteja in drugih.

Politično družbeni in gospodarski problemi so danes zlasti za naš narod posebno aktualni in zato tembolj zanimivi. Cankarjeva založba je izdala že lepo število knjig marksistično-leninistične literature, ki nam razlagajo in pomagajo reševati probleme današnjega časa. Ker so ti problemi za vsakega od nas važni, je prav, da te knjige študiramo in če

imamo veselje do knjig, jih tudi uvrstimo v našo knjižnico. Med te knjige lahko uvrstimo tudi one, ki obravnavajo naše narodnostno politične probleme, tako zlasti knjige o Slovenski Primorski, Koroški, Trstu, ki so izredno aktualne in zanimive. Slovenskih modernih leposlovnih knjig je obilo: deloma so dela modernih domačih pisateljev, deloma dobri prevodi iz tujih jezikov. Kdor rad bere napete in zanimive romane iz modernega življenja, si bo sestavil knjižnico iz teh knjig. Del sodobnih slovenskih pisateljev Miška Kranjca, Prežihovega Voranca, Ingoliča, Bevka je dovolj, prevodov iz tujih književnosti pa imamo obilo še izpred vojne, precej pa tudi že iz najnovejšega časa. Kdor ima torej rad te knjige, jih bo našel dovolj lepih in vrednih, da si jih shrani v svojo zbirko. Obilo je zlasti izpred vojne, romanov tujih klasičnih pisateljev

(Tolstoj, Sinclair, Nexö, Cervantes), v katerih bo vsakdo našel lepo branje. Vseh teh knjig pa je toliko, da bi bilo treba že zelo veliko denarja, če bi jih vse hoteli imeti v domači knjižnici; vanjo bomo zato od teh knjig uvrstili samo one, ki nam posebno ugajajo in ki jih bi želeli večkrat prebrati. Kogar zanimajo poljudno-znanstvene knjige iz prirodoslovja, tehnike, astronomije, jih bo tudi našel dovolj. Nekdo bo zopet zbral knjige o fiziki, filateliji, lovju, šahu itd.

Torej glavni kriterij pri zbiranju knjig in ustvarjanju domače knjižnice je zanimanje vsakega posameznika. Kot je rečeno, b' bilo zaželjeno, da ima vsakdo vsaj nekatere knjige slovenskih klasičnih pisateljev v svoji knjižnici. Glede ostalih knjig pa: zbiraj tiste, ki te zanimajo, toda le po nekem sistemu. Da bi skušal zbrati vseprek, tega se nikar ne loti, ker boš potrošil preveč in boš težko uspel. Odloči se za določeno panogo, bodi skromen in kmalu boš imel lepo domačo knjižnico sebi v veselje in ponos.

R. S.

«Sebastopolci», epizoda iz velike domovinske vojne, zgodovinska slika «Kriha Holopa», podoba «Predmestje Moskve 1.1941.» ter akvareli na sportne motive.

Arkadij Plastov je laureat Stalinove nagrade ter v svojih delih nadaljuje tradicijo ruske narodne umetnosti. Navdih za svoja dela črpa neposredno iz ljudstva, s katerim je v večnem stiku. Plastov je prejel Stalinovo nagrado za sliko «Košnja» in «Setev», ki sta nastali v dobi domovinske vojne. Razstavljene bodo še njegove slike «Nemški letalec», «Traktoristi», «Partizani», «Prvi sneg» ter nekoliko akvarelov.

K otvoritvi beograjske razstave pride osebno narodni umetnik ZSSR Aleksander Gerasimov.

Slovenska šola tarča fašistov

(Nadaljevanje s 3. strani)

Mnogo je še takega in podobnega, kar je zapisal gospod Todeščini in kar se danes v drugih besedah ponavlja in še se bomo lahko povrnili k njegovemu spisu in prepisovalcem. Toda že to, kar smo danes navedli, dovolj jasno kaže, kam vse to meri,

Sedanji maneuver in njegovi napadi na slovenstvo v Trstu so dovolj jasni. Imperialističnim s'lam v Trstu pač ne gre v račun, da je tržaško ozemlje enkrat za vselej odtrgano od Italije in tako vsaj politično prenehalo biti odskočna deska za imperialistične nakane proti slovenskemu zaledju in balkanskim deželam. Obenem pa jim tudi ne gre v račun dejstvo, da se je tržaško slovenstvo politično in kulturno osamosvojilo in stopilo na pot lastne narodne in ljudske politike. Včerajšnjim fašistom, današnjim demokratom in vednim imperialistom je zatorej treba napeti pač vse sile in se poslužiti vseh na kan in zvijač, sleparij in goljufij zato, da se prikaže Trst čimbolj italijanski in tako čimbolj opravičilo neuteemeljene zahteve po reviziji in priključitvi k Italiji. In v tem je delo in legio vseh napadov proti slovenski prosveti in kulturi. Povzroča pa ga bes imperialističnih in novo-fašističnih elementov, ki se nočejo spriznati z novim položajem in življenjskimi potrebami Trsta in skušajo zato z vsemi silami zavirati pot demokracije na kulturnem in političnem področju. Na ta način nameravajo ustvariti nejasne razmere, v katerih bi bila izživcalem, zaverovanim v svojo odcvetelo kulturo znova dana možnost uveljavljanja njih protiljudske in protidemokratske politike v smislu smernic, ki jim jih daje sedaj že dobro preizkušeni in dobro podprti italijanski imperializem.

Toda nas ni ničelno tisočletno suženjstvo pod Nemci, niti nas ni čil stokrat hušji ducejev teror in tudi nas ne bodo pogubili imperialistični manevri novodobnim demokratov. Tu smo in tu ostanemo.

Filmi z mladinske proge

Na pobudo čl. ministrstva za socialno skrbstvo in ministrstva za informacije je bila nedavno v Pragi prirejena za predstavnike tiska filmska revija z naslovom »Bratstvo v delu«, na kateri so predvajali filme z Mladinske proge v Jugoslaviji o delu jugoslovanske mladinske brigade v Češkoslovaški ter o mehanizaciji poljedelstva. Prški listi z veliko pohvalo omenjajo filme z mladinske proge. »Nar. Osvobodnik« je objavil članek z naslovom »Himna delu mladine Jugoslavije«, kjer pravi med drugim:

Jugoslovanski film o mladinski progi je eden najboljših dokumentarnih filmov slovenskega izvora, kakšnega še nismo videli. To je prava himna dela mladine Jugoslavije. Naši čitatelji so informirani o mladinski progi iz dnevnega časopisja, toda na podlagi sumih številki si ni mogoče napraviti slike o gradnji proge in o delu, katerim ni premea v zgodovini tehnike. Film ne napravi niti najmanjšega vtisa propagandističnega filma, on propagira delo z delom, ne z besedami.

Organ čl. sindikatov »Prace« piše na 1. strani: »Videli smo film o Titovi mladini, ki je ustvarila eno največjih gradbenih del. Sestdeset tisoč mladih Jugoslovancev je v minulem letu v šestih mesecih zgradilo železniško progo, ki spaja zaostale kraje Bosne s civiliziranim svetom. Film, ki prikazuje delo mladine od začetka trasiranja proge do prvega laka, jasno dokazuje veličino ustvarjenega dela.«

»Rude Pravda« je na naslovi strani objavilo članek z naslovom »Videli boste junake na lastne oči«, kjer piše, da film o mladinski progi Brčko-Banoviči ni zgolj navaden dokument, temveč dramatična borba s prirodnimi ovirami, stroji in izkustvi, ki jih je premagala elementarna sila mladine, ki je ponos in nada FLR Jugoslavije. »Tu vidite«, piše list, »kako se s pomočjo cele države in vseh prijateljskih, zlasti slovanskih dr-

žav, premagujejo vse ovire.«

»Svobodne Noviny« neni, da služi film o mladinski progi lahko za zgled, kako je treba ustvarjati kratke filme. V filmu ni nič izumetničenega, njegova pozitivna vrednost je v naravnosti. 63.000 graditeljev je v 190 dneh zgradilo nad 100 km proge in prevrtilo dva predora na težkem terenu. Pri tem so mladincem pomagali delovne brigade demokratičnih, predvsem slovanskih držav.

Razstava sovjetskih likovnih umetnikov v Beogradu

V najkrajšem času bodo v Beogradu odprli razstavo del četvorice znanih sovjetskih likovnih umetnikov: Aleksandra in Sergeja Gerasimova, Aleksandra Dejneka in Arkadija Plastova. Razstavili bodo skupno 33 slik in 57 risb. Razstava teh del je bila na Dunaju, v Pragi in Bratislavi. Dejstvo, da bo zdaj prenešana v Beograd pa pomeni, da se bodo kulturne vezi med narodi Sovjetske zveze in Jugoslavije še bolj okrepile.

Aleksander Gerasimov je narodni umetnik Sovjetske zveze, kar pomeni največje priznanje in odklovanje. Stejejo ga za najboljši priljubljenega sovjetskega slikarja. Znaná so njegova dela: Lenin na govorniškem odru, Stalin in Vorosilov v Kremlju, Himna oktobru kakor tudi portretna skupina naj-

starejših umetnikov. Na beograjski razstavi bo obiskovalcem na ogled njegov portret maršala Stalina, portret maršala Tolbuhina, več portretov moskovskih gledaliških igralcev, nekoliko pokrajinskih slik, nekaj tihožitij ter več motivov iz Florencia in Pariza.

Tudi Sergej Gerasimov je narodni umetnik in uživa velik sloves, dasi ne doseže Aleksandra Gerasimova. Lani je obhajal 40 letnico svojega umetniškega dela. Njegova dela so v najboljšem pomenu besede sodobna. Slika kolhozne vasi, bogato in raznoliko narodo Sovjetske zveze ter spomenike starih ruskih časov, Aleksander Dejneka je predvsem odlični krajinar. Njegove slike so slavospevi fizikulture, zdravja in moči. Veliko pozornost bo nedvomno zbudila slika

Nekaj o klavirju

Klavir je danes najbolj razširjen in splošno poznan ter igran instrument. Najdemo ga po številnih privatnih hišah, po klubskih lokalih, kavarnah in v rabi je v vsakem plešnem pa tudi velikem simfoničnem orkestru. Pri nas klavir pozna skoraj vsak, malokdo pa pozna njegov ustroj in zgodovinski razvoj. Že po zunanji obliki poznamo in razlikujemo več vrst klavirjev: najobičajnejši je navaden salonski klavir, kratek, pokoncu stoječ, imenujemo pianino; dočim je koncertni klavir mnogo daljši od navadnega. Najbolj pa se klavirji razlikujejo med seboj po svojem notranjem ustroju.

Zunanja omara klavirja je povsod lesena, običajno črna ali rjava poltirana. Za barvo zvoka je omara sicer nebitvena, vendar ji izdelovalci klavirjev vseno posvečajo veliko pažnjo, kajti biti mora trajna, varovati mora notranji mehanizem in kljubovati raznim toplotnim spremembam. Izdelan je iz več, med seboj zlepjenih plasti lesa, ki mora biti po več desetletij star in popol-

noma presušen. Znotraj lesene omare leži v vodoravni legi okvir, na katerega so napete strune. Ta okvir je iz litega železa in posebno močan, da more zadržati veliko napetost vseh strun. Število strun je namreč precej veliko in to večje kot znaša število tipk. Za posamezne tone za došča namreč že ena sama struna, za nekatere tone pa sta potrebni dve ali po tri strune skupaj, da na njih udarja klavirje, ko pritisnemo na tipko. Najvažnejši pri klavirju pa je notranji mehanizem, od katerega preciznosti zavisi lahkota in zanesljivost igranja. Mehanika obsega na zunaj bele in črne tipke, ki so po vzvodih zvezane s klavirji, ki ob pritisku na tipko udarjajo na strune in dajejo s tem zvok. Po načinu kako klavirje udarjajo na strune, razlikujemo klavirje s staro ali tk. im. dunajsko mehaniko in klavirje z angleško mehaniko. Razlika je v glavnem v tem, da pri dunajski mehaniki vrže tipka klavirje naravnost na struno, pri angleški pa to posreduje cel sistem

vzvodov. Ta mehanizem omogoča, da klavirje po udarcu ne pade takoj v svojo prvotno lego, temveč ostane v nadaljnji pripravljenosti v bližini strune, katero zapusti šele, ko se prst popolnoma odmakne od tipke. S tem je omogočeno hitro in precizno igranje, ker se posamezni toni hitro ponavljajo, ne da bi prst popolnoma dvignil od tipke. S tem je omogočeno hitro in precizno igranje, ker se posamezni toni hitro ponavljajo, ne da bi prst popolnoma dvignil od tipke. K mehaniki klavirja spada tudi pedal, to je priprava, težeča pod tipkami, ki jo uravnava s nogo in ki ob nje pritisku dvigne udarjalce nad strunami in s tem poljubno podaljša zvenenje strune. Vsaka struna ima namreč poseben s klobučevino obložen udarjalec, ki ublažuje zvok in povzroča, da ta samo enkrat zazveni in nato utihne. Pri klavirju je važno še resonančno dno, t. j. plošča pod strunami, napravljena iz smrekovega lesa tako, da da čim več in čim lepše sozvočje.

Zgodovina klavirja sega v najstarejšo dobo človeške zgodovine, čeprav je klavir v taki obliki, kot ga poznamo danes, nastal šele v 18. stoletju. Stari Grki so poznali tako imenovani monokord, ki je bil instrument, obstoječ iz zaboja, preko katerega so bile napete strune, da

so nanje brenkali. Podobno, toda že nekoliko izpopolnjen instrument se je v 14. stoletju imenoval klavikora. Tudi ta instrument je obstojal iz lesenega zaboja z napetimi strunami, ki pa so jih že trzali posebni jezički in s tem povzročali zvok. Soroden instrument, predhodnik današnjega klavirja je bil klavicimbal, ki so mu rekli tudi spinet. Iz tega instrumenta se je potem v začetku 18. stoletja razvil klavir, in sicer z iznajdbo klavirje, ki so nadomestila jezičke oz. tulce klavicimbala. Jasno je tudi, da se je mehanizem klavirja sčasom vedno bolj izpopolnjeval, toda bistveni princip, da ustvarja zvok udarcev klavirje ob strune, je ostal.

Najnamenitejši izdelovalci klavirjev so na Dunaju, v Parizu in Londonu, ki imajo bogate izkušnje in seveda tudi svoje tajnosti. V Jugoslaviji pred vojno klavirjev niso izdelovali. Po osvoboditvi pa je bila v Mengšu pri Ljubljani osnovana tovarna glasbil, kjer so zaposleni pretežno invalidi; v tej tovarni so bili izdelani že prvi domači klavirji, ki so že v uporabi. Razumljivo je, da še zaostajajo za tujimi izdelki, toda vendar dobro služijo svojemu namenu in dokazujejo voljo narodov Jugoslavije po popolni osamosvojitvi ter njih težnjo po izgraditvi vseh panog industrije.

Slovenski krčmarji v Trstu pred 500 leti

TA ČLOVEK PA NI BIL NIHČE DRUGI, KOT MESTNI PLEMČI STELLA

V poznem srednjem veku, to je v štirinajstem stoletju, je bil Trst malo-obmorsko mesto, po površini nič večje od sedanjega starega mesta, vstevši Tabor in grad. Lahko bi samo rekli, da je bilo hiš še nekoliko manj, kajti vrtovi so bili nekoliko številnejši kot pa sedaj, ko jih že skoro nič več ni. Vsako jutro in vsak večer je mestna straža zaklepala vrata v obzidjih in jih izročala preko noči v varstvo mestnemu kapitanu, najvišjemu oblastniku v mestu, ki je bil včasih Slovenec, včasih Nemeček ali pa Italijan, kakor je pač oblastem pri izbiri naneslo. Mestece še ni imelo svojega ladjevja, samo male barke so bile, eno, dvo in troveslače, ki pa niso bile varne niti v domači luki, kajti povsod so prežale nanje benečanske galeje, prihajajoče večinoma iz malih istrskih mest, ki so bila že pod benečansko nadoblastjo. Bolj kot trgovskemu mestu je bil Trst v tej dobi podoben ribiškemu gnezdu in tako so ga tudi nazivali. Benečani pa so celo trdili, da je gnezdo razbojnikov in to najbrže samo zato, da bi opravičili vsa nasilja, ki so jih izvršili nad miroljubnimi tržaškimi ljudmi. Trgovina torej v tej dobi še ni bogve kako cvetela, saj je bilo mesto premajhno in politično pre malo pomembno, da bi moglo začeti kako večje podjetje, toda ravno v tej dobi se je pričela dejansko organizirati trgovina med Trstom in med Kranjsko in pri tem si je stekel največ zaslug ravno tržaški plemič Mihael Rusec iz Prema, gostilničar, družabnik, mešetar tovarnik in prekupčevalec ter — sorodnik avstrijskega nadvojvode in njegov omiznik. Vendar pa bomo o tem zanimivem članku in njegovem burnem življenju povedali kaj več prihodnjč. Danes si oglejmo predvsem tržaške krčmarje.

Glavni vir tržaške trgovine v tej dobi je bila trgovina s Kranjsko. Seveda so Tržačani trgovali tudi z blagom, ki je prihajalo iz krajev, severno nad slovenskimi deželami, toda to blago so večinoma posredovali Kranjci sami, tako da je bila vsa zaledna trgovina večinoma v njih rokah. Zato pa jih je bilo tudi vedno vse polno v mestu. Razne postavbe v tržaških statutih prepričljivo govore o tem, kolike važnosti so bili slovenski trgovci za Trst. Ze leta 1365 bomo odredbo, naj se zgradi hiša iz opeke, v kateri bodo mogli udobno bivali slovenski trgovci z vso svojo prtljago in živalmi; spet pozneje bomo v neki drugi odredbi, naj se nihče ne drzne spremljati kranjskih trgovcev do stare kapitanove hiše; to pa namreč zato, ker je bila v mestu navada, da so razni mešetarji takoj tekli do mestnih vrat, čim je straža prijavila prihod tovarnikov, in jih spremljali do kapitanove hiše, kjer so se morali javiti. Seveda so potem pri sklepanju kupcij nastali razni spori, kdo je bil prvi in kdo ni bil ter je ravno zato kapitan prepovedoval spremljanje trgovcev „quod nullus audeat asortiare crantios...“ Šele potem, ko so se pri njem javili s svojimi tovari in blagom, plačali vse potrebne pristojbine, šele potem so smeli na trg in pričele so se živahne kupčije, ki so se včasih zlepa, včasih pa tudi zgrda končale.

Naravno je, da je veliko število tujcev zahtevalo tudi veliko prenočišč in krčem. In kakor ne primanjkuje Trstu še danes gostiln, tako mu jih ni tudi v onem času ni. Ker pa so v te gostilne stalno zahajali tudi slovenski trgovci, je razumljivo, da so se tudi krčmarstva najlaže oprjeli ravno Slovenci, ki so v Trstu večinoma poznali več ali manj dobro vse tri jezike: slovenskega, nemškega in italijanskega. Na osnovi tega, kar nam nudijo starodavne listine iz tržaškega petnajstega stoletja — lahko rečemo, da so bile štiri petine tržaških krčem in gostišč v rokah Slovencev. Toda listine nam ne povedo samo tega, temveč so nam ohranile tudi imena teh slovenskih krčmarjev in marsikatero zanimivo anekdoto iz njih življenja. Oglejmo si jih nekoliko:

Kakor vedno, so bili tudi v onem času bolj ali manj premožni tujci, ali pa tudi bolj ali manj skopji trgovci in zato si je kdo privoščil udobja, drugi spet manj, kakor mu je pač prišlo. Zato je že v oni dobi imelo mesto mnogo zakotnih beznic, preprostih krčem in običajnih točilnic ter tudi „gostišča“, po moderno hotele. Največji mestni hotel se je imenoval „Veliko Gostišče“, ki so ga v petnajstem stoletju upravljali Mihael Vrižingoj in Urban Povesnar, s priimkom Vantac. Preden je Povesnar pri-

šel do tega hotela, je imel svojo krčmo blizu pristaniških vrat, Mihael Vrižingoj mestni plemič, pa je imel v zakupu del mestnih solin v Zavljah in svoje skladišče v novi mestni palači. Vrižingoji so bili bogata plemiška rodbina v Trstu, ki se je obdržala nekaj stoletij in so bili njeni člani tudi svetovalci v velikem mestnem svetu. Mihaelov brat, Andrej Vrižingoj, je imel neko manjše gostišče v reborškem okraju, t. j. približno tam, kjer je sedaj urad za javna dela. Baj je bil ta hotel najstarejši v mestu. Bil pa je Andrej zelo podjeten človek; prizadeval si je, da bi čim bolj ustregel svojim gostom. Zato si je nabavil tudi neko peč, da bi lahko posebej grel vodo za goste, ki bi se hoteli kopati. Ta peč pa je baj delala toliko dima in pare, da je bila v nemalo škodo sosednjim hišam, katerih prebivalci so se obrnili na mestnega vikarja s prošnjo, naj ono peč s kadjo vred prepove v interesu javne blaginje. Res je prišla v Andrejev hotel strokovna mestna komisija, ki je strokovnjaško ugotovila, da je pritožba opravljena in zato prepovedala uporabo peči. Upraviteljica hotela, neka Katarina, je morala plačati kazni 25 tržaških lir, Andrej pa pod isto kaznijo obljubil, da ne bo v nobenem primeru dovolil prižiganje te „nesodobne kopalne naprave“.

Matija, Matic in lepa Lucija

Nekje za občinsko polačo je imel svojo gostilno Matija, znan pod priimkom Matic. Nekoč so ga klicali pred sodnike, kjer se je moral zagovarjati, da je dal prenočišče nekemu mornarju in neki ženski slabega glasu, toda bil je oproščen zaradi pomanjkanja dokazov. Umrl je točno pred petsto leti, ko ga je do smrti zabodel z nožem nek tujec v njegovi lastni gostilni.

Blizu Matice ob Fradelskem stolpu pa je imel v najemu mestno krčmo mesar Štefan in zanjo plačeval letno najemnino 102 tržaških lir. Približno tam pa, kjer je sedaj kavarna „Specchi“, je imela eno najznamenitejših gostiln Lucija Hrovatin, „Lepa Lucija“. Njena lepota je privabila vedno vse polno gostov, starih in mladih; nekoč je bila obtožena, da je dala jedače in pijače dvema moškima in njunima prijateljicama, prednicama današnjih „segorin“. Pred sodnikom pa je pokazala, da ima poleg lepote tudi bistro pamet in da prav dobro pozna mestne statute, ki jih je citirala v svojem zagovoru in nazadnje izjavila, da je dala jesti samo gostoma, ki sta potem ženskam dajala od svojega, kar ji je „bilo zelo neprijetno“, toda ni si mogla pomagati. Bila je oproščena. Prav tako je ime na glavnem trgu krčmo in gostišče Krištof Jakonja, ki pa je pozneje svoj posej prepustil Martinu Ribiči, po domače Magajni. V njegovi krčmi sta se ribič Talapietra in Ivan Bleh tako pošteno skregala, da bi Bleh

kmalu Kamnoveca-ribiča zaklal, ako se ne bi vmešali gostje, ki so ju potem komaj pomirili. Ker pa je stvar prišla na ušesa kapitanu, so morali Magajna in oba preprijeljiva pred sodišče, prvi kot priča, ostala dva pa kot obtožena. Bleha so sicer oprostili obtožbe polzkusa umora, toda vsak je moral plačati po dvajset soldov kazni zaradi žalitev; Bleh je namreč ozmerjal ribiča s tatom in razbojnikom, ribič pa je rekel Blehu lopov! Ribič je bil doma iz Novega mesta in je imel svojo gostilno, preden se je pogodil s Krištofom Jakonjo, nekje blizu Pristaniških vrat. Druša roka ribiča je bila njegova družabnica Agneza, Neža, ki je nekoč v sili za Ribiča zastavila pri mestnem blagajniku slovensko narodno nošo „... okrašeno z dobrim pozlačenim srebrom, in svilena pasova; prvi je bil obložen s tremi učami pozlačenega srebra, drugi pa z zlatim listom v sredi, okrašen z resicami vsenaokrog in štirimi učami dobrega pozlačenega srebra...“ Po dvajsetih letih skupnega sožitja sta si razdelila premoženje, ki ni bilo majhno. Poleg raznih premičnin je dobila Neža, ki je bila doma iz Gornjega Grada, tudi obsežen vinograd pri Sv. Vidu in brado pri Sv. Magdaleni.

Martin in Nežica

Nekaj korakov vstran od kapitanove hiše je imel gostilno Martin iz Korčule, Dalmatincec. Ko je nekega dne

prišla v njegovo krčmo Nežica Hrovatin, ki je imela precej namazan jezicek, sta se sprla. Martinu je kmalu pošlo potrpljenje in je lopnil Nežico s polenom tako močno, da ji je krvavel mezinček! Neizogibna tožba. Pred mestnim sodnikom je vse tajil, toda priče so povedale, da so videli, kako je tekel s polenom v roki za Nežico. Ker se temu prepričljivemu dokazu krivde ni mogel ogniti, se je spomnil na statute in dokazoval, da obtožba tujke nič ne velja proti njemu, ki je tržaški meščan. Bil je oproščen. Toda, je že res tako, da kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade in Martinu je bilo kmalu povrnjeno. Nekega oktobrskega večera, ko je ravno brila mrzla burja, je nič hudega sluteč zll skozi okno na cesto vrč umazane vode. Sreča pa mu ni bila mila, kajti pod oknom je pravkar šel nek človek, katerega je curek zadel v polno. Toda ne samo to. Ta mož ni bil nihče

pravila in tako so bili tisti čas kaznovani zaradi raznih pregreškov krčmarji in krčmarice: Helena Zabarica, krčmar Ivec, ki je imel po tretjem pozivu krčmo še vedno na stečaj odprto in so vrh vsega gostje še kockali, Agneza Črnarit, ki ni prijavila svoje gostilne, Urban iz Stične in drugi. Glede Urbana povemo lahko še tole: Kot je nekoč Martin tekel s polenom v roki za Hrovatino Nežico, tako je pozneje tudi Urbanova žena z gorečim polenom posmodila Matiji njegovo možato brado in tudi kožo...

Našteli smo nekaj glavnih tržaških krčmarjev Slovencev, toda njih seznam ni popoln, kajti bilo jih je še več. Vsekakor pa smo videli, da so bili že pred petsto leti naši ljudje v Trstu zastopani v vseh panogah, celo v mestnem plemstvu in zatorej niso vdrli šele pred nekaj desetletji v Trst, kot bi to nekateri hoteli dokazati.

MARTINOVA ŽENA PA JE Z GOREČIM POLENOM OSMODILA MATIJI NJEGOVO MOŠKO BRADO

drugi kot mestni plemič, član stare patricijske rodbine Stella. Prestrašeni Martin in žena sta se naglo zaklenila v hišo in ker Stella zaenkrat ni mogel do njiju, ju je le pošteno po južnjaško ozmerjal. Ko pa je drugega dne šel mimo gostilne in v njej zagledal Matijo, kako je mirno opravljal svoj krčmarski posel, je naglo planil po stopnicah in ga krepko premlatil. Seveda je spet sledila tožba in Martinu je bilo z istim mečem povrnjeno. Stella se je skliceval na dejstvo, da je Martin sicer res meščan mesta Trsta, ni se pa v njem rodil, ni služil mestne straže in ne nosi skupnih bremen...

Nekje blizu Martina je imel krčmo tudi Tristan iz Bistrice, čigar gostje so se pritoževali nad slabo pečenim kruhom in je zato zaprosil mestni svet, da sme peči kruh v kaki drugi peči, kajti pekarice hočejo vedno imeti peč po svoje. Pri njem je prenočevalo baje častno spremstvo milanskega vojvode, kateremu je bil na čelu mestni vojak Mihael Kosec.

Onstran mestnega obzidja, toda blizu mestnih vrat pri cerkvi svetega Nikolaja, kjer je danes istoimenska ulica, je krčmaril Marko Zupan; ob Milinski cesti, sedanji Cesare Battisti, pa je imel gostilno neki Černe, ki jo je pozneje prodal Antonu Kostevu. Onstran Kavanskih vrat je imel gostišče že omenjeni Mihael Perman, blizu žaveljskega mostu pa je imel gostilno v napol podrti bajti kolon Krištofa Ikonje Peter Strelič.

Preden so gostilničarji dobili obrtno dovoljenje, so se morali obvezati, da bodo točili vino samo iz uradno izmerjenih in pečatenih sodov, da pečatov nikdar ne bodo svojevoljno odstranjevali, da ne bodo uporabljali slabih mer ali pa vina krčevali; na upanje ga ne bodo dajali in vedno bodo zahtevali plačilo vnaprej. Pijanim gostom bo gostilničar moral odreči pijačo, imeti bo moral vedno pripravljeno vedro čiste vode na razpolago gostom, ob nedeljah ne bo odpiral krčme, preden ne konča velika maša, zvečer bo zapiral takoj ob tretjem pozivu mestnih straž. Seveda je bilo včasih težko izpolniti vsa ta

Mnogo več kot pol tisočletja že traja sožitje med Slovenci in Italijani v Trstu in na to bo moral vsakdo, ki mu je pri srcu red in mir v mestu, vedno in povsod resno računati.

—melj

GLOBUS

Na procesu proti 23 zdravnikom, ki so obdolženi, da so delali nečloveške poskuse, se je zgodilo, da je priča, cigan Karol Hoovenreiner, ki je služil zdravniku Wilhelmu Beigelboecku v Dachau-u kot poskusni objekt, vzrotil in zavpil nad Beigelboeckom: „Zločinec!“ ter poskušal, da bi se zakadil vanj. „Nikoli še nisem nikogar ubil“, je vpil, „toda če bi tebe dobil v roke, bi te gotovo“.

Ta „nekontrolirana“ la preveč odkrita izjava pa sodnik ni ošla vsej in so cigana-pričo obsodili na 90 dni zapora v Nürnbergu za 10 let.

Zelo značilno je, kako lahko si kdo „zasluži“ kazni in koliko procesov in dokazovanj je treba, da obsodilo kakega vojnega zločinca.

Doktor Leonard, ki ga je sodišče v Dresdenu obsodilo na smrt kot odgovornega za pogin prempnih blažnežev med vojno, ni imel poguma, čakati na svojo kazni, temveč se je že prej v svoji celici obesil.

Neka ženska v Clarksvillu je rodila živo dete 10 minut potem, ko je sama izdihnila zaradi srčne kapli.

Na progi Kukong—Kanton na Kitajskem, se je vlak iztiril prav v času, ko je vozil preko nekega mosta. Lokomotiva in trije vagoni so strmajavili v reko. Dvesto ljudi je pri nesreči našlo smrt.

TODA PRIČE SO Povedale, DA SO VIDELE MATIJO, KAKO JE S POLENOM V ROKI TEKEL ZA NEŽICO

★ Hodil po zemlji sem naši... ★

Kanalska dolina naši in tuji računi

J. UKMAR

Kanalska dolina se uvršča v niz slovenskih zapadnih krajev, ki so naši pred človeškim razumom in vsemi božjimi pravicami. Podobna je imenom Dobrdobska planota, Gorica, južna Brda, Nadiška dolina, Tersko področje, Rezija, vse nesporna slovenska zemlja, tisoč let in več dan na dan znojena in obdelovana po slovenskem človeku, našem oratarju, pastirju gorskem in kmetovalcu vobče.

Neposredno lahko zamerimo svemu zapadnemu sosedu, ne narodu, nego njegovim političnim krmarjem, ki so pripojeni s starim imperialističnim duhom, če kujejo lastnemu narodu bodočo usodo s tem, da tržejo svojemu vzhodnemu sosedu z njegovega živega telesa tako neizpodbitno pristno slovensko grudo. A vprav pri Kanalski dolini vidimo, da je ta naš zapadni sosed izkoristil mednarodni položaj, to je sovražnost dveh, treh velesil na zapadu proti našemu narodu iz edinega razloga, ker se je kot najmlajši član velike slovanske družine naslonil na svojega velikega ruskega brata. Zaradi tega so nam Kanalsko dolino odrekli in jo hočejo dodeliti zapadnemu sosedu proti vsemu narodnostnemu načelu, proti vsej zgodovini, proti sončno jasnemu slovenskemu obrazu p'lanin in nižin Kanalske doline, češ da je ta dolina velevažno prometno spoišče Sredozemskega morja s svetom Srednje Evrope, torej Jadrana in Dunava. Mi, ki smo tod in v bližini doma, se pa dobro zavedamo, da gre predvsem za prosto pot, za odskočno desko, za morebitne kasnejše obračune in razvoje mednarodne politike v Evropi vobče, a Kanalska dolina v naši posesti bi take možnosti in v tem delu Evrope brez dvoma preprečila ali zavrnila.

Kanalska dolina — dolina ob Beli in Ziljici, ki se odteka iz Rabeljskega jezera in ki vanj drvi na drugi strani izpod Kanina in Monča Jezernica (kako lepa slovenska imena), dolina med Trbižem in Lipaljo vasjo, Zabnice, Ukve, Naborjet, Pontabelj, dolina med Karnskimi planinami in zapadnimi Julijci, dolina pod velikanom Spika nad Policami. Kdor jo je prehodil ali z višine preletel, čeprav bežno, je ne more pozabiti. Sv. Višarje, mile tolikim pokolenjem vernih Slovencev, so tam. Temni gozdovi se dvigajo koj iz doline proti prodovom in sipinam gorskih velikarov, ki se blešče, kadar se le nanje ozreš. V jutranji in večerni

zarji so podobni škrlatnim plaščem, pozimi si nadenejo kristalno-bele kožuhe, a še v poletnih nočeh kakor da hočejo tekrovati s srebrnim odbleskom zvezdnega venca.

V to dolino so se bili Slovenci naselili takoj ob svojem prihodu v sedanjo domovino, to je proti koncu šestega stoletja. Zasedli so še druge doline, do Mužca, pa še dalje do Tilmenta že v sedani furlanski nižini. Ali od nekdanjega širnega prostora so ostale tam le še stranske doline naše, kakor naša klasična Rezija pa Kanalska dolina, kjer je slovenski živelj obstal na domači grudi, čeprav je bila dolga stoletja glavno prometno spoišče med jugom in severom, med Italijo in Srednjo Evropo in še dlje. Tako je zemlja od Slovencev dobila svoje lastno ime v vseh svojih predelih, od najvišjih vrhov pa dol do same prometne doline. Na vsaki zemljepisni karti najdeš poleg Zajzere, Spik nad Policami, Lipnik, Brda, Dol, Strmo peč, Hude police, Spik nad špranjo, Poldašnje špice, Višnje goro, Prašnikovo sedlo, Ovčjo vas, Krnico, Limarico planino, Koprivnik, Mrzle vode, Ukovske planine, Požganje, Kožji hrbet, Zahomsko planino (že v Karnskih planinah) itd. itd.

Ob koncu srednjega veka je bila Kanalska dolina še izključno slovenska. Kasnejši promet med Benetkami in Dunajem je pripeljal v deželo prve nemške koloniste (v Rute, Kokovo, Rabelj, Pontabelj). Listina iz 1611 govori o Windisch Pontafelju v nasprotju z Waelsch-Pontafeljem, kjer so se nastanili Furlani.

Po Czoernigovi statistiki iz leta 1846. je bilo v Lipalji vasi 419 Slovencev, v Naborjetu 100 Slovencev, Nemcev 648, v Pontablju 520 Nemcev, v Trbižu 2013 Nemcev, 300 Slovencev, v Ukvah 1181 Slovencev, v Zabnici 958 Slovencev, v trbiškem okraju vsega 3181 Nemcev in 2958 Slovencev.

Uradno štetje iz 1910 je izkazalo v tem kraju Nemcev 5622, Slovencev 1541, drugih 233 (večinoma vojakov). Tedanje zasebno slovensko štetje je dalo 3464 Nemcev in 3379 Slovencev. To je bilo v času najhujše nemške raznarodovalnosti in med znanim Drangom (prietiskom) proti jugu.

A kaj premore tuja grabežljivost po naši zemlji, nam pokaže šele naslednja statistika. Za uvod: po prvi svetovni vojni je bilo v Kanalski dolini le nekaj italijanskih lesnih trgovcev, kakor so nam pokazale gornje številke. Po italijanskem štetju 1921 pa je bilo v

Beli peči, Lipalji vasi, Naborjetu, Pontablju, Trbižu, Ukvah in Zabnici skupaj 8224 oseb, od teh 1207 Italijanov, 4185 Nemcev, borih 1108 Slovencev, 1726 pa tujecev. Ko je Italija 1939 sklenila z Nemčijo sporazum o preselitvi nemškega prebivalstva iz Italije, se jih je iz Kanalske doline priglasilo po teh podatkih 4576 Nemcev. Tudi nekaj zapeljanih Slovencev je tedaj odšlo v namišljeni nemški raj. Na vsa ta izpraznjena mesta so Italijani potisnili svoje ljudi. Seve ni tod cerkev kakor drugod pošiljala svojo upravo in vso cerkveno službo z duhovniki vred po vernikih, ampak po možnosti pred verniki, torej Italijani. To velja zlasti za Trbiž, kjer bi tujec po bolnicah in v

cerkvi na prvi pogled dobil vtis, da je v čisto italijanski deželi. V rabeljski rudnik so seve pripeljali italijansko delavstvo. In tako je dobila deželica, naša prastara slovenska Kanalska dolina, kjer leta 1918. ni bilo mimo dveh, treh trgovcev nobenega Italijana, v pičlih 20 letih italijansko večino. Pa se bo kdo upal trditi, da je imperialistični pajek izmišljotina in da takih polipov v sedanjosti, ki bi iztegovali svoje tipalke proti tuji zemlji tu, malone v srcu Evrope,

ni in že zaradi kulturne spodobnosti ne more-biti!?

Pravijo, da nekateri člani mednarodne komisije, ki je lani obhodila Kanalsko dolino, sedanjim podatkom le niso hoteli verjeti. Domačini so jih ponekod zasačili na pokopališčih, kjer so marljivo prebirali lesene križe. In tudi krstne knjige so marsikaj povedale. Pa vse to ni zaleglo. Odločilna je bila okolnost, da se angleški in ameriški polkovniki lahko vozijo v udobnih ekspresnih spalnih vozovih med Benetkami, Dunajem in avstrijsko zasedbenim področjem. Če bi si upal kdo, tudi le v mislih, prisoditi ali obljubiti to deželico njenim praviim narodnostnim, zgodovinskim in jezikovnim lastnikom, to je Slovincem, bi seve ta udobnost baje odpadla...

Se nekaj je, česar ne smemo prezreti: Kanalska dolina družji Rezijo, Beneško Slovenijo, Gornjo Soško dolino pa Predil, gornjo Savsko dolino, Ziljsko dolino in spodnjo Koroško v nerazdružno narodnostno enoto. Zato pa vzemimo jim notranjo zvezo vsega tega ozemlja, to je Kanalsko dolino, da bodo raztreseni zunanji udje, kakor Rezija, Ziljska dolina itd. tem laže odpadli! Morda se bo »čudež« tuje-roodne večine v 20 letih iz Kanalske doline preselil še k Reziji, k šumeči Zilici, bistri Nadiži, plitvi Karnati in deroči Idriji.

To so »pravični temelji« poštene in trajne (!) mednarodne politike...

SLIČICE IZ TRSTA

OBALA POLETI

VOJKO

Po ulicah in trgih so deklice v sandalah. Po miramarskem drevoredu pa brzijo na kolesih in jim krila in lasje frfotajo v vetru. Ob vrsti zagorelih kolesark teče v sončavi barkovljanski tramvaj in onkraj ograje je morje modro ko plavilo. Nato bodo vzdolž brega legle kopalke na razbeljene skrli in barve njihovih kopalnih oblek bodo obrobiljale morje ko pisani pas.

Gume drvečih avtov poživljavajo na asfaltu, ki se blešči kakor zrcalo in Trstenik je zelen in tih. Bela steza na njem je ko spomin na kraško vasico. Potem so spodaj male barkovljanske hišice in jambori v portu in ribič, ki pleska zvrženemu čolnu dno s katranom. V sencu ob ljudskem vrtu sedijo ribiči ob mrežah, po tleh so jih raztegnili; kakor Arabci pri jedi čepijo ob njih in z lesenih šivank se odvijajo svetle niti. S širokimi kretinjami krpajo mreže in pripravljajo sardelam zanke. Srebrnim sardelam snujejo zasedo in na tihem računajo seštevajo in odštevajo: da bo za hlačke Miru, ženi za krilo, za čevlje, ki jih bo Pepo šiva. In se v sencu potil, ko bo vlekel dreto.

Ob mrežah sedé in ob drobnen, tkivu, ki pokriva tlak, so nemi ko pred nejasnim zemljevidom. Drugi

pa so potegnili dolga vesla od drevesa do drevesa in jih privezali k deblom. Preko vesel so razgrnili mreže, na obeh koncih jih težijo sesušeni razpokani plutovinasti kolači.

Dva ribiča izpirata težko mrežo v portu. In prav tako kakor pred leti, Vojka, imata spodvihane sive platnene hlačnike in sta bosonoga. In naš Dreja ima na desni nogi po mečkan palec, da je kakor glava male želve. Čokat je in naramnice bele majice so prekratke za njegova prsa pod šopom belih las ima naš nono visoko čelo ko pisatelj. V barki stoji in odvijata mrežo s kupa na krmi, kakor perica bije z njo po morski vodi. Toni pa je na pomolu in vleče mrežo k sebi, tolče z njo po vodi in jo nato zvija v kolobar va molu. Črnolasec je Toni in prekljast dolgin; šestdeset let ima, a njegove noge so mišičaste in gležnji kakor gležnji tekača:

„Delo je delo“, momlja in se jezi na Drejo, „delo je delo in ne prazne marnje.“

In slovenski govorita, Vojka, in njih besede so preproste in enostavne kakor njih mreže. In mehke tudi in tople kakor julij nad Čedadom. Pa saj se niso nikoli ball govoriti;

le mišice so se jim zdrzile na obrazu, če sva jih molče poslušala kakor jih poslušam zdaj jaz. Kako bi se ball, ko so se metali z vihiro in je burja gnetla njih kite. Vendar, sedaj so njih oči dobre in poteze spokojno resne.

Saj si tudi zanje padla? Tudi za Drejo in Tonija in Marka si bila mlada in junaška. Zato so naši tržaški ribiči tako modri pri svojem delu. Tako si bila resna ti, naša malla. Če bo pa lov dober in bodo sardele posrebrile čolnom dna, bodo ko otroke negovali čolne in ljubili morje. Kakor ti, nasmejana modrijanka, ko je nad tabo plahutalo platno in je jadrnica nagajivo pljuskala po valovih. Tudi mi smo tedaj pozabili na zločine, bili ob tebi razigrani. Potem smo te vrgli v vodo in ko si se oprijela roba jadrnice, so se ti lasje lepili na tilniku.

Še zmerom, veš, diši koromač pod akacijami na bregu in plivka in žužnja morska voda. In alge so rumene in temnozelenne, ko še nikoli in plima in oseka se igrata z njimi kakor z brado povodnega moža. In s skal ob Miramaru puhti žega, da trepeta ozračje kakor prozorna perut kačjega pastirja. In naše deklice sedé na dolgem zidku in govoré o tebi:

„Tečaj slovenskega jezika bom obiskovala,“ je rekla ena.

„V Vojkinem krožku? Jaz tudi,“ je rekla Jadranka.

„Jaz bom šele začetnica,“ je napol po laško ugotovila Sonja.

In so dijakinje in Slovenke kakor ti. In ta zidek in vzgrivana morska arvan pod njim, in trikotna jadra — vse ko nekada. In vendar ne! Ker ti si padla in dekleta se ne učé več pri ribičih naših besed, in ko so zapele „zaplula je barčica moja,“ se niso več bale črnih srajc:

Ko so odpele, je rekel Miro:

„Dekleta, prihranke bomo zbrali in zgradili jadrnico! Bela bo, vitka in prožna!“

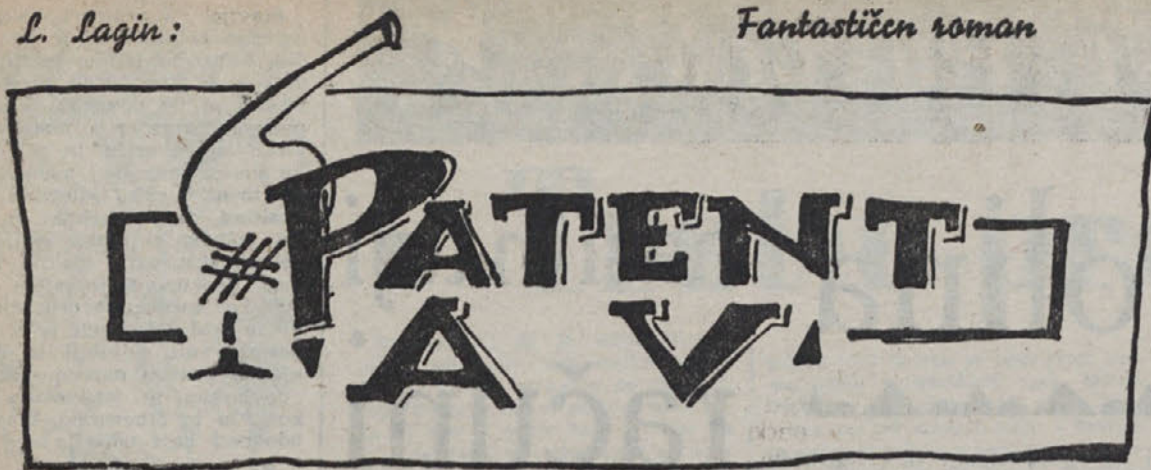
„Dà, dà,“ so pritrđile v zboru.

„In na gladko stranico bomo zapisali ime, z ozkimi, modrimi črkami ga bomo zapisali: Vojka.“

Boris Pahor

SV. VIŠARJE — ZNANI PRIMORSKI ROMARSKI KRAJ

3

Dejanje se dogaja v bogati in mogočni industrijski deželi Aržanteji. V mesto Bakkbuk pride mlad zdravnik Stifen Popf s svojo ženo Bereniko. Popf je upal, da mu bo v Bakkbuku uspelo iznajti preparat, ki bi pospeševal rast organizma.

Za svoje obiske je Popf zahteval zelo nizek honorar, zato je imel kmalu polno pacientov. To pa ni bilo po godu ostalim zdravnikom, ki so sklenili, da ne bodo več občevali s Popfovima.

Nekega dne je Popf planil iz laboratorija in dejal: »Najti moram pritikavca, da preizkusim na njem svoj preparat.«

— Pripravi mi pritikavca! — je rekel Popf in si razburjeno mel roke, ko je izpustil Bereniko iz objema. — Mladega, zdravega in takega, ki sanja o tem, da bi zrastle.

— Pusti šale. Jaz te stvarno vprašam. Kaj bi rekel, recimo, o cvrtju s šunko?

In šla je v kuhinjo pripravljat cvrtje s šunko. Doktor Popf pa je razburjen od veselja begal po svojem kabinetu, ker se ni mogel umiriti. Pograbil je neko mehko knjižico z svetlooranžnim, kričečim ovitkom, ali jo takoj vrže v stran, ko se je spomnil, da ni že dvajset dni bral časopis. Povlekel je k sebi mogočni kup, ki se je nabral v tem času, in začel površno listati v njem. Nenadoma je zbudil njegovo pažnjo ogromni oglas zabavišča »Zlati pav!«

»Čudovito! Kaj takega še niste videli! Presenetljiva svetovna atrakcija! Vsi morajo videti! Vsi morajo slišati! Najmanjši in univerzalni umetnik! Tomazo Magarafa! Vsi morajo videti in slišati Tomazo Magarafa! Samo v prvovrstnem zabavišču »Zlati pav!«

Doktor Popf je prebral nekajkrat ta oglas, se nato za hip zamislil in pri tem tiho pregibal ustnice, nato pa je skočil z naslanjača, naglo zložil v kovček svoje stvari, skrbno zavil v vato in shranil v listnico nekaj steklenih ampul z zelenkasto tekočino in šel v jedilnico, kjer ga je že čakalo cvrtje.

— Zanimivo, kaj? — je rekel in podal ženi časopis z oglasom.

— Zelo! — je pritrdila Berenika in vzdihnila. — Ali, joj, to ni v našem prekletem Bakkbuku, marveč v mestu Velikih Zab.

— Kaj praviš?! — se je hinavsko začudil doktor Popf. — Povejte, prosim, ali to v resnici ni v Bakkbuku? Če je tako, potem se morava odpeljati, stara, za nekaj dni v mesto Velikih Zab.

Tri ure pozneje sta zakonca Popfa odpotovala iz Bakkbuka. Zjutraj naslednjega dne sta že bila v mestu Velikih Zab, a ob devetih zvečer je neskončno srečna Berenika sedela poleg moža v ogromni, sijajno razsvetljeni gledališki dvorani zabavišča »Zlati pav.« Vse jo je veselilo, vse zabavalo, vse je bilo drugače kakor v zoprnem Bakkbuku.

— Zares očarljivo. Le priznaj, da je tu prekrasno! — je neprestano nadlegovala doktorja Popfa, ki se skoraj ni zanimal za to, kar se je godilo na odru.

— Da, da, kajpak, — je odgovarjal raztreseno, — hudičevo lepo! — in se nato zopet zamislil.

Zato pa ni mogel niti za hip odvrniti oči z odra, ko se je na njem pojavil naposled Tomazo Magarafa, pritikavi, toda pravilno zraščeni fantič z navadami in samozavestjo solidnega umetnika prestolnice, ki si je bil v svesti svoje vrednosti. In bil je zares univerzalni umetnik: okretno in še kar dobro je odigral na otroških goslih Mozartov menuet, nato na saksofonu moderno pesemco »Ti si povsem razpadel, moj stari avtokar,« pri tem pa je nebrzično plesal mornarski ples, potrkujoč s petami svojih drobnih lakastih čevljev, potem pa je s prav žalostnim glaskom zapel drugo pesemco: Mami, bojim se zamorca, ki ima debele ustne: ujel me bo in za zmerom ločil od sebe,« — ki je izzvala navdušeno ploskanje.

Ko se je poklonil občinstvu, je izginil za kulisami in čez nekaj sekund se je hrupno vrnil na oder jahajoč nizkega, kosmatega ponijsa. Zdaj ni bil Magarafa več oblečen v frak, marveč v pisanem kroju kovbojev. V desni roki je imel majhno puškico. V polnem diru je z njo postrelil pol ducata porcelanastih krožnikov, ki jih je metal v zrak uniformirani pomočnik. Nato je stopil s konjiča, mu velel leči in izza njegovega hrbta je švignil v gledališko dvorano bumerang. Bumerang je orisal zamotano krožno črto in se poslušno vrnil k Magarafi ter padel k njegovim nogam mehko in brez šuma kakor jesenski list. Nato je vedno jahaje konjiča metal razne predmete v zrak. Zlasti efektno je Magarafa metal goreče plamenice in široke kitajske nože.

Dostojanstveno je poslušal ploskanje, slikovito pridvignil širokokrajni klobuk in šumno oddiral za kulise.

Pred vrati v garderobno sobo Tomaza Magarafa je čakal gledališki sluga s posetnico nekega doktorja Stifena Popfa iz mesta Bakkbuka. Na zadnji strani je bilo napisano s svinčnikom:

»Spoštovani gospod Magarafa! Ako ste jutri med dvanajsto in trinajsto prosti, me bo veselilo, ako se bom sestal z vami v sosedni restavraciji. Rad bi se pogovoril z vami o zadevi, ki je za vas velike važnosti.«

»Vrag ga nesi! — je pomislil Magarafa. — Verjetno gre za kakšen angažma. Skušal me bo zvatiti iz »Zlatega pava.« Sicer pa je to zdravnik, čemu neki bi me angažiral?«

— Dobro, — je rekel gledališkemu slugi, — povejte mu, da bom jutri ob dvanajstih v restavraciji.

In v resnici sta se sestala natanko opoldne: popularni gledališki umetnik Tomazo Magarafa in neznani podeželski zdravnik Stifen Popf.

— Dragi gospod Magarafa, — je izpregovoril Popf nekoliko v zadregi, ko sta se predstavila po običajnih predpisih, — e—e—e, kako bi vam povedal, — pomaknil se je bliže k Magarafi, znižal glas skoraj do šepeta in nadaljeval, — predlagati vam hočem, e—e—e, eksperiment, ki je na prvi pogled kaj nenavaden... Kaj bi rekli, prijatelj, ako bi e—e—e, vam pomagal zrasti?

mov, zlasti pa vprašanje o pospešnem delovanju hipofize. Gotovo vam je znano, kaj je to hipofiza?

— Hipofiza? Vem, — je odgovoril Magarafa, ki ni imel pojma, kaj je to.

— No, torej! — se je razveselil Popf. — Tedaj vam bo takoj vse docela jasno. Po dolgotrajnih in zamotanih poskusih sem izumil preparat, ki sem ga imenoval Berenikin lek. Moji ženi je ime Berenika, — je pojasnil v zadregi. — Ako pride lek v kri živali, se delovanje hipofize mnogokratno poveča, in razumeli boste, da spričo tega organizem burno raste, dokler ne doseže svoje normalne velikosti. Preizkusil sem ga že na podganah, morskih prašičkih, kuncih in psih. In zdaj je po mojem mnenju prišel čas, da ga preizkusim na človeku. Ne morem vam jamčiti za popoln uspeh, toda veliko upanja je, da bo učinek zadovoljiv. In tedajci, — je vzkliknil doktor Popf in zamahnil z rokami v silnem razburjenju, — tedaj se bodo človeštvu odprle čudovite možnosti! Ako pa se poskus ne bo obnesel, — je pristavil mračno, — vas bo to stalo nekaj noči brez spanja... Ne vstešči, seveda, razočaranja, ki bi bilo docela upravičeno.

Umolknil je in pogledal Magarafa v pričakovanju njegovega odgovora. Magarafa je prebledel. Še vedno ni mogel verjeti temu človeku z odkritim in likraty za spoznanje pretkanim obrazom.

— Ali me bo veliko stalo? — je vprašal naposled po dolgem molku.

— Da po pravici povem, nič, — je naglo odgovoril doktor Popf.

— Vi ste ali pretkan slepar... — je zamišljeno začel Magarafa; glas mu je izdajal dvom in hkrati mučno, skrbno prikrito upanje.

— Ali? — se je široko nasmehnil doktor Popf. — ... ali pa docela nepraktičen človek.

— Jaz sem znanstvenik in zdravnik.

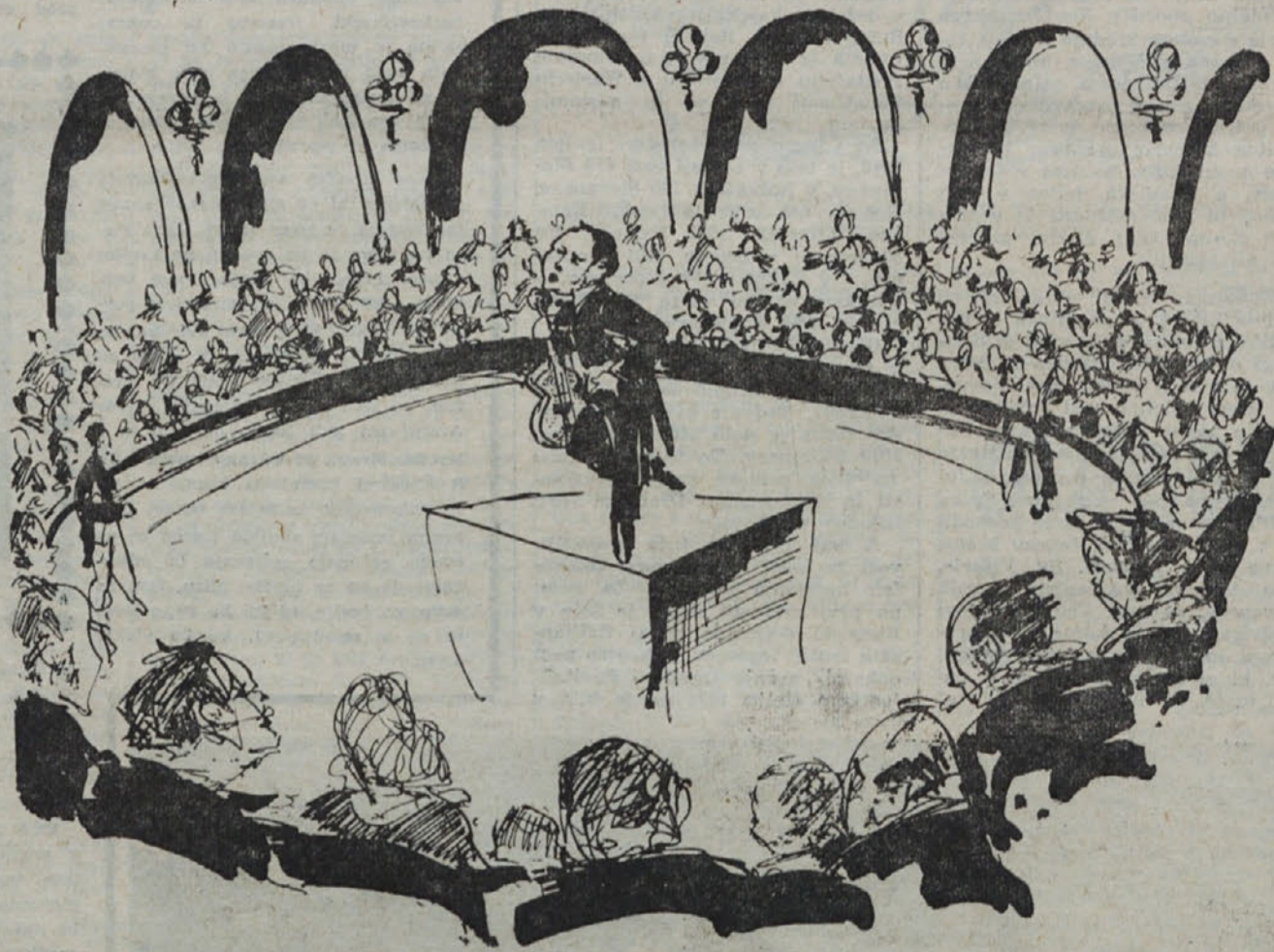
— Zdravniki imajo radi denar nič manj kakor kateri koli štacunar, — je pripomnil Magarafa, — in vsi vaši profesorji tudi.

— Ne vsi.

— Ako bi bil jaz doktor, — je rekel tedaj Tomazo Magarafa, — bi vam že posvetil. Seveda, ako ne lažete.

— Sem vam že posvetil! — se je zasmel Popf, ker je čutil, da je bil led nezaupanja predrt. No, torej? Sprejmete?

— Za vraga, saj nisem podgana! — se je razlezil Magarafa. Nisem podgana! Niti ne morski prašiček ali kakšen kunc. Eden, dva — in konec. Postavili ste mi nož na vrat! In takoj mi hočete vbriz-

SEDMO POGlavJE

pripoveduje o tem, kako se je Tomazo Magarafa užalil in kako se je zakonska dvojica Popfovih vrnila v Bakkbuk

— Mislim sem, da bom imel opraviti z gentlemanom, — je užaljeno izpregovoril Magarafa v odgovor na besede doktorja Popfa in zlezal s stola, — mislim sem, da bom imel opraviti s poštenim človekom, namesto tega pa moram poslušati nespametno norčevanje iz svoje nakaznosti! Zbogom, gospod...

Toda doktor mu ni dal oditi. Skoraj nasilno je posadil na stol pritikavca, ki je zardel od nejevolje, in vneto nadaljeval:

— To je neumno! Daleč sem od tega kakor nihče, da bi se norčeval iz vas. Kje boste tudi našli človeka, da se bo stresal v vlaku skoraj štiri in dvajset ur samo zato, da bi imel dvomljivo zadoščenje, ponorčevati se iz človeške nesreče. Vedite vendar, da sem zdravnik in se poleg tega ukvarjam z znanstvenim delom. Proučujem vprašanje o rasti organiz-

gniti trup! Saj ste mi popolnoma neznani!

— Jaz sem doktor Stifen Popf! — je vzrojil zdaj njegov sobesednik. — Čez pol leta se boste bahali s tem, da ste moj znanec! Pač ste grdi! Sicer — takoj je prenal, se skesano nasmehnil in rekel osramočen: — Imate popolnoma prav, Magarafa. Razmišljajte o mojem predlogu. Mislim sem za svojo osebo, da se boste takoj vdali... da ste vse življenje sanjali o tem, kako bi zrastle...

— Še sanjati nisem smel o tem, — je tedaj tiho rekel Magarafa.

— Davno je že tega, še v detinstvu se mi je o tem sanjalo. Zdi se mi, da bi hotel biti najrevnejši med revnimi, ako bi...

— Ali vidite tole brizgalko? — je vprašal Popf, ko je odprl na sosedni mizi ležeči mali kovček. Vsebuje natanko dve dozi leka. Polovico vsebine vbrizgnem najprej sebi. Pač boste priznali, da nisem niti najmanj podoben samomorilcu.

Magarafa je bil v zadregi, jezil se je in ugovarjal, toda Popf si je vbrizgnil v roko polovico vsebine iz brizgalko.

GOSPA Z NAGELJNI

ROMAN CRONINA

17

Ugledna pet in trideset let stara lastnica prodajalne umetniških starin, Katarina Lorimer je na neki dražbi kupila Holbeinovo miniaturo slike »Gospa z nageljni«. Nameravala jo je prodati v Ameriko in z dobičkom opomoči svojemu omajanemu gmotnemu položaju. Katarina je pričela svojo kariero kot tipkarica, a je s svojo voljo in sposobnostjo dospela do lastnega podjetja. Skrbela je z vso nežnostjo za osirotelo Nancy, gledališko igralko, ki se je pred kratkim zaročila z Američanom Chrisom Maddenom, do katerega Katarina spočetka ni imela zaupanja, a ji je pozneje čedalje bolj ugajal.

Katarina, Nancy in Madden so se vkrcali na parnik za Ameriko. Nancy je bila presenečena nad prijaznostjo, ki jo je parniško osebje izkazovalo Katarini.

»Ne ugaja mi, Nancy«, je mirno odvrnila, »da tako govoriš. Stari in smešni mož, kot ga ti imenuješ, je eden izmed mojih najboljših prijateljev; že ob mojem prvem potovanju mi je storil nešteto uslug. Bila sem komaj toliko stara kot si sedaj ti, toda bila sem zelo občutljiva in preveč boječa, da bi sama stopila v stik s svojimi sopotniki. On je imel zame skoraj materinsko pažnjo in me je predstavil drugim potnikom. In čeprav se bo tebi smešno zdelo, ti povem, da so visoke osebnosti, ki jim je v čast, da prištevajo gospoda Pyma med svoje prijatelje. On je zelo znana osebnost.«

»Draga Katarina!« je vzkliknila Nancy, katere zasmehljiva mimika je prešla v popolno skrušenost, »ti me nisi dobro razumela. Nitj nisem vedela, da ti je bilo toliko zanj. Zagotavljam te, da me je tvoja dobrotla ganila.«

Katarina je zopet našla svojo dobro voljo. »V redu! Vedela sem, da tega ne delaš iz hudobije in ker se tukaj dobro počutiš, sem več kot zadovoljna.«

Čez nekaj minut sta se napotili na sprehajališče, kjer sta jih čakala Upton in Madden. Ločitev je težila ozračje. Nek steward je z udarcem na gong dal znamenje, da morajo tisti, ki ne potujejo, zapustiti parnik.

»Moram iti«, je globoko vzdihnil Charley. »Katarina, obljubi mi, da boš pazila nase, itd. itd.«

»Seveda, Charley.«

Kot ob vsaki ločitvi, je bil videti tako pobit, da se je mladi ženi raznežilo srce, bil ji je tako globoko vdan, tako zvest in poln čustva, da je bila ob vsakem slovesu tako ginjena, da se je vzbudil v njej čut nežnosti.

»Ubogi jaz«, je nadaljeval Charley, »vsakrat, ko odpotuješ, je to zame nekaj mučnega. Če me boš predolgo pustila samega in ne bom prišel pote, da te sam privedem nazaj, naj me vrag vzame!«

Sirena je glasno zatulila in nenadoma je lahen tresljaj zamajal ladjo. Upton je pozdravil Nancy in

Maddena, stisnil Katarinino roko med svojo, se naglo obrnil in stekel po brvi. Vse njegovo zadržanje je izražalo tako žalost, da je bila Katarina ganjena. Medtem ko sta Nancy in Madden naslonjena na ograji sledila pripravam za odhod, se je ona oddaljila na gornji krov. V lahni morskii megli se je začela sprehajati gor in dol v samotnem kotičku in nenedoma je začutila, da se pogreza v brezno otožnosti. Parnik se je usmeril proti zahajajočemu soncu. Kmalu so tresljaji postali močnejši in še venomer so naraščali. Parnik je vedno hitreje rezal svetlorjave valove. Galebi so krožili nad parniškim dimnikom ter neubrano kričali in polagoma se je zemlja odmikala na horizontu. Trenutki so bili težki in napaneti in čeprav se je Katarina upirala vsakemu raziskovanju svojih občutkov, vendar je čutila, da se je polasča čuden nemir. Življenje se ji je prikazovalo v novi luči, z nestalnimi in nejasnimi obrisi. Približal se je glas korakov in gladko prerezal vse njene otožne misli. Ko se je obrnila, je zagledala Maddena in njena žalost je takoj izginila. Pogled na prijatelja jo je navdal z živim zadovoljstvom.

»Nancy me je pustila samega«, je objasn timer Chris. »Vrnila se je v kabino, da se malo odpočije.«

Katarina je samo zmignila z glavo in nekaj časa sta se molče sprehajala.

»Ali ne bi bilo dobro, če bi oblekla plašč?« jo je nazadnje vprašal. »Te ne zebe?«

»Ne. Dobro se počutim tako.«

Še sta molčala, dokler ni čez nekaj časa Chris nenadoma začel govoriti, toda na čuden način, kot da ne more z besedo na dan.

»Upton je simpatičen mladenič; a na prvi pogled se zdi lahek in površen, toda imeti mora dobro srce.« Malo se je obotavljal: »Zdi se mi, da je silno zaljubljen vate.«

Katarina ni odgovorila.

»Ta misel mi neprenehoma roji po glavi«, je nekako zmedeno in vznemirjeno nadaljeval Madden. »Morda se brigam za stvari, ki se mene ne tičejo? Vem, da se poznava šele malo časa, toda zdi se mi, kot da te poznam od nekdaj. Nič ne morem za to... Je pač močnejše od mene.«

Prekinil je in znova je nastal med njima molk. Katarina ga je kradoma pogledala, bil je videti istočasno zmeden in odločen.

Nasmehnila se je in vprašala: »In torej?«

»No, veš kaj mislim. V teh zadnjih časih sem te precej spoznal in prepričan sem, da od življenja nisi imela vsega tistega, kar bi ti bilo moralo nuditi. Ti samo neprestano daješ in ne zgodi se, da bi

hotela tudi kaj vzeti ali prejeti. Tako sem srečen z Nancy, da goreče želim, da bi tudi ti bila srečna. Toda ne boš mi izbila iz glave, da nimaš nečesa v srcu. Oprosti, če govorim neumnosti. Kar sem ti hotel reči... Zakaj se ne poročiš s Charleyem in mu dovoliš, da bi skrbel zate?«

Obotavljala se je z odgovorom. Če bi ji bil to govoril kdo drugi, bi se čutila užaljena, toda na Maddena ni mogla biti jezna. Čeprav se je zdelo skoraj smešno, da je Madden prevzel vlogo starega strica, sta jo njegova vidna skrb in dobrohotnost globoko ganili.

»Ne«, je končno odvrnila, »nikakor ne gre, da bi Charley skrbel zame!«

»Zakaj? Ni dovolj bogat?«

»Je to važno?«

»Mislim, da je važno.«

Odkimala je z glavo: »To bi nič ne menjalo na stvari. Živim izven svoje dobe, neozdravljivo romantična in ubupno trdovratna sem. Če bi se morala poročiti, bi denar ne imel nobene važnosti. Dejstvo je, da Charleya ne ljubim.«

Zopet je zavladal molk. Madden je bil videti malo zadovoljen s tem odgovorom.

»Moj Bog«, je počasi dejal in globoka guba mu je rezala čelo, »torej ni mogoče storiti ničesar.«

»Ničesar« je z mirnim glasom odvrnila Katarina.

Šla sta na spodnji krov ladje in poslušala sunke vetra nad zgornjimi prostori in šum valov, ki so se razbijali ob bokih ladje.

Osmo poglavje

Večerja je potekla hitro in brez ceremonij, kajti kapitan Irland se nikoli ni pojavil prvi večer in zato potniki niso niti mislili na to, da bi se preoblačili za večerjo. Potovanje pa je vendar že na prvi pogled obečalo da bo prijetno. Prisotni so bili med drugimi Jay French, znani mednarodni novinar, Edward Brett, svetovnoznani arhitekt in lady Blandwell, ki je začejala prvo kolo svojih konferenc v Ameriki.

Drugi dan se je začelo življenje na parniku organizirati v svojem tesnem, toda prijetnem krogu. Ne da bi se silila se je Katarina vživela v red, ki ji je prišel v navado: zjutraj telovadne vaje, potem kopanje v lepem marmornatem bazenu, ki so mu bili nadelj gizdavo ime olimpijskega bazena. Nancy, ki je bila nagnjena k lenarjenju, bi bila rada ostala v postelji, če je ne bi Katarina primorala biti žogo, vežbati veslanje in jahati električnega konja. Po zajtrku so se potniki zavili v odeje, se vlegli v ležalni stol in čitali ali gledali oblake.

Na Katarinino zahtevo je bil čaj večinoma serviran na gornjem krovu, namesto v zaprtem in razkošnem zimskem vrtu, kjer je glasba razbijala ušesa. Koktail pred večerjo in predstava v kinu sta zaključevala dnevni program.

JACK LONDON: KRIŠTOF DIMAČ

RRREDIL IN NARISAL: MILKO BAMBIČ

Točno ob dveh je prišel Wild in vsi trije so začeli preštrevati jajca. Zdajci je Wild ubil jajce in ga poduhal.

»Kot sem že obljubil, če ga nočeš, ga bom pa jaz pojedel«, se je ponudil zlobno Čok.

Wild je med štetjem ubil še tri jajca in končno ugotovil, da jih je 1002. Stehtal je za 10.020 dolarjev zlatega prahu in ga izročil proti pobotnici.

Nato so se lotili zaloge, ki jo je kupil Čok. Ko je Wild hotel ubiti prvo jajce, je ugotovil, da je zmrazilo. Razpolovil ga je s sekuro. Znotraj je bilo jajce presneto malo vabljivo in čim se je na peči od-tajalo, je zasmrdelo.

Dimac je začutil, da ga je nekaj zazebllo, še preden je zagnal gnilobo na dvorišče. Čok se pa ni dal takoj oplášiti: »Jih bomo pa bolj pogostoma cepili in zvečer boš Wild povabil znanca na jajčno pojedino.«

Cepili so jajca, ki so jemali iz zabojev zdaj na vrhu, zdaj na dnu. Pa sleherno je bilo videti brez-upno gnilo...

»Čok, ne morem zahtevati, da poješ vseh«, se je Wild pošalil ob slovesu. »Počil bi gotovo.«

Čok pa je že sedel za mizo in uporno metal kar-te, dočim je Dimac pospravljaj svoj jajčni blagor.

Nedolgo za tem je vstopil polkovnik Bowie s pismom. Dimac ga je prečital na glas:

»Draga jajčna kralja! Vabim vaju v restavracijo na večerjo, kjer bo gospodična Arral. Navzoč bo tudi Gaurax. Poklkal sem ga iz Fortvija, da mi druguje pri poroki. Obenem pa je pripeljal ona jajca. Ta so bila slaba, že ko so prispela iz Kalifornije pred štirimi leti. Ne hranita jih v topli sobi. Gospodična Arral je mnenja, da sta brezdvomno napravila v Dawsonu nekaj šuma, za kar Vama bodo vsi bučno hvaležni.

Z velikim spoštovanjem vajin prijatelj W. Wild.«

SAME KUJEMO bodočnost svojih otrok

»Na Opčinah so obesili kmečko ženo s Krasa, mater šestih otrok« so si v marcu 1944. v strahu šepetali ljudje po Trstu in vest je šla od človeka do človeka. Njeno obešeno telo je nihalo v vetru, da se je majala tablica z napisom: »Pomagala je partizanom«. Vtisnilo se je v dušo tržaskih žena in dasi ga niso videle, so si ustvarile čisto določeno predstavo, zbujačo stud do Nemcev, ki so takrat gospodarili v mestu. Se tiste meščanke, ki so sprejemale s prostodušjem partizansko gibanje, so čutili neko usmiljenje do uboge kmečice in na tihem so čustvovali z njo in obsojali njene krvnike. Pozneje se je ponavljala ta prizor v stoterih oblikah. Med obešenci v ul. Ghega so bila mlada dekleta in med sežganimi v rižarni, so bile matere, ki so pričakovale otroke.

To, kar se je dogajalo nekaj let prej na Poljskem, v Jugoslaviji in po drugih državah, ki jih je zasedla osvobodilna Hitlerjeva vojska in kar v prvem trenutku nismo mogli verjeti, se je godilo tudi pri nas. Toda temu, kar smo tedaj doživljali, se nismo čudili, ker od Hitlerjeve Nemčije nismo mogli pričakovati ničesar drugega kot ječe, prenatstvo in ubijanje. »A vse to mora imeti konec, ki bo prišel z dnem, ko bo Hitler premagan. Ne bo ga na svetu koščka zemlje, kjer bi se kaj takega še godilo. Narodni se bodo oddahnili in živeli bodo tako, kot bodo hoteli sami. Svečana zagotovila, dana z Atlantsko listino se bodo to pot izpolnila. Zavezniki bodo držali dano besedo«. Tako so sodili s svojim zdravim razumom pošteni ljudje. Tako so sklepale žene in matere v svojem preprostemu srcu, ki ne pozna hudobije, ki hoče, da bi bilo vsakemu dobro, da bi mir objel ves svet, da jim bi ne bilo treba več trepetati za življenje svojih sinov, bratov in mož.

Temu pa ni tako, zato ker sklepajo ljudje, ki imajo v rokah bogastvo in oblast drugače, kot sklepa preprosto žensko srce. Njim ni do miru in človeško življenje ne predstavlja zanje nobene vrednosti. Vrednost ni v človeku, temveč v bogastvu, ki ga ustvarja s svojimi rokami. Oni bi radi imeli čim več bogastva in čim več ljudi, ki bi delali zanje in zato so vse lepe besede, ki so jih izrekli v vojni o svobodi narodov in vsa zardila, da si bodo sami ustvarjali življenje, kor ga bodo hoteli, razblinile tako, da ni ostalo ničesar od njih.

Fašizem je bil v vojni strt. Njegovo dediščino pa so prevzeli ljudje, ki tako radi besedujejo o demokraciji. Kor njeno naravno posledico so prevzeli tudi metode, ki se jih je posluževal Hitler za ubijanje ljudi. In prav zato, ker je miselna dediščina fašizma ostala, čitamo, da bodo v Španiji sodili na smrt šest antifašistk. Prav tisti, ki so dopustili s svojo politiko neumešavanja, da si je Franco v Španiji prisvojil oblast, nadaljujejo danes s to svojo kvarno politiko, s pomočjo katere se drži ta pomočnik Hitlerja na oblasti že enajsto leto in že enajsto leto strahuje špansko ljudstvo isti ljudje, ki dopuščajo Francovo sodbo nad španskimi borci za svobodo, so krivi, da izmučena Grčija ni našla dve leti po koncu vojne še miru. Oni so krivi, da so žandarji obesili na drevo Evgenijo Mantas iz Frifilije, oni so krivi, da sta znoreli od mučenja Antina Parapas in mlada šolarka Dora Sideropolus iz Nansa, oni so krivi da je Demetra Cimuri šla v prenatstvo

in pustila doma svojih 6 otročičkov, in da živijo v internaciji na neobljudenih otokih matere z dojenčki. V nedogled sega vrsta tistih, ki trpijo zaradi njih. Ni je še konca, kot ni še konca terorja modernih hitlerjančev.

Od 1936. leta trepetajo španske žene in matere za svoje drage, od tedaj so tudi same v prvih vrstah med tistimi, ki se borijo za svobodo in srečno Španijo. V 1940. leto sega pričetek grške drame in Grčija je spremenjena v veliko bojišče, na katerem si hočejo rušilci miru ustvariti eno izmed postojank za pričetek nove vojne. Iz žrtv, ki jih doprinašajo grške žene, vidimo, da so one razumele, kot je razumela kraška kmečica, ki so jo obesili na Opčinah, zakaj se bije ta borba. Med njo in med vsemi tistimi, ki trpijo še danes v španskih ječah in pod knuto novega fašizma je ena sama vzročna veriga. Na nas je, da se matere ne bodo več bale za usodo in bodočnost svojih otrok.

Vkuhavanje sadja

Surova jagodna marmelada

Operi 1 kg in pol gozdnih jagod, pretlači jih skozi fino sito tako, da dobimo 1 liter soka. Sok vlij v čisto posodo, dodaj 1 kg kristalnega sladkorja in potrepelivno mešaj 3 ure. V jagodni sok lahko kapnemo 20 kapljic nipakomolnina. Marmelado vlijamo v čiste in suhe steklenice, zavežemo jih s pergamentom in spravimo za zimo. Ta marmelada se izvrstno ohrani in ima zelo dober okus. Prav tako lahko pripravimo marmelado iz grozdčija (ribizla) malin in marelic.

Kuhana marmelada iz jagod

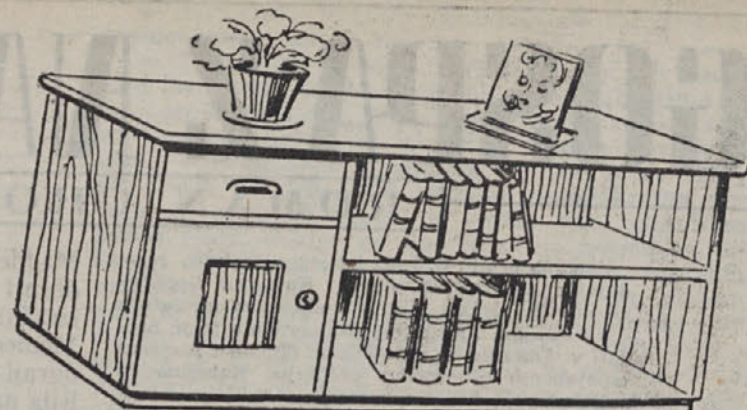
Popolnoma zrele jagode očisti in operi. V veliko kozico deni približno 2 kg jagod in jih zasuj s kristalnim sladkorjem. Pokrij jih in pusti na hladnem prostoru čez noč. Drugi dan pristavi kozico z jagodami na štedilnik, in sicer ne takoj na močan ogenj, temveč postopoma segrevaj jagode, nato jih kuhaj, dokler ne dobiš goste mase. V tako nastalo mezo daj malo limonovega soka ali limontosa

(konserviran limonov sok), ter jo vlij v segrete steklenice, ki jih pustiš v mlačni peči. Naslednji dan povežeš steklenice s celofanom.

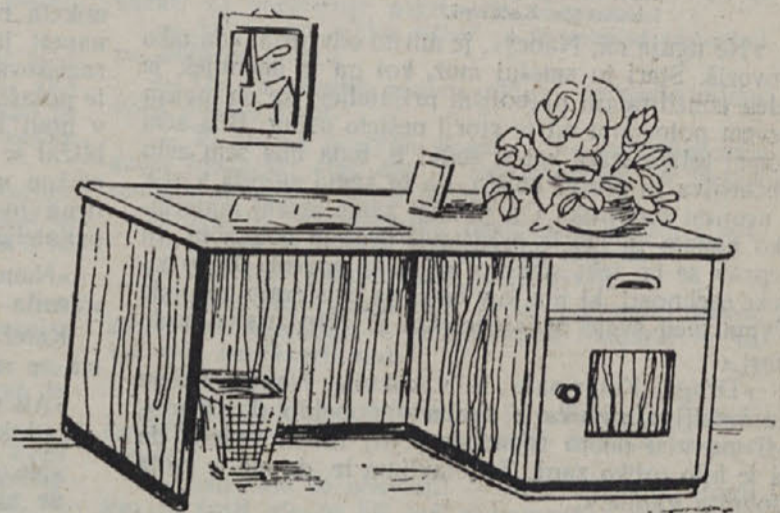
Za tako vrsto marmelade potrebujemo 3-4 kg sladkorja na vsak kilogram jagod. Zaradi barve lahko prideniš nekaj kapljic rdeče pecilne barve.

Cenenea meza iz fig

Za to mezo potrebujemo malo sladkorja, okusna je in trajna; pripravimo jo takole: Olupimo 5 kg zelenih smokov ter jih zmleemo v strojčku za meso. Zmleto smokvo pretlačimo skozi sito, dokler se seme ne izloči. Čisti sok vlijemo v kozico ter jo na raštedilniku, dokler ne prevre. Nato dodamo 1 kg sladkorja. Mezo kuhamo, da se zgosti, nato sipljemo v čiste, suhe in tople kozarce. Se ne povezane polne kozarce pustimo čez noč v pečici, tako da se na vrhu meze napravi skorjica. Nato mezo ohladimo, zavežemo s pergamentnim papirjem in spravimo na suh prostor.

Iz starega pohištva - novo!

Staro, na videz že odsluženo nočno omarico spremenimo z majhnim trudom in skoro brez stroškov v pisalno mizo, v polico za knjige ali sploh v lep praktičen kos pohištva. Delo nam opravi mizar, če smo le nekoliko spretni, pa tudi lahko sami.

Stari nočni omarici, kakor jo kaže tretja slika, odstranimo marmornati pokrov, noge pa skrajšamo ali pa popolnoma odstranimo ter jih nadomestimo s tri do 4 cm visokim podstavkom. Ze obdrgnjeno plast barve izmijemo najbolje s salmijakom, zadnje barvne ostanke pa zdrgnemo z britvico. Nato pa nove dele, ki jih potrebujemo, zoblamo in urežemo.

Če imamo na razpolago samo eno nočno omarico, napravimo lahko preprosto pisalno mizo, kot nam jo kaže druga slika. Zanj potrebujemo 2,5 cm debelo ploščo, za stranski in zadnji del pa 2 cm debele deske. Paziti moramo, da se nadomestni deli drug drugemu dobro prilagajajo. Mizna plošča mora segati 1,5 do 2 cm čez rob. Najprej privijemo in prilipimo zadnji stran, potem stranski del. Nazadnje prilipimo mizno ploščo, ki jo

z vijaki pritrdimo na notranji strani.

Za knjižno polico, kakor jo kaže prva slika, potrebujemo razen mizne plošče, stranskega in zadnjega dela še desko, ki jo pritrdimo tako, da tvori podaljšek dna nočne omarice, še 2 cm debelo polico. Oporo za to polico pritrdimo z vijaki.

Zaspanost in nespečnost

Profesor dr. Henrik Nelson je v lipškem mesečniku objavil razpravo, ki osvetljuje ta že tolikokrat premlevani problem. On pravi: brez spanja bi moral človek umreti v šestih ali sedmih dneh, a brez hrane bi še živel pet do šestkrat delj časa. Splošno velja, da moramo spati povprečno sedem do devet ur. Spati manj kot sedem ur dnevno je škodljivo, čeprav trdijo nekateri, da jim 4-5 ur spanja zadostuje. Za dojenčke, otroke in sploh mladino pa te dobe ne veljajo. Tudi vemo, da bolnik potrebuje več spanja. Sploh je spanje zdravilno, reši nas čisto obolenja in čisto pomore do okrevanja. Ako nismo nikoli zadosti naspani, nismo docela zdravi, za delo sposobni. Kdor ima lahek spanec, da se vsak čas prebuja, mora spati dlje, kakor oni, ki spi trdno in negibno. Temu ni treba tako dolgega ležanja v spanju. So ljudje, ki tudi v spanju nikoli ne izgube zavesti popolnoma, vse slišijo vsaj motno in se zbujaajo, katlar so si določili, da bodo vstali. Dojilje ali pestunje zbudijo že rahel stok ali jok dojenčka, dočim so za ostali hrup povsem neobčutne.

Včasih so ljudje hodili spat okoli devetih, ali vsaj ob desetih, danes hodimo v posteljo okoli enajstih ali celo po polnoči. Posledica je kronična zaspanost ves dan. Zdravniško je dognano, da je zgodnje leganje jamstvo zdravju in delovni sposobnosti. Noč je najboljši čas spanja. A ne le prve nočne ure, temveč vsa doba mraka ali noči. Dognano je, da vsi telesni

organi počivajo in delujejo najmanj med 2. in 4. uro po polnoči (telesna toplota, bitje žile, dihanje, izločanje, ustvarjanje krvnih zrnec, rast dlak in las ter nohtov.)

Stari, bolehnii, slabotni, živčni ljudje morajo spati tudi po dnevi. Četrť ure dremanja je koristno vsakomur. Nevraštenik (malokrvnik, živčno slab) naj spi po obedu vsaj eno uro. Zmota je misliti, da ponoči ne spi, kdor spi po dnevi. Spanje celc pospešuje spanje. Najbolje spimo, ako nismo preveč utrujeni in ne preveč siti.

Navadna nespečnost izvira navadno iz živčnosti. Na tem boleha 80% vseh nespečnikov. Zdravniki trdijo, da so to neodložni ljudje: neodložni za spanje in v življenju bojazljivi pri delu in v službi. Tudi v postelji se že v naprej boje, da ne bodo mogli zasnuti in vrtajo po svojih dnevni brgah, nevoljah in bojaznih. Ne znajo si otresti vtiskov dneva, se mučijo s premetavanjem in zaspše šele ob zori. Ko vstanejo, se čutijo neprepane, zlomljene in slabe volje. Ožive še, le zvečer. Napačno je, da delajo in se zabavajo ponoči.

V starosti je nespečnost nevarna. Ze lahka oboletost človeka pokosi. Zlasti se pojavijo oslabeledost srca in krvotoka, prebavnega črevesja in izmenjave materij. Nespečnost je včasih vzrok bolezenskih pojavov. Živčna nespečnost je ozdravljiva celo s prirodnimi sredstvi.

Glavno je, da se ravnaš po starodavnem Hipokratovem pravilu: delaj, jej, pij, spi in ljubi — vse zmerno.

Sredstva: mlačna kopel do ene ure ali manj, ker deluje na živce, krvotok in dihanje. Marsikomu pomaga ponavljanje znanih pesmi, štetje do tisoč in nazaj do ene, razmišljanje o pustih krajih, žitnem polju, o dolgi vrsti dirjajočih konj ali živine. Ali to pomaga le pri lahki nespečnosti.

Za težje nespečnike je treba, da se nauče zaspati, t. j. dihati morajo laže, površneje, le bolj s trebuchom. Kratak vdih, dolg izdih in nato kratek premor. Sprostiti moramo vse ude in vse mišičevje. Vse na telesu mora biti mehko, voljno in toplo. Kmalu nam oslabi tudi duh, prevzame nas prijeten občutek in kakor modrikaste megle sna zavijajo zavest.

Tako specialist. Vemo pa še, da kdor zvečer preveč pije, kadi in ostaja v pokvarjenem zraku, preveč živahno debatira, kdor predolgo dušno delo (piše, raučna), ne morejo zaspati in doseže le nemirno spanje. Torej se je tudi vsega tega po možnosti izogniti. Najbolje pa je ravnati se po Hipokratovem reku.

T. Bogo.

Nasveti za dom

KAKO SI KIS SAMI NAPRAVI-MO?

Ostanke sadja, njihove olupke in odpadlo sadje zberemo v lončeni posodi in nalijemo do vrha vode. Posodo pokrijemo, jo obtžimo in pustimo več tednov stati v temnem in suhem prostoru. Nato kis precedimo in ga nalijemo v steklenice.

Usnjeni ščitnik proti znoju v moških klobukih. Ako damo med usnjeni ščitnik in klobučevino ozek trak stanijola in pod to kos pivnika, zavartujemo s tem usnjenim ščitnikom pred madeži.

Ciščenje usnjenih klobukov. Bele in rjave klobuke iz usnja namažemo z zmesjo bencina in magnezije, pustimo zmes nekoliko časa delovati, nakar skrtlačimo klobuke.

Ciščenje čepic. Čepice iztisnemo v mlačni milnici in dobro splaknemo v čisti vodi. Ko iztisnemo večji del mokrote nato med dvema

tkaninama, navlečemo čepico na dovolj velik krožnik in jo pustimo, da se popolnoma osuši.

Ciščenje panama-klobukov. Klobuk natlačimo s tkaninami, da obdrži obliko. Nato ga tu pa tam namažemo z gosto zmesjo v prah zdrobljenega žvepla in limoninega soka. Suho zmes nato skrtlačimo in splakujemo s čisto vodo; klobuk posušimo le v senci.

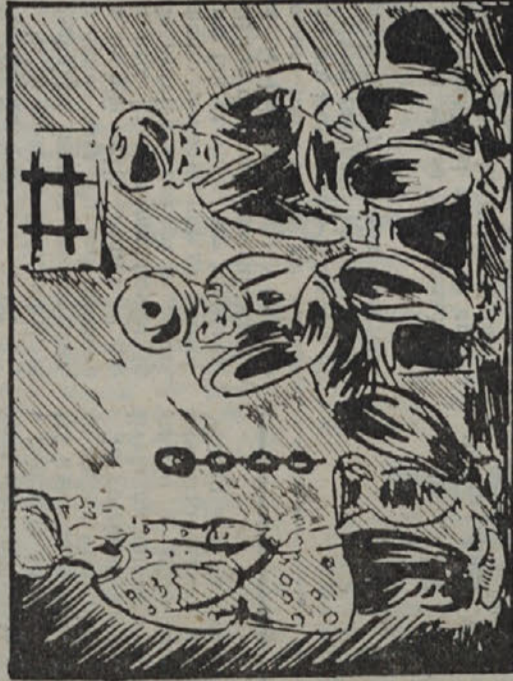
Ciščenje slamniiokov

Slamnike in rumene slamnate kite čistimo takole: Napravimo zmes žveplovega cveta in vode in jo s krtačo nanesemo nanju. Ko se zmes posuši, jo skrtlačimo. Slamniki lahko pred tem zdrgnemo z limoninimi reznji.

Ciščenje belik slamniiokov. Čistimo jih z milnico, ki si jo pripravimo iz skorje posebnega ameriškanskega drevesa, ki jo dobimo v drogerijah, in ki ji primešamo nekoliko vinske kisline. Nato slamnike splakujemo, dokler niso čisti.

Toda šah še ni bil pomirjen. Ukazal je poveljniku, da pojača strazo. Vojake, ki so stražili tisto noč, ko je Sobeida zbežala in tudi vrtnarja so vrgli v temno ječo.

Naslednje jutro je našel šah Sobeido žalostno. Mnogo kamenčkov je čez noč ugasnilo v čarobnem srcu. »Kaj si napravil, očka?« »Kaznoval sem vrtnarja in stražo.«

»Očka, oni niso krivi, izpusti jih. Poglej, tudi srce kaže, da nimaš prav.« Zamisljeno je gledal šah nakit in kimal z glavo: »Čudno, čudno, morda imaš le prav.«

In res, komaj je dal šah povelje, da stražarje in vrtnarja izpuste, že so se začeli v čarobnem nakitu prižigati kamenčki, ki so prej ugasnili. Šah je kar ostrmel.

Sobeida je tiho pristopila k očetu: »Tako strašno boli, če koga udarijo z bičem. Daj, ukaži, da naj ne bičajo več ljudstva. Tudi bede sem videla toliko v mestu.«

Pristopil je poveljnik in šah mu je dal ukaze, kakor mu je svetovala hčerka. Poveljnik se mu je globoko priklonil in vzdihnil: »Veliki Alah, ohrani vladarja na tej poti!«

PLESI ZA PIONIRJE

Že od nekdaj so bili narodni plesi eno izmed najbolj priljubljenih razvedril med narodom in zato ni čudna da vlada tudi sedaj še zanje toliko zanimanje. Predvsem v deželah, kjer je telesna vzgoja v službi celega naroda in ne samo domačih nekaterih športnih društev, so ravno narodni plesi najbolj hvaljeno gradivo za priredbe masov-

nih vaj. Ako jih običajno spremlja tudi ustrezajoča glasba, potem je pač ni točke, ki bi mogla biti ljudskemu okusu bližja kot pa lepo izvajani in harmonično zaokrožen narodni ples. Zato prinašamo danes prvo polovico narodnega plesa »Moldavanka«, ki je predvsem prirejen za pionirske nastope. Odgovorni organizatorji naj

Moldavanka

Moldavanka je eden izmed priljubljenih plesov moldavskega naroda. Glasba zveni nenavadno radostno in vabljivo. Izvajamo jo živo, odločno, z vnelo.

Obleka: pisano krilo z naštimimi trakovi, vezena jopica, bel predpasnik, pisani pas, ki se zaveže ob boku, v lasih trakovi in venčki. Obutev: visoki čevlji.

Dečki: bele vezene srajce, temni vezeni jopiči brez rokavov, široke hlače temne barve, pisani pas, kučma ali slamnik, škornji.

Seveda se ples lahko izvaja tudi kot telovadna točka v telovadnici obleki.

Preden začnemo vaditi ples v celoti, vadimo posamezne gibe v počasnem tempu.

Takt je 2/4.

Vaja št. 1. (čelno)

Dela se v krogu s čelom navzno. Ter: plesalci se držijo za ramena.

- I. takt:
 1. e-: korak z desno v desno na: poskok na desni, leva predno. Zasuk glave v desno (sl. 1)
 2. dva: korak z levo v levo in: poskok na levi, desna prednoži v levo (not). Zasuk glave v levo.
- II. takt:
 1. e-: širok korak z desno v desno (stopimo naprej na peto), predklon vodovarno, pogled naprej (smer koraka naprej ven) (sl. 2)
 - na: dokorak z leve na prstih za desno nogo

2. dva: še en korak z d. v d. in: dokorak z levo na prstih za desno nogo.

Ko so se naučili to vajo v desno, se nauče iste vaje v levo. Začasno s korakom z levo v levo in prednožno desno v levo (not).

Vaja št. 2.

Te vaje se bomo najbolje naučili v redu (plesalci drug za drugim), roke v bok.

Na predtakt aine: poskok na levi, prednožiti not z desno, zasuk telesa v levo.

- I. 1. ena: stopiti na d. nogo naprej (težo prenesemo s pete na prste). Levo nogo zanožimo, upognemo v kolenu. Telo naklonjeno k desni nogi (sl. 3).
2. dva: prenos teže na levo nogo, vzklon (telo pokonci).

- II. 1. 2: e-na, dva in:
 2. drsajoča koraka galo pa v desno (tekovni korak, korak z desno in

Sl. 2

Sl. 1

prisun leve, tekovni korak z desno in prisun leve, tekovni korak z desno, prisun leve. Ročke v bok, telo pokonci. Ista vaja se ponovi v nasprotno stran z drugo nogo.

Sl. 3

Vaja št. 3. (Poskok)

- I. 1. e-: nizek poskok na obeh nogah na: enak poskok na levi, desna upognjena v kolenu, zanožiti
2. dva: nizek poskok na obeh in: nizek poskok na desni, levo zanožiti upognjeno.

Kolena morajo biti skupaj, poskoki razločni in izraziti.

Sedaj naj plesalci vadijo v parih. Desno roko položijo na desno ramo svojega para, levo upognejo v komolcih in krožijo v desno (sl. 4.); potem menjajo položaj lehti in krožijo v levo.

Vaja št. 4. (za deklice)
Deklice se postavijo v krog in se primeno okoli pasu. Telo zaklonijo, glavo zasukajo v smer korakov, št. 5.) Gibanje se začne v levo. Deklice krožijo v levo lahko in hitro prestopajoč na prstih z ene noge na drugo. Začne desna noga skrižno pred levo. Pri kroženju v desno začne leva noga skrižno pred desno.

Vaja št. 5.

Plesalci so v parih obrnjeni drug proti drugemu in se držijo za roke. I. 1. ena: korak z desno naprej na peto, prenesi težo hitro in s topolom na vse stopalo. Leva noga se upogne in odrine od tal.

Spojene lehti odločno odročijo, telo v pasu zmereno predklonjeno, pogled čez desno ramo (sl. 6.).

2. dva in: prestop na levo nogo in poskok, desna se upogne, spojene roke predročijo, telo zaklonjeno (sl. 7.).

II. 1. 2: ena dva in: spojenimi rokama napravita plesalca dva vedra poskoka naprej in tako menjata mestil.

Nato se vaja ponovi in plesalca prideta spet na prvotno mesto. (Nadaljevanje prihodnjije)

Fran Erjavec:

Če gremo do nevihti mimo njive, kjer raste aida, pogosto vidimo, da je začrnela in osmojena, kakor bi svinil plamen čez njo, in kmnet pravi potem: »To je dobila od bliskanja.«

Pa zakaj od bliska? Povsem vama, kar mi je pravil vrabec, in vrabec je slišal to od stare vrbe, ki je stala ob aidovi niivi in stoji še danes. To je prav častitljiva, velika vrba, a vsa pokvečena in stara.

Tu je bila tudi aidova niiva, ravno nasproti stari vrbi. Aida se ne priklanja kot druga žita, ampak se drži moško in nekretno dokonci.

»Sai sem vendar bogata, kakor ržen klas«, veli aida, »poglej tega pa sem še mnogo lepša in moje cvetice je lepo kakor jabolčno, veselic nas je pogledati. Ti, stara vrba, ali poznaš kaj lepšega od nas?«

In vrba je pokimala z glavo, kot bi hotela reči: »Seveda.« A aida se šopiri iz zgolj napuha in reče: »Ne umno drevo! Tako je staro, da raste trava iz njega.«

Zdaj se privleče strašna nevihta vse doliske cvetice so zgenjile svoje

Sl. 4.

Sl. 5.

Sl. 6.

Sl. 7.

O AJDI

je liste, ali so pa pripognile svoje glavice, ko je divjal vihar čez nje, le moška aida se je še vedno kosačila.

»Pripogni svojo glavo, kakor mel«, so rekli cvetice.

»Tega mi ni potreba,« odgovori aida.

»Pripogni svojo glavo, kakor milogovori žito.« Sedaj prileti angel viharja. Peroti ima, ki segajo od oblakov noter do zemlje. Prelomi te čez sredo, še preden ga boš mogla prósiti, da bi ti bil milostljiv.«

»A jaz se nočem uklanjati,« odvrne aida.

»Zaprli cvetice in pripogni listele in reče stara vrba.« Ne glej gori v blisk, kadar se razkojje oblak. Še celo ljudje ne smijo tega, ker bi utegnili v blisku kdo pogledati v božja nebesa, a ta pogled oslepi lahko nam, nam, nastihnam na zemlji, ko bi si me to upale, me, ki smo vendar toliko manj vredne!«

»Manj vredne?« reče aida.

»Zdaj bom pa nalašč pogledala v božja nebesa.« In res je pogledala.

prevzetnica. Tako se je zabiskalo, kot bi bil ves svet v ognju.

Ko je nevihta pozneje minila, so bile cvetice v mirnem, čistem zraku okrepčane od dežja, a aido je blisk osmotil, da je bila črna kakor oglje. Zdaj je bila le suh plevel na niivi.

In stara vrba otresa svoje veje, velike kaplje padajo z velega listja, kakor bi jokalo drevo. In vrabci so vprašali: »Zakaj jočeš? Sai je tukaj tako lepši Glet, kako si se soncel Glet, kako plavajo oblaki! Ali ne čutiš priletnega vonja cvetic in drnovja? Zakaj jočeš, vrba?«

In vrba jim je pravila o aidini ošabnosti, o njeni prevzetosti in o kazni, ki pride vselej za napuhom.

Jaz, ki vam pripovedujem to pravljico, sem jo čul od vrabcev. Pripovedovali so mi jo nekega večera, ko sem jih prošil.

Še nekaj o uri

Še preden pa je dobil kralj Teodorik čudovito uro, o kateri smo pisali v zadnji številki, je nek umetnik v afriškem mestu Aleksandriji sestavil še čudovitejšo uro, ki bi celo danes lahko veljala za vedelo in umotvor.

Pravili so mu Ktezibij. Bil je sin brivca, toda poklic mu ni prijal in namesto da bi bril aleksandrijske meščane, se je raiši vneto ukvarjal z znanostjo in zlasti mehaniko.

Naobilj pa se je pečal s stroji, ki jih je poganjala voda. Pare in elektrike takrat še niso znali izkoriščati, edini pogonski sili sta bili takrat voda in veter. Padanje vode je sililo mlinška kolesa, da so se vrtele, veter pa je obrčal lopatice mlinov. In glej, Ktezibij je šimla misel: Se li ne bi dala napraviti

vodna ura, ki bi delovala sama, torej avtomatska ura?

Ura, ki jo je sestavil Ktezibij, je bila vsekakor umneje napravljena, kot je danes naša. Pa tudi njegova naloga je bila težja. Moral je napraviti uro, ki se sama navija in ki kaže pravi čas pozimi in poleti. Ne smemo pozabiti, da se je dolgoletni urar takrat vsak dan menjavala, kajti čas od sončnega vzhoda do zahoda je bil razdeljen v enako število ur, toda sonce ne vzhaja vse leto ob istem času. Ktezibij je moral s tem računati. Ura, ki jo je sestavil Ktezibij, je bila narajena takole:

Na malem steburu je označil z rimskimi številkami nočne, z arabskimi pa dnevene, kajti kot dolžina dnevnih se je seveda vsak mesec spreminjala tudi dolžina nočnih ur. Zabavno kazalo, kaj ne? Ni bilo okrožilo, kot je naše, temveč ravno. Namesto kazalca je bila palčica, ki jo je držal v roki majhen krilat detek, stoječ na cevki. Cevka se je dvigala iz ure sama in dvigala dečka dolagoma od spodaj navzgor do vrha stebra. Z detekom vred da se je dvigala tudi njegova palčica in ta je kazala čas. Seveda se računalo, da se je detek dvigal od spodaj navzgor ravno štiri in dvajset ur, potem pa je hitro padel navzdol in se nato znova začel počasi dvigati.

A to še ni vse. Ure so bile v tistem času v različnih letnih dobah različne dolžine. Zato je bilo na steburu drumaist kazal, za vsi mesec posebej. Steber se je sam, od sebe počasi obrčal okrog svoje osi in porival pod detekovo palčico ravno ono kazalo, ki ga je bilo treba.

Vidite, ura je bila resnično zelo umno napravljena. Ne bo vam težko spoznati se v nje ustroju, ako boste pazljivo prečitali, kar vam bom sedajle povedal. Na nasprotni strani stebra je stal kipec nekega drugega deteka, ki je ves čas jokal, ker mu je bilo menda žal izgubljene časa.

Voda je prihajala vani po ozki cevi iz vodovoda, iztekala pa se je s solzami iz oči. Solze so mu po kapljicah padale k nogam, od tod pa so tekle po posebni cevki v ozko skatlico, položeno kot nalašč pod onim detekom. V tej skatlici je bila pluta, na njej pa pritrjena ista cevka, na kateri je stal detek.

Kakor se je voda v skatlici nabirala, tako se je pluta dvigala z njo vred na seveda pluta detek kazalcem. Ko se je detek dvignil do vrha in se je konec palčice ustavil pri številki XII, se je voda iz skatlice izlila po kolensasti cevi, pluta je padla na dno, z njo pa tudi detek.

Začenjal se je nov dan in detek je spet nastopil svojo pot. Sedaj je treba preiskati samo še to, kako je bilo napravljeno, da se je steber vrtil okoli svoje osi.

Iz kolensaste cevke se je voda izlivala na mlinško kolesce, ki so se sukala in sililo drugo, na isto os nasajeno malo zobčasto kolesce. Vsakih štiri in dvajset ur se je vodila na ono dno, ko so slovenska dekleta zaradi domačih stisk odhajala v tujino. Pesem je sestavilo ljudstvo v preprostem domačem narčju. Je ena izmed najlepših slovenskih narodnih pesmi. Naš veliki pesnik France Prešeren je besedilo pesmi nekoliko popravil, toda vsebinsko je ostala ista.

»Mlado dekle, Lepa Vida«, se je omožila že v zgodnji mladosti. Vzela je starega moža, ki je bil vedno bolan. Tudi njeno malo dete je bolehalo in zato je bila vedno žalostna.

Nekega dne, ko je prala pri morju, se ji je približal v čolnu Arabec in jo nagovoril: »Zakaj si žalostna, Lepa Vida in zakaj venojo tvoja lica?«

Lepa Vida mu je odgovorila: »Kako naj bi bila vesela, ko pa imam doma bolnega moža in dete!«

Tedaj jo je Arabec opomnil z besedami: »Če jim doma ni dobro, se žerjavi vzdignico čez morje!«

In nadaljeval je z vabilom: »Zmenjoi poiidi, Lepa Vida, k španski kraljici in bolje boš živela.«

Zmucena od nezgod in želina boljšega življenja je res skočila Vida v Arabčev čoln. Toda komaj se je ta odmaknil od brega, že se je pokesala svojega dejanja. Po tritedenski vožnji se je pripeljala na španski dvor, da bi došla kraljicini nega sina.

Vsak dan je povpraševala po svojem daljnem domu vzhajajoče sonce in luno, da bi urešila svojo veliko skrb.

In sonce in luna sta ji pripovedovala, da so njenega sina pokopali in da jo mož išče po širokem morju.

Bridko je jokala Lepa Vida, da je tudi kraljica opazila njene solze. Toda Vida ni hotela razodeti svoje bolesti, temveč se je izgovorila, da je razbila zlato posodo.

Še je Lepa Vida slonela pri oknu, zjutraj in zvečer. Hrepenela je po svojem daljnem siromašnem a vendar dragem domu.

Mnoge, premožne Slovence je zadela ista usoda »izseljevanja«, toda nikoli niče ni pozabili na svoj rojstni kraj. Zemlja je širna, ima vsakovrstne lepote, vendar vsakomur je najdražja domača, najlepša in namiljša.

Mihali Draga učiteljše-tečaj Portorož

Konj na drevesu

Mati mi je kupila malo, črno tablo s pisalom in gobo. Presrečen sem bil: narišes lahko vse mogoče pa samo prevlečeš z gobo in vse je spet čisto.

In tako sem risal ure in ure in nisem se naveličal. Seveda je moral ded občudovati moje umehine in ugibati, kaj neki predstavlja. Ded gleda, gleda... pa reče: »Zdi se mi, da je nekakšno drevo, a na drevesu konju.«

»Joi, ded, kako si smešen! To je ptica, sraka, a ne konj. Mar ne vidiš, da ima krila... In kako bi sploh konj prišel na drevo.«

»Vidim tudi krila,« kima ded z glavo. »Toda vendar se mi zdi, da je podobno konju.«

Jezen sem. Vzajemnem dedu tablico in zbristem vse. Toda narisal bom še enkrat: na eni strani drevo in na nem srako, a na drugi konja. Ded bo tedaj videl, da ptica ni podobna konju. Kako je smešen moj ded! Ni se spomnil, da se konj ne more povzpeti na drevo. Njega bi gotovo ne sprejeli med pionirje, ko nicesar ne zna.

Prontir

RADI TEHNIČNIH OVIR JE ZA DANES ODPADLO NADALJEVANJE SLIKANICE: „POVEST PARTI. ZANSKE ZVESTOBE.“

LEPA VIDA

Mladina piše:

Mladinski festival v Pragi

V nedeljo je bil prvi dan mednarodnega mladinskega festivala v Pragi, čeprav bo uradna otvoritev proglašena šele 25. julija. Noč in dan prihajajo v Prago mladinske delegacije z vseh strani sveta, vseh narodov in barv. Češkoslovaške meje so v nedeljo prešle štafete mladincev iz raznih delov Evrope. S seboj neso pozdrave in dobrodošlice svetovnemu mladinskemu zasedanju. Balkanska štafeta prinaša pozdrave albanske, bolgarske, jugoslovanske in romunske mladine. Neka druga štafeta je prišla iz Oradoarja, francoske vasi, ki so jo med vojno porušili Nemci zaradi njenega odpora

proti okupatorjem. Ta štafeta je prešla Italijo in Avstrijo. Nordijska štafeta je odpotovala iz Hammerfesta na Norveškem in je prešla Dansko in Holandijo. Prihajajo tudi štafete iz Finske, SZ in Poljske. Vse štafete so že prestopile češko mejo in njihov prihod na Masarykov štadión v Pragi je predviden na dan 25. julija, ko bo slovesna otvoritev festivala in bo govoril ministrski predsednik Klement Gottwald. Vse nedeljski časopisi navdušeno pozdravljajo svetovno mladino in poudarjajo važnost festivala za ohranitev svetovnega mira.

EDEN NAJVAŽNEJŠIH TRENUTKOV NA NEDELJSKEM TEKMOVANJU ZA POKR. PRVENSTVO V KOŠARKI — BO ALI NE BO NAŠLA ŽOGA SVOJO POT V KOŠ?

Stefilongo S. zmagal v kolesarski dirki »E. Colomba« Kolesarska dirka »Emila Colomba« je dala po ostri borbi naslednje rezultate: 1. Stefilongo S. (Olimpija) v času 2.32.45; 2. Kuret

Brambilla in Ronconi, na petem pa Francoz Vietto. Ostala manj važna mesta si dele še razni drugi francoski, italijanski in belgijski kolesarji.

Fizkulturni dan SZ

20. julija je slavila Sovjetska zveza deveti vsezvezni dan fizkulturnikov, ki je postal tradicionalni praznik vsega sovjetskega ljudstva. Na ta dan namreč polaga sovjetska mladina svoji domovini o bračun o svojem fizkulturnem in športnem delu in uspehih, ki jih je dosegla s svojim prizadevanjem in naporu. Obenem pa je ta manifestacija tudi odraz moči in zdravja vsega pokolenja mladih sovjetskih državljanov, močnih na duhu in telesu, ki se ne plašijo nobenih naporov. Zato pa sta postala telesna vzgoja in šport v SZ vsedržavna in vsenarodna.

V predrevolucijski Rusiji je sicer bilo tudi mnogo nadarjenih in navdušenih športnikov, ki so širili med narodom zanimanje za telesno vzgojo. Toda to so bili posamezniki in šport še ni bil doma na širokih ljudskih množicah.

Sele sovjetska državna in družbena ureditev, ki sloni na družbeni socialistični osnovi in bratskem sodelovanju vseh narodov SZ, je dala ugodne pogoje za resnično popularizacijo telesne vzgoje in športa.

Zato pa predstavljajo zmage, ki so jih dosegli sovjetski športniki ob raznih mednarodnih tekmah rezultat njih visokega mojstrstva v vseh panogah telesne vzgoje in športa. Obenem pa se je moralni faktor pokazal ravno v tem, da so sovjetski športniki vložili ob vseh prilikah v svoje napore vse, kar so mogli zato, da čim bolj proslavijo ugled SZ v svetu.

Karel v času 2.32.50; 3. Tomažič Pino v času 2.33.07; 4. Stefilongo B. v času 2.34; 5. Cesen Alojzij v času 2.34.05.

Profesionalni prvak tenisa v Ameriki je postal Riggs, ki je v težki finalni borbi premagal Kudgeja v petih setih 3:6, 6:3, 10:8, 4:6, 6:3. Hrvatska plavalna liga

RADIO

Spored važnejših oddaj Radia Trst II (valovna dolžina 278 m) od 27. 7. do 2. 8. 47.

Slovenska poročila vsak dan od 7.45, 12.45, 18.45 in 23.15.

Nedelja 27. 7. — 9.30 Kmetijska oddaja, 13.— S pesmijo po slovanskem svetu, 16.30 Otroška oddaja, 19.15 Slovenski dueti, 22.— Vesela oddaja (Člani SNG).

Ponedeljek 28. 7. — 13.— Slovenski vokalni kvintet, 20.— Komorni zbor Radia Trst pod vodstvom Ubalda Vrabca (plošče), 20.15 Klavirski koncert Mirce Sancinove, 20.45 Slovenska čina za Slovence, 21.— Slušna igra.

Torek 29. 7. — 13.— Vaški kvintet, 18.45 Slovenske narodne poje „Fantje na vasi“, 19.— Mladinska oddaja, 21.30 Glasbeni prenos iz Ljubljane, 22.— Sodobni ruski skladatelji.

Sreda 30. 7. — 13.— Koroške pesmi, 19.15 Oddaja odreda Jugoslovanske Armade, 21.15 Koncert sopranistke Pavle Potratove.

Četrtek 31. 7. — 12.10 Pester spored slov. pesmi, 13.— Srbske in hrvatske pesmi, 18.— Skladbe Čajkovskega, 18.30 Ženska oddaja, 20.45 Slovenski pravopis, 21.— Pavilhova dvorana, 22.— Prenos iz Ljubljane.

Petek 1. 8. — 13.15 Češke skladbe, 19.15 Zbor Sv. Jakoba pod vodstvom Švare, 21.30 Glasbeni prenos iz Ljubljane.

Sobota 2. 8. — 12.15 Slovenske narodne in partizanske pesmi, 13.— Slovenske narodne poje „Fintje na vasi“, 19.— Glasbena fantazija, 21.15 Pevski koncert sopranistke Danice Lavrenčič, 21.— Opera.

Češkoslovaška-Italija 85:79

V nedeljo je dosegel češkoslovaški šport za lahkotletsko zmago nad reprezentanco Italije odlični uspeh, saj so se Čehoslovaki s to zmago uvrstili med evropsko lahkotletsko elito. Lahkotletski dvoboj je bil v Pragi pred 20.000 gledalci. Čehoslovaki so dosegli 9 zmag.

Končni rezultat po točkah je 85,79 za Češkoslovaško.

POKRAJINSKO PRVENSTVO

v nogometu

Pretekla nedelja bi nam morala vendarle končno predstaviti prvaka pokrajinskega nogometnega prvenstva, ki smo ga s tolikim zanimanjem pričakovali. Vendar pa ni zadnji trenutek ni mogel prinesiti dokončne odločitve, kajti zaradi neredov na igrišču je bila tekma med Gaslinijem in Puljem v drugem polčasu pri rezultatu 2:2 prekinjena. Zato pa bo končna razsodba za naslov prvaka nogometnega prvenstva padla šele pri nogometnem forumu ZDTV.

Izid ostalih dveh tekem pa je naslednji: Rudar-Montebello 4:1, Torpedo-Milje 0:1.

in košarki

V nedeljo so se nadaljevale tekme za pokrajinsko prvenstvo v košarki. Odigrani sta bili dve tekmi, s katerima so bili gledalci zelo zadovoljni, saj sta se odigravali v močnem tempu brez vsakega zavlačevanja. Vodstvo v igri se je stalno menjavalo in tako nudilo napete prizore. Izidi pa so naslednji:

Col je zmagal nad Tovarno strojev z rezultatom 53:49, Čermelj pa nad Tomažičem K. z rezultatom 33:31.

Tržaški nogometaši v Ljubljani

Kar dve nogometni enajstorici iz Trsta sta gostovali preteklo nedeljo v Ljubljani. Mladinska reprezentanca iz Trsta je nastopila proti mladinski reprezentanci iz Ljubljane, štedenjci pa so udarili proti Triglavu.

Kar se tiče mladinske tekme lahko pripomnimo, da sta si bili obe enajstorici skoro enako močni, nekoliko za spoznanje boljše tehniko je imelo tržaško zastopstvo, ki je pokazalo, da bo z vztrajnim treningom postalo dobra nogometna enajstorica. Tekma se je zaključila brez gola.

Izid nogometne tekme Triglav-Ske-

denj pa je bil 6:1, oziroma 3:1. Bila je to prijateljska tekma in pred pričetkom so si igralci obeh moštev izmenjali šopke, Triglavani pa so dali gostom za spomin ličen pokal. Preko tisoč gledalcev je navdušeno pozdravilo Tržičane, ko so prišli na igrišče. Visoki poraz pa, ki ga je bilo deležno tržaško moštvo, je treba pripisati predvsem izredno dobro razpoloženemu napadu Triglavov, čeprav sta si bili obe moštvi po igri v tehniki precej enaki. Zeleti bi bilo, da se taka športna srečanja še večkrat ponove.

ŠPORT PO SVETU

Nogometno prvenstvo Jugoslavije

17. avgusta se prične nogometno prvenstvo Jugoslavije. Do tega dne bodo morali odigrati vse predvidene kvalifikacijske tekme, da se tako lahko dokončno dočeti, kdo, oziroma katero društvo bo sodelovalo v nogometnih tekmah za prvenstvo Jugoslavije. Po dosedanjih rezultatih bodo nastopila v prvi ligi naslednja nogometna društva: »Partizani«, »Dinamo«, »Rdeča zvezda«, »Hajduk«, »Metalac«, »Spartak« in kot gost tudi naša »Ponzianna«. Za nekaj drugih društev pa še ni jasno, v kateri ligi bodo nastopila pri tekmovanju, ker je nekaj kvalifikacijskih tekem še neodigranih in bodo njih končni rezultati znani šele malo pred pričetkom tekmovanja za nogometno prvenstvo.

Razveseljivo je dejstvo, da sodeluje v prvi ligi državnega nogometnega prvenstva Jugoslavije tudi naše nogometno društvo »Ponzianna«, čeprav le kot gost, saj se tudi tako kaže športna solidarnost med STO-jem in Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo.

Turnir v Budimpešti

Ze od 13. t. m. je v Budimpešti mednarodni železničarski turnir, na katerem sodelujejo ekipe Madžarske, Romunije, Bolgarije in Avstrije, ki tvorijo prvo grupo in ekipe Jugoslavije, Poljske, Češkoslovaške in Italije, ki tvorijo drugo grupo. Naslov prvaka bo verjetno pripadel ene izmed naslednjih držav, ki doslej še niso izgubile nobene tekme: Madžarska, Jugoslavija, Romunija in Poljska. Tekmo med Italijo in Jugoslavijo je dobila Jugoslavija z rezultatom 4:0. Med budimpeštanskimi športnimi krogi vlada za te tekme

veliko zanimanje in je igrišče v Ferencvarosu ob nedeljah, torkih, četrkih in sobotah, ko se vrše tekme, stalno zasedeno. Redno obiskujejo tekme tudi vsi športni dopisniki madžarskih in drugih tujih listov v Budimpešti.

Plavanje v Dubrovniku

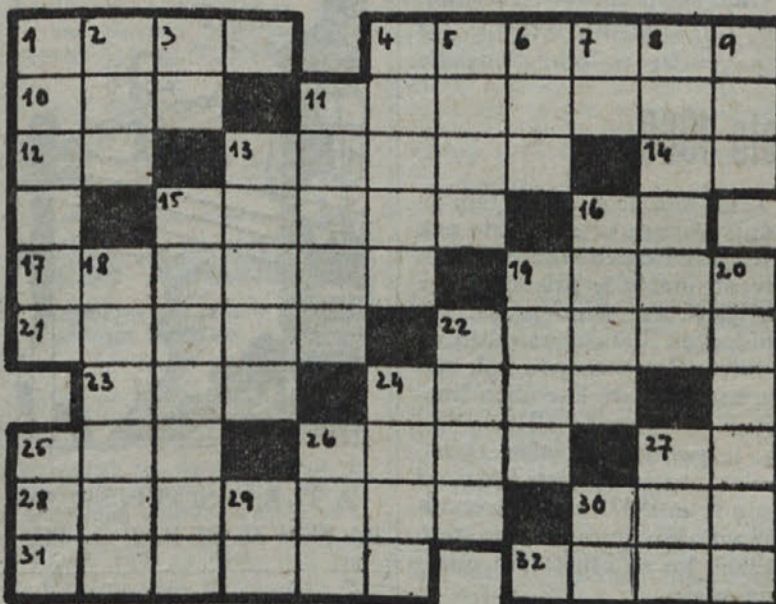
10. t. m. meseca se je pričelo v Dubrovniku tekmovanje za prvenstvo hrvatske lige, v katerega sta se plasirali športni društvi »Mladost« iz Zagreba in »Jug« iz Dubrovnika. Rezultati, ki so bili doseženi na teh tekmovanjih, so zelo povoljni in velja med njimi zlasti poudariti odlični čas, ki ga je dosegel Miloslavac v 100 metrov prosto, namreč 59,9. Sploh je zanimivo, da se na vseh jugoslovanskih športnih prireditvah dosega jo rezultati, ki so veliko nad povprečnimi športnimi uspehi in pričajo o visoki kvaliteti jugoslovanskih športnikov in fizkulturnikov.

Tour de France - zaključen

V nedeljo so bile zaključene največje svetovne kolesarske tekme okrog Francije, »Tour de France«. Čeprav je še do nedavnega vodil v tej tekmi Francoz Vietto, so vprav zadnji dnevi tekem prinesli številna presenečenja in »rumena majica« je skoro vsak dan menjavala svojega gospodarja. Tako smo doživeli presenečenje, da je pri končnem izidu ostal favorit tekme Vietto, kar na petem mestu. Zmagal pa je sin nekega Slovenca, ki se je pred dvajsetimi leti izselil z Gorenjske v Francijo, Robič, kateremu je s taktičnim štedenjem sil uspelo zasesti prvo mesto. Na drugem mestu je Francoski Nemeč Fachleitner, na tretjem in četrtem mestu sta Italijana

Lešniki in orehi

Križanka

Vodoravno: 1) Španski slikar, 4) mesto v Brdih, 10) živalca, 11) slovensko mesto, 12) konec celine, 13) mesto v severovzhodni Evropi, 14) egipčansko božanstvo, 15) del samostanskega obzidja, 16) grška črka, 17) davščina, 19) žensko ime, 21) tinktura, ki se uporablja v lekarni (grenka), 22) vrsta blaga, 23) pozdrav Rimljanov, 24) tujska zaos, 25) moško ime, 26) udeleženec družinske slavnosti, 27) veznik, 28) prednašanje, čitanje pesmi, berila, 30) žensko ime, glavna oseba v Tolstojevem romanu, 31) govornik (tujska), 32) slovenska pokrajina.

Navpično: 1) Slovensko mesto, 2) konica, 3) pritrdilnica, 4) otok v Sredozemlju, 5) žensko ime, 6) del (srbohrvatsko), 7) od (latinsko), 8) otroška bolezen, 9) naplčilo, 11) kraj na Dolenjskem, 13) resnično (francosko), 15) del naziva slov. dnevnika, 16) močnata jed, 18) fizkulturnik iz ljubezni, 19) maščoba, 20) južni sadež, 22) riba, 24) pripadnik starega plemena, ki je prebivalo tudi v naših krajih, 25) dragocena kovina (ital.), 26) najmlajša državnica v Evropi, 27) žensko ime, 29) kazalni zaimek (obratno), 30) mera.

PREGOVOR.

CLOVEČANSTVO, POKVEKA, SENOZECE, POMENEK, KATARINA, GOLICAVA, PETELIN.

Vzmi iz vsake besede po 3 zaporedne črke in dobiš pregovor.

Rešitev ugank št. 25

KRIZANKA. Vodoravno: 1. bor, 4. Labin, 6. par, 7. sen, 9. bob, 10. zar, 12. tobak, 14. Matej, 16. tele, 17. ono, 19. Aden, 21. rok, 22. gobelin, 25. kal, 27. um, 28. da, 29. ol, 30. Ra, 31. maj, 33. bariton, 36. dež, 37. jeza, 39. igo, 40. epik, 42. želod, 44. večer, 46. lov, 47. tat, 48. noč, 50. vek, 5. javor, 53. sel.

Navpično: 1. bar, 2. ob, 3. ris, 4. Laba, 5. Neža, 6. pobeg, 8. Natan, 9. bol, 11. red, 12. tek, 13. Kobrid, 14. Molotov, 15. jek, 16. Tomaj, 18. ne, 20. narek, 21. rum, 23. oda, 24. ilo, 26. laž, 32. jez, 33. balon, 34. lg, 35. nečak, 36. dir, 38. zel, 41. pet, 43. ovoj, 45. eter, 49. čas, 50. vol, 52. ve.

Spreminjalnica: oče, oči, osi, psi, pri, kri, Krn, črn, čin, sin.

IZID ZREBANJA

1. Zvokelj Alojz, Svetlo pri Komnu 2.
2. Suligoj Josip, Bača pri Modreju, Sv. Lucija ob Soči.
3. Uršič Minka, Maribor, Frankopanov.

Kupon št. 28

za nagradno tekmovanje
Ljudskega tednika

Odgovorni urednik
Jože Koren

Okroglo in nerodno

Je okrogla reč dolár,
ga prav lahko je dobiti,
je pa spet nerodna stvar,
ker ga treba bo — vrniti.

DOBRO JE RAZUMEL

Pristojnost sodišča

Ker je edinole tržaško sodišče pristojno deliti pravico, bodo revidirane vse obsodbe od početka sveta do danes. Pred tukajšnje sodnike bo poklican te dni kot prvi zapozneli delinkvent iz pradavnih časov sam nadangel Mihael. Odgovarjal bo za prekršek, češ da se je tedaj spravil z mečem nad zavržene angele sobrate. Kljub temu da je že davno mrtev, se mu obeta dosmrtna ječa.

Razlaga v zvezi z uradom za javna dela

Če človek natančno premisli, ni prav za prav nič čudnega, da ima tudi Bowman svoje prste pri aferi, ki je zdaj v ospredju in polni stolpce vseh časopisov. Beseda: bauen pomeni v nemščini graditi, Mann se pravi pa po nemško mož. Torej je Bowman mož, ki gradi. Ta mož sicer ni gradil sam, gradili so še razni majorji, tajnice, inženirji itd. In zgradili so lepo afero, ki bo še dolgo opozarjala pozne rodove, kaj se da narediti, če si podajo roko kriminal, korupcija in zapadna demokracija.

Obsodba in odpustki

De Salvo in drugi tihotapci s cigaretami so bili obsojeni. Prejeli so obsodbe in odpustke. De Salvo je dobil 8 let ječe in 2 leti odpustka, zadnji, Redi je prejel 2 leti ječe in leto dni odpustka. Na srečo so kazni le večje od odpustkov, v kolikor ne bo še kakih naknadnih korektur. Ob koncu je major Bayliss otožno dejal De Salvo: »Kaj morem pričakovati od drugih, če ste vi, narednik, tako pokvarjeni?« — De Salvo se ni znašel: če bi se, bi majorju za odpustek lahko rekel: »Oprostite, toda vem za majorje, ki so še bolj pokvarjeni kot sem jaz.«

POŠTENJAK PRED URADOM ZA JAVNA DELA: »GOSPOD MAJOR, RAD BI VAM NAPRAVIL USLUGO IN VAM ODPELJAL NEKAJ GNOJA, ZA KATEREGA PRAVIJO, DA GA IMATE PREVEČ.«

Malovreden poklic

On: »Kaj ne, gospodična, če se ne motim, ste vi tajnica pri nekem angleškem majorju?«
Ona: »Oprostite! Nesramnež! Kaj si mislite o meni? Jaz sem vendar poštna ženska!«

Leta 1960

Tega leta je pohajal tam okoli ljudskega vrta v Trstu nek tujec. Med ogledovanjem zanimivosti mesta je prispel tudi v via Ricci. Pa je povprašal mimoidočega Tržačana: »Kdo pa je bil ta Ricci, gotovo kak slaven mož, da ste kar ulico imenovali po njem?« »Ricci, Ricci«, je pomislil Tržačan, »aha, že vem, to je bil tisti Ricci, ki se je leta 1947. pod Zavezniško vojaško upravo tako zelo izkazal, ko so obnavljali porušene vasi.«

Trije škandali

»Škandal«, je dejal poštenjak, »škandal je to, da so tako goljufali!«

»Škandal«, je dejal šovinist, »škandal je to, da so popravljali slovenske vasi!«

»Škandal«, je dejal prizadeti, »škandal je to, da so nas zaprli!«

A TUKAJ SI PEPČEK, JAZ PA SEM SE ŽE BAL / TE.

Ne pariški konferenci

dele velike zapadne države pomoč malim državam. Stvar poteka lepo po naprej določenem sporedu in bo pomoč zelo izdatna. Dobro poučeni kro-

gi trdijo, da si bodo velike države z malimi, pomoči potrebnimi, poštno opomogle.

Izza železne zavese

je prispela neprijetna vest, da so tamkaj obsodili na smrt dvanajst gestapovcev. Posebno neugodno je vest odjeknila v krogu inozemskih advokatov. Žal jim je nedolžnega Rainerja, ki je kriv le v toliko, v kolikor je ubogal Hitlerja. Ker je sodba pravomočna, tem advokatom ne preostane drugega kot to, da se pritožijo pred sodnim stolom na onem svetu, če jih že pred tuzemskim noče nihče poslušati

Vest iz Bombaya

Bombay — Zdravniki tukajšnje umobolnice opazujejo s posebnim zanimanjem neverjeten primer defektnih možgan. V umobolnico so namreč pripeljali človeka, kateremu je nekdo ponudil kos kruha, pa ga je omenjeni človek zavrnil: »Hvala, nisem lačen.«

Objave Radia Vatikan

»Pozor! Pozor! — Opozarjamo naše cenjene poslušalce, da bomo sedajle izjemoma tri minute govorili resnico.«

Z Dunaja

Sodnik sodišča za denacifikacijo na Dunaju je zaprosil za svoj pripadajoči letni dopust. Pa je bila njegova prošnja odbita z ogorčenjem, ker bi moralo v tem primeru nešteto zapornikov čakati še štirinajst dni dalj na oprostilno sodbo.

Pameten sklep

Uredništvo nekega tukajšnjega časopisa je sklenilo objaviti imena vseh udeležencev škandala v zvezi z javnimi deli. Ker bi pa moralo v tem primeru izdajati svoj list v povečanem obsegu, je prvotni sklep opustilo in se odločilo objaviti rajši imena tistih, ki pri aferi niso udeleženi. Spričo splošnega pomanjkanja časopisnega papirja zasluži ta korak uredništva vsestransko pohvalo.